

MUISTIINPANOT HEGELIN KIRJASTA
»LOGIIKAN TIEDE»⁴¹

Kirjoitettu syys- — joulukuussa 1914

*Julkaistu ensi kerran v. 1929
IX Lenin-kokoelmassa*

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan

Bern: Log. I. 175

*Hegels Werke**

- Bd. I. Philosophische Abhandlungen **
 II. Hengen fenomenologia
 III—V. Logiikan tiede
 VI—VII. (1 ja 2) Ensyklopedia
 VIII. Oikeusfilosofia
 IX. Historianfilosofia
 X. (3 osaa) Estetiikka
 XI—XII. Uskonnon historia
 XIII—XV. Filosofian historia
 XVI—XVII. Sekalaisia kirjoituksia
 XVIII. Filosofian propedeutiikka
 XIX. (1 ja 2) Hegelin lähettämiä ja saamia kirjeitä.

* — *Hegelin Teokset. Toim.*

** — I nidos. Filosofisia kirjoitelmia. *Toim.*

XXIV

Мерцадки
по
формулам
Левин, Пётр и др.

Hegelin kirjasta »Wissenschaft der Logik» («Logiikan tiede») tehtyjen muistiinpanojen ensimmäisen vihkon kansilehti.— Syyskuu — joulukuu 1914

Pienennetty

G. W. Fr. Hegelin *Teosten* täydellinen nimi ⁴².

G. W. Fr. Hegelin *Teokset*,

III nidos

(BERLIINI 1833) (468 sivua)

»LOGIIKAN TIEDE» ⁴³

I osa. *Objektiivinen logiikka.*

I osasto. *Oppi olemisesta.*

(Bern: Log. I. 175)

»Täydellinen laitos, julkaissut vainajan ystävien yhdistys: Marheineke, Schulze, Gans, Henning, Hotho, Michelet, Förster.»

ENSIMMÄISEN PAINOKSEN ALKULAUSE

III osa *, s. 5 [V, 2] ** — älykkäästi sanottu logiikasta: on nähkääs "ennakkoluuloa", että se "opettaisi ajattelemaan" (kuten fysiologia "opettaa sulattamaan"??)

»...looginen tiede, joka muodostaa varsinaisen metafysiikan eli puhtaan, spekulatiivisen filosofian...» (6) [3].

"...Filosofia ei voi lainata metodiaan alistetulta tieteeltä — matematiikalta..." (6—7) [4].

»Vaan sellaiseksi metodiksi kelpaa ainoastaan tieteellisessä tiedostuksessa liikkuva sisällön luonto, joka sitä paitsi sisällön omana refleksiona itse ensimmäiseksi asettaa ja tuottaa sen määrityksen.»

(Tieteellisen tiedostuksen *liikunta* — siinä asian ydin.)

"Ymmärrys (Verstand) määrittää" (bestimmt), järki (Vernunft) kieltää, se on dialektinen, sillä se tekee ymmärryksen määritykset tyhjäksi ("in Nichts auflöst"). Molempien yhdelmä — "ymmärtävä järki tai järkevä ymmärrys" = positiivinen.

"Yksinkertaisen" kieltäminen... »henkinen liikunta»... (7) [4]. »Ainoastaan tätä itse itseään konstruoivaa tietä

* Hegel. Werke, Bd. III, Berlin, 1833. Toim.

** Гегель. Сочинения, т. V, М., 1937. Тоим.

kulkemalla filosofia... kykenee olemaan objektiivinen, todistava tiede» (7—8) [4].

(”Itse itseään konstruoiva tie”=todellisen tiedon tie (siinä nähdäkseni ydin), tiedostamisen, tietämättömyydestä tietoon tapahtuvan liikunnan tie*.)

Kuvaa- | Tajunnan liikunta »samoin kuin kaiken luon-
vaa! | nollisen ja henkisen elämän kehitys» nojaa ”logii-
kan sisällön muodostavien puhtaiden olemusten
luontoon” (Natur der reinen Wesenheiten**).

Käännettävä toisin päin: logiikka ja tietoteoria on johdettava ”kaiken luonnollisen ja henkisen elämän kehityksestä”.

Tähän saakka: I painoksen alkulausetta.

* Käsikirjoituksessa sanat »tietämättömyydestä tietoon» on vedetty vaakasuoralla viivalla ylitse, ilmeisesti alleviivauksen asemesta. *Toim.*

** — puhtaiden olemusten luonto. *Toim.*

TOISEN PAINOKSEN ALKULAUSE

”Ajatuksen valtakunta esitettävä filosofi-
sesti, s.o. omassa (NB) immanentissa toimin-
nassaan eli, mikä on yhtä, välttämättömässä (NB) kehityksessään...” (10) [6].

”Tunnetut ajatusmuodot” ovat tärkeä alku, ”die leblosen Knochen eines Skeletts”* (11) [6].

erin-
omaista!

Tarvitaan elävää elämää eikä leblose Knochen.

Ajattelun yhteys kieleen (kiinan kieli muun muassa ja sen kehittymättömyys: 11), nimisanojen ja teosanojen muodostuminen (11) [7]. Saksan kielessä sanoilla on toisinaan »päinvastainen merkitys» (12) [7] (eivät ole ainoastaan ”eroavia”, vaan myös *vastakkaisia*) — ”ilo ajatukselle”...

ajatuksen historia = kielen historia??

Voiman käsite fysiikassa — ja *polaarisuudet* (”Vastakohdat *erottamattomasti* (kursivointi Hegelin) sidottuja”). Siirtyminen voimasta polaarisuuteen — siirtyminen ”korkeimpiin Denkverhältnisse” ** (12) [7–8].

[NB vielä s. 11 [7] »...Mutta jos luonto fyysisenä asetetaan yleensä henkisen vastakohtaksi, niin pitäisi sanoa, että looginen on paremminkin yliluonnollista...»]

luonto ja ”das Geistige” ***

* — »luurangon elottomat luut». *Toim.*

** — »ajatussuhteisiin». *Toim.*

*** — »henkinen». *Toim.*

Loogiset muodot Allbekanntes sind, mutta... "was bekannt ist, darum noch nicht erkannt" * (13) [8].

»Loputon edistys» — "ajattelun muotojen" "vapautuminen" materiaalista (von dem Stoffe), mielteistä, haluista etc., yleisen kehittely (Platon, Aristoteles): tiedostuksen alku...

"Vasta sen jälkeen kun kaikki välttämätön oli käytettävissä, ...ihmiset alkoivat filosofoida", sanoo *Aristoteles* (13—14) [9]; ja hän sanoo myös: egyptiläisten uhripappien joutohetket, matemaattisten tieteiden alku (14). Askartelu "puhtailla ajatuksilla" edellyttää »pitkää taivalta, joka inhimillisen hengen oli täytyntä kulkea sitä ennen». Sellaisessa ajattelussa

edut "liikuttelevat kansojen elämää" ||| »vaikenevat kansojen ja yksilöiden elämää» (14) [9].

Logiikan kategoriat ovat »ulkoisen olemassaolon ja toiminnan yksityisseikkojen» "loputtoman paljouden" *Abbreviaturen* ** (toisessa paikassa "epitomiert" ***). Nämä kategoriat puolestaan *dienen* **** ihmisiä käytännössä (»elävän sisällön henkisessä liikunnassa, ajatusten luomisessa ja vaihtamisessa»).

ajattelun suhde mielihaluihin ja viettymyksiin... ||| »Emmehän sano aistimuksistamme, viettymyksistämme, mielihaluistamme puhuttaessa, että ne palvelevat meitä, vaan niitä pidetään itsenäisinä voimina ja mahteina, niin että olemme sitä itse» (15) [10].

Ajatuksen muotojenkaan (Denkformen) ei voida sanoa palvelevan meitä, sillä ne kulkevat "kaikkien mielteitemme lävitse" (16) [10], ne ovat »sinänsä yleistä».

Objektivismia: ajattelun kategoriat eivät ole ihmisen apuväline, vaan sekä luonnon että ihmisen lainmukaisuuden ilmaus — vrt. etempänä vastakkainasettelua

* — ovat yleisesti tunnettuja, mutta... »mikä on tunnettua, ei ole sillä vielä tiedostettua». Toim.

** — lyhennelmä. Toim.

*** — »tiivistelyä» Toim.

**** — palvelevat. Toim.

— »subjektiivinen ajattelu» ja »itsensä olioiden objektiivinen käsite». Emme voi »ylittää olioiden luonnon puitteita» (16) [11].

Ja huomautus "kriitillistä filosofiaa" vastaan (17) [11]. Kyseinen filosofia käsittää "kolmen termin" (me, ajattelu, oliot) välisen suhteen siten, että me asetamme olioiden ja itsemme "väliin" ajattelun, että tämä keskiväli "erottaa" (abschließt) meitä "sen sijaan, että se yhdistäisi" (zusammenschließen). Tähän, Hegel sanoo, on vastattava "yksinkertaisella huomautuksella", että "nuo ajatustemme toisessa kohtiossa (jenseits) muka olevat oliot ovat itse (Gedankendinge) ajateltuja olioita"... ja "niin sanottu olio sinänsä on vain ein Gedankending der leeren Abstraktion" *.

kan-
tilai-
suut-
ta
vas-
taan

Väitteen ydinajatus on nähdäkseni seuraava: (1) Kantilla tiedostus karsinot (erottaa) luonnon ja ihmisen; todellisuudessa se yhdistää niitä; (2) olioita yhä syvemältä ja syvemältä käsittävän tietomme elävän Gang'in, Bewegung'in ** tilalla on Kantilla "tyhjä abstraktio", olio sinänsä.

Ding an sich *** on Kantilla tyhjä abstraktio, mutta Hegel vaatii abstraktioita, jotka vastaavat der Sache ****: »olioiden objektiivinen käsite muodostaa niiden varsinaisen asiasisällön», vastaavat — materialistisesti puhuen — maailmaa koskevan tietomme tosiasiallista syventymistä.

Ei ole oikein, että Denkformen olisivat vain "Mittel", "zum Gebrauch" ***** (17) [11].

Ei ole myöskään oikein, että ne olisivat "äußere Formen" *****, "Formen, die nur an dem Gehalt, nicht der Gehalt selbst seien" (muotoja, jotka || NB

* — tyhjän abstraktion ajatusolio. Toim.

** — kulun, liikkeen. Toim.

*** — Olio itsessään, olio sinänsä. Toim.

**** — asiasisältöä. Toim.

***** — »väline», »käyttöä varten». Toim.

***** — »ulkoisia muotoja». Toim.

|| ainoastaan ulkoisesti kuuluvat sisällölle, mutta eivät ole itse sisältöä) (17) [12]...

Hegel sen sijaan vaatii logiikkaa, missä muodot olisivat gehaltvolle Formen*, elävän, todellisen sisällön muotoja, jotka ovat erottamattomassa yhteydessä sisältöön.

Ja Hegel kiinnittää huomiota »kaikkien luontoperäisten ja henkisten olioiden ideoihin», »substantiaaliseen sisältöön»...

— »Tehtävänä onkin tajuta tämä looginen luonto, joka elollistaa hengen, panee sen liikkeelle ja vaikuttaa siinä» (18) [12].

Logiikka ei ole oppi ajattelun ulkoisista muodoista, vaan se on oppi "kaikkien aineellisten, luonnollisten ja henkisten olioiden" kehityksen laeista, s.o. maailman koko konkreettisen sisällön ja sen tiedostamisen kehityksestä, s.o. maailman tiedostuksen *historian* tulos, summa, johtopäätös.

"Vaistomainen toiminto" (instinktartiges Tun) "pirstoutuu loputtoman moninaisessa materiaalisissa." Sen sijaan "älyllinen ja tietoinen toiminto" erottaa "liikkeellepanevan" motiivin "sisällön" (den Inhalt des Treibenden) "subjektin välittömästä yhteydestä esineellisyydeksi sen eteen" (subjektin eteen).

»Tähän verkkoon punoutuu siellä täällä lujempia solmuja, jotka ovat sen» hengen tai subjektin »elämän ja tajunnan kiinne- ja suuntauskohtia...» (18) [12–13].

Miten tämä on ymmärrettävä?

Ihmisen edessä on luonnonilmiöiden *verkko*. Vaistoihminen, villi, ei tee eroa itsensä ja luonnon välillä. Tietoinen ihminen tekee eron, kategoriat ovat erottamisen, s.o. maailman tiedostamisen askelmia, verkon solmukohtia, jotka auttavat tiedostamaan ja hallitsemaan sitä.

* — sisällyksellisiä muotoja. *Toim.*

”Totuus on ääretön” — sen äärellisyys on sen kieltämistä, ”sen loppu”. Muodot (Denkformen), jos niitä tarkastellaan »sisällöstä eroavina ja sille vain ulkoisesti kuuluvina», eivät pysty käsittämään totuutta. Kyseisten muodollisen logiikan muotojen tyhjiys tekee ne ”halveksuttaviksi” (19) [13] ja ”naurettaviksi” (20) [14]. Identtisuuden laki, $A=A$, — tyhjää, ”unerträglich” * (19) [14].

On epäoikeudenmukaista unohtaa, että näillä kategorioilla »on tiedostuksessa oma alueensa, jolla niiden on säilytettävä merkityksensä». Mutta ”yhtäkaikkisina muotoina” ne voivat olla ”virheen ja sofistikan” eikä totuuden ”välineitä”.

»Ajatukselliseen tarkasteluun» on vedettävä mukaan ei ainoastaan ”ulkoinen muoto”, vaan myös ”der Inhalt” ** (20) [14].

NB	»Sisällön joutuessa täten loogiseen tarkasteluun» objektiksi asettuu ei Dinge, vaan die Sache, der Begriff der Dinge ***	NB
	ei oliot, vaan niiden liikunnan lait, materialistisesti	

↙
 ...»logos, sen järki, mitä on olemassa» (21) [15].

Ja s. (22) alussa [15] logiikan kohde on ilmaistu sanoin:

ajattelun ”kehitys” välttämättömyydes- sään	[...”Entwicklung des Denkens in seiner Notwendigkeit”.]
---	--

Kategoriat on *johdettava* (eikä mielivaltaisesti tai mekaanisesti otettava) (ei ”kertomalla” eikä ”vakuuttele-malla”, vaan *todistelemalla*) (24) [17] lähtemällä yksinkertaisimmista perustavista (oleminen, ei mikään, tuleminen (das Werden)) (muuta mainitsematta)— tässä, »tässä alkiossa» niihin sisältyy »koko kehitys» (23) [17].

* — »sietämätöntä». *Toim.*

** — »sisältö». *Toim.*

*** — ei oliot, vaan asiasisältö, olioiden käsite. *Toim.*

JOHDANTO: LOGIIKAN YLEISKÄSITE

Tavallisesti logiikalla, "opilla ajattelusta", ymmärretään »tiedon paljasta muotoa» (27) [20]. Hegel kumoo tämän katsomuksen. Vastustaa Ding an sich* — »jonain ajattelulle kerrassaan tuonpuoleisena» (29) [21].

Ajattelun muodot muka »eivät ole sovellettavissa olioihin sinänsä». Ungereimt wahre Erkenntnis**, joka ei anna tietoa oliosta sinänsä. Mutta onhan Verstand*** myös olio sinänsä? (31) [24].

»Johdonmukaisemmin kehitelty transsendentaalinen idealismi on tunnustanut mitättömäksi kriittillisen filosofian vielä jäljelle jättämän kummituksen — *olion sinänsä* — tuon abstraktisen, täysin sisällöttömän varjon, ja asettanut tavoitteekseen hävittää se lopullisesti. Tämä filosofia (Fichte?) teki ensimmäisen yrityksen antaa järjen esittää määreensä omasta itsestään. Tämän yrityksen subjektiivinen asenne esti kuitenkin sen viemisen loppuun» (32) [25].

Loogiset muodot ovat tote Formen**** — sillä niitä ei pidetä »elimellisenä kokonaisuutena» (33) [25], »elävänä konkreettisenä kokonaisuutena» (ibid. *****).

"Hengen fenomenologiassa" olen tarkastellut "tajuntaa liikkuvana sen ja kohteen ensimmäisestä välittömästä ristiriidasta (Gegensatz) absoluuttiseen tietoon (34) [26]. Tämä tie kulkee kaikkien muotojen lävitse, joita on tajunnan suhteella objektiin"...

* — oliota sinänsä. *Toim.*

** — Mahdoton on tosi tieto. *Toim.*

*** — ymmärrys. *Toim.*

**** — kuolleita muotoja. *Toim.*

***** — ibidem — samassa kohdassa. *Toim.*

»Tieteenä totuus on puhdasta kehittyvää itsetajuntaa»... »objektiivinen ajattelu»... »käsite sellaisenaan on oleva itsessään ja itseään varten» (35) [27]. (36 [28]: pappishapautusta. Jumala, totuuden valtakunta etc. etc.)

37 [29]: Kant antoi "loogisille määreille" »oleellisesti subjektiivisen merkityksen». Mutta »ajatusmääreillä» on »objektiivinen arvo ja ne ovat olemassa objektiivisesti».

Vanhan logiikan osaksi on tullut Verachtung* (38) [30]. Kaipaa muokkausta...

39 [30]— Vanha, muodollinen logiikka on kuin lasten askartelua, kuvien kokoamista osasista (in Verachtung gekommen **: (38) [30]).

40 [32] Filosofialla pitää olla oma metodinsa (ei matemaatiikan, *contra* Spinoza, Wolf und Andere ***).

40—41 [33]: »Sillä metodi on tietoisuutta muodosta, jossa tämän sisällön sisäinen itseliikunta tapahtuu» ja edelleen koko s. 41 [33] on hyvää dialektiikan selitystä

|| NB

"es ist der Inhalt in sich, die Dialektik, die er an ihm selbst hat, welche ihn fortbewegt" (42) [34].

"Annettua ilmiöpiiriä vie eteenpäin itse tämän piirin sisältö, dialektiikka, mikä *sillä* (tuolla sisällöllä) on itsellään (an)" (s.o. sen oman liikunnan dialektiikka).

»Kielteinen on yhtä hyvin myönteistä» (41) [33] — kieltäminen on määrätty jokin, sillä on määrätty sisältö, sisäiset ristiriidat johtavat vanhan sisällön korvautumiseen uudella, korkeammalla.

Vanhassa logiikassa ei ole siirtymistä, kehitystä (käsitteiden ja ajattelun), ei ole kaikkien osien »*sisäistä, välttämätöntä yhteyttä*» (43) [35] eikä toisten "Übergang'ia" **** toisiksi.

|| NB

Ja Hegel asettaa kaksi perusvaatimusta:

1) »Yhteyden välttämättömyys»
ja

2) »eroavuuksien immanentti syntyminen».

* — halveksunta. *Toim.*
** — joutunut halveksutuksi. *Toim.*
*** — Spinozaa, Wolfia ja muita vastaan. *Toim.*
**** — »muuttumista» *Toim.*

Hyvin tärkeää!! Tämä merkitsee nähdäkseni seuraavaa:

1) Annetun ilmiöpiirin kaikkien puolten, voimien, tensiensien etc. *v ä l t t ä m ä t ö n* yhteys, objektiivinen yhteys;

2) "eroavuuksien immanentti *syntyminen*" — eroavuuksien evoluution ja taistelun sisäinen objektiivinen logiikka, polaarisuudet.

Platonin dialektiikan puutteet "Parmenideessa" ⁴⁴.

»Tavallisesti dialektiikan katsotaan olevan ainoastaan ulkonaista ja kielteistä toimintoa, joka ei ole ominaista itselleen oliolle ja johtuu pelkästä turhamaisuudesta, eräänlaisesta subjektiivisesta mielihalusta horjuttaa ja hajottaa kestäväää ja todellista, tai toimintoa, joka ei johda mihinkään muuhun kuin dialektisesti käsitellyn kohteen turhuuteen» (43) [35].

(44) [35] — *Kantin* suurena ansiona on, että hän riisti dialektiikalta "den Schein von Willkür" *.

Kaksi tärkeää seikkaa:

(1) Die Objektivität des Scheins ** (NB: epäselvää, palattava!)

(2) die Notwendigkeit des Widerspruchs ***
selbstbewegende Seele ****, ... ("sisäinen negatiivisuus")... »kaiken luonnollisen ja henkisen elävyyden periaate» (44) [36].

#

Eiköhän tässä ole ajatuksena, että myös näennäinen on objektiivista, sillä siihen sisältyy *yksi puoli objektiivista* maailmaa? Ei ainoastaan Wesen ***** , vaan myös Schein on objektiivinen. Subjektiivisella ja objektiivisella on ero, MUTTA SILLÄKIN ON RAJANSA.

Dialektinen =

= "käsittää vastakohtat niiden ykseydessä..."

* — »mielivallan näennäisyyden». *Toim.*

*** — näennäisyyden objektiivisuus. *Toim.*

**** — ristiriidan välttämättömyys. *Toim.*

***** — itseliikunnallinen sielu. *Toim.*

***** — olemus. *Toim.*

45 [37] Logiikka muistuttaa kielioppia siinä suhteessa, että se on aloittelijalle toista, mutta kielen (ja kieliä) sekä kielen hengen tuntevalle toista. »Se on toista sille, joka käy vasta käsiksi siihen ja yleensä tieteisiin, ja toista sille, joka niitä tutkittuaan palaa sen pariin.»

sattuvasti
ja
syvällisesti
sanottu!

Silloin logiikka osoittaa »tämän rikkauden olemuksen» (des Reichtums der Weltvorstellung *), »hengen ja maailman sisäisen luonnon»... (46) [38].

»Ei vain abstraktisesti yleistä, vaan yleistä, mihin sisältyy myös erikoisen rikkaus» (47) [38].

vrt.
"Pää-
omaan"

Erinomainen sanonta: "Ei vain abstraktisesti yleistä, vaan sellaista yleistä, mihin sisältyy erikoisen, yksilöllisen, erillisen rikkaus" (erikoisen ja erillisen koko rikkaus!)!! Très bien! **

»— Aivan samoin kuin yksi ja sama siveysohje nuorukaisen suusta kuultuna, vaikka hän ymmärtäisikin sen aivan oikein, on vailla sitä merkitystä ja laajuutta, mikä sillä on elämäkokemuksen viisastamalle miehelle, joka tuo sen sisällön ilmi kaikella sille ominaisella voimalla.

hyvä
vertaus
(materia-
listinen)

Samoin looginenkin saa todellisen arvostuksensa vasta sitten kun se on tieteidⁿ kokemuksen tulos; se on silloin hengelle yleistuus, joka ei sijoitu muiden esineiden ja realiteettien rinnalle erillisenä tietona, vaan kaikkien muiden tietojen oleellisena sisältönä...» (47) [38–39].

"tieteiden
kokemuksen
tulos"
NB

("Ydin")
"kaikkien
muiden tieto-
jen oleelli-
nen sisältö"

* — maailmankäsityksen rikkauden. *Toim.*

** — Oikein hyvin! *Toim.*

»Logiikan systeemi on varjojen valtakunta» (47) [39], joka on vapaa »kaikesta aistimellisesta konkretisoinnista»... (50) [41]—»...ei abstraktinen, kuollut, liikkumaton, vaan konkreettinen...» [Kuvaavaa! Dialektiikan henki ja ydin!]

Kant: rajoittaa "järkeä" ja lujittaa uskoa⁴⁵

(52) [43] Huomautus... Kantin filosofian tuloksia...: »että järki ei voi tiedostaa todellista sisältöä ja että ehdottoman totuuden suhteen on vedettava uskoon...»

(53) [44] Vielä kerran, että Ding an sich = abstraktio, abstrahoivan ajattelun tuote.

OPPI OLEMISESTA

MISTÄ TIEDE ON ALOITETTAVA?

- (59)* [49]**... (en passant ***) (Logiikan teema.
 »tiedon olemus» (id. (Verrattava nykyiseen)
 s. 61 [51]) "gnoseologiaan".)
- (60) [50]... »Ei ole» (kursivointi Hegelin) »mitään
 taivaalla, ei luonnossa, ei hengessä eikä missään
 muualla, mihin ei sisältyisi samalla sekä välit-
 tömyyttä että välillisyyttä...»

NB

1) Taivas — luonto — henki. Taivas pois: materia-
 lismia.

2) Kaikki on vermittelt=välillistä, yhteen sidottua,
 muuttumisten yhdistämää. Taivas pois — koko maail-
 man (*prosessin*) lainmukainen yhteys.

- (62) [52] »Logiikka on puhdasta tiedettä, s.o. puhdasta
 tietoa sen **KEHITYKSEN KOKO** laajuudessa...»

1. rivi lorua.
 2. rivi nerokasta.

Mistä on aloitettava? "Puhdas oleminen" (Sein) (63)
 [53]— »ei ole edellytettävä mitään», alku. »Omaamatta
 mitään sisältöä»... »olematta minkään välittämää»...

* Hegel. Werke, Bd. III, Berlin, 1833. Toim.

** Гегель. Сочинения, т. V, М., 1937. Тоim.

*** — ohimennen. Toim.

NB

(66) [55] »...Edistymisen» (des Erkennens *) ...»on määräytyttävä asian luonteen ja itsensä sisällön kautta...»

(68) [58] Alku sisältää sekä "Nichts" että "Sein" **, se on niiden ykseys: »...alkavaa *ei vielä ole*; se on vasta tulossa olemiseen...» (*olematomuudesta olemiseen*: »olemattomuus, joka on samalla olemista»).

Höpötystä absoluutista (68—69) [58—59]. Koetan yleensä lukea Hegeliä materialistisesti: Hegel on päälaelleen asetettua materialismia (Engelsin mukaan⁴⁶) — s.o. heitän jumalolennon, absoluutin, puhtaan idean etc. enimmäkseen syrjään.

(70—71) [60—61] Filosofiaa ei voida aloittaa »Minästä». Ei ole »objektiivista liikuntaa».

* — tiedostuksen edistymisen. *Toim.*

** — sekä »ei mitään» että »olemisen». *Toim.*

ENSIMMAINEN JAKSO:
KVALITEETTI (LAATU)

(77) [66] Puhdas oleminen — »ilman mitään enempää määrettä».

(Bestimmung on jo Qualität.*)

Siirtyminen Sein, sitten *Dasein* (läsnäoleminen? äärellinen oleminen?) ja sitten Fürsichsein (itseään varten oleminen?)

Sein — Nichts — Werden**

»Puhdas oleminen ja puhdas ei mikään on... yksi ja sama» (78) [67].

(81 [70]: Se tuntuu "paradoksilta"). Niiden yhtymä on *Werden*.

»Toisen välittömästi toiseen häviämisen liike...»

Nichts asetetaan vastakkaiseksi dem *Etwas****. Mutta *Etwas* on jo *määritetty* olevainen, erilainen kuin toinen *Etwas*, tässä on kuitenkin kysymys pelkästä Nichts (79) [68].

(*Elealaiset* ja eritoten *Parmenides* päätyivät ensimmäisinä tähän *olemisen* abstraktioon.) *Herakleitoksella* »kaikki virtaa» (80) [69]... s.o. »kaikki on tulemista».

Ex nihilo nihil fit?**** *Nichts*'istä tulee *Sein* (*Werden*)...

(81) [70]: »Ei olisi vaikea havaita tätä olemisen ja ei minkään ykseyttä... *jokaisessa* (kursivointi Hegelin) todellisessa oliossa tai ajatuksessa»... »*taivaalla ja maan päällä ei löydy missään mitään sellaista, mikä ei sisältäisi kum-*

* — Määre on jo laatua. *Toim.*

** — oleminen — ei mikään — tuleminen. *Toim.*

*** — *jollekin*. *Toim.*

**** — Olemattomasta ei tule mitään? *Toim.*

paakin, olemista ja olemattomuutta.» Vastaväitteet oletavat *bestimtes* Sein * (onko minulla 100 taaleria vai ei) 82 i. f. [71], — mutta puhehan ei ole siitä...

”Koko maailman välttämätön yhteys”
...”kaiken keskinäisesti määräytyvä yhteys”

»Määritetty, äärellinen oleminen on sel-laista, mikä on suhteessa johonkin muuhun; se on sisältöä, joka on välttämättömyyssuhteessa toiseen sisältöön, koko maailmaan. Ottaen huomioon kokonaisuuden keskinäisesti määräytyvän yhteyden metafysiikka on saattanut luoda väitöksen — joka on pohjaltaan tautologinen — että jos yksikin tomuhiukkanen tuhoutuisi, niin koko maailmankaikkeus romahtaisi» (83) [72].

NB

(86) [75]: »Sen, mikä on ensimmäistä tie-teessä, on täytynyt ilmetä myös historiallisesti ensimmäisenä.» (Kuulostaa varsin materialistiselta!)

91 [80]: »Tuleminen on niin olemisen kuin olemattomuudenkin pysymistä.» »...Muuttuminen on samaa kuin tuleminen...» (92 i. f.) [81].

94 [83] »Parmenideella enempää kuin Spinozallakaan ei voi olla muuttumista olemisesta tai absoluuttisesta substanssista kielteiseen, äärelliseen.» Hegelillä sen sijaan ”olemisen” ja ”ei minkään” *ykseys* eli *erottamattomuus* (s. 90 [79] tämä ilmaisu on toisinaan parempi kuin *ykseys*) antavat *muuttumisen*, Werden.

Absoluuttinen ja suhteellinen, äärellinen ja ääretön = yhden ja saman maailman osia, askelmia. So etwa? **

(92 [81]: »*Välitettyä* olemista varten säilytämme ilmaisun: *olemassaolo*, eksistenssi.»)

102 [90—91]: Platonin ”Parmenideessa” siirtyminen *olemisesta* ja *yhdestä* = ”äußere Reflexion” ***.

104 [93]: Sanotaan, että pimeys on valon *puuttumista*. Mutta »puhtaassa valossa näkee yhtä vähän kuin puhtaassa pimeydessäkin»...

* — *määritetyn* olemisen. *Toim.*

** — Kaiketi niin? *Toim.*

*** — »ulkoinen refleksio». *Toim.*

107 [96]— Viittaus äärettömän pieniin suureisiin, joita esiintyy niiden häviämisprosessissa...

»Ei ole kerrassaan mitään, mikä ei olisi olemisen ja ei minkään välitilaa.» NB

»Alun käsittämättömyys» — mikäli *ei mikään* ja *oleminen* sulkevat toisensa pois, mutta se ei ole dialektiikkaa, vaan *Sophistereit* *.

»Sillä sofistikka on perustelemattomasta, arvostelematta ja harkitsematta otetusta edellytyksestä lähtevää järkeilyä; dialektiikaksi sen sijaan nimitämme korkeampaa järjenliikuntaa, missä aivan erillisiltä näyttävät seikat muuttuvat toisikseen oman itsensä kautta, sen kautta, mitä ne ovat, ja edellytys kumoutuu» (108) [96].

Sofistikka
ja
dialektiikka

Werden. Sen momentit: *Entstehen und Vergehen* ** (109) [97].

Das Aufheben des Werdens *** — *das Dasein*

konkreettinen, määreellinen oleminen (?)

110 [98—99]: aufheben = ein Ende machen (aufbewahren) ****
= erhalten (zugleich)

112 [100]: *Dasein ist bestimmtes Sein* ***** (NB 114 [102] "ein Konkretes" *****), — laatu, erilainen kuin *Anderes*, — *veränderlich und endlich* ***** NB

114 [103] »Määreellisyys (Bestimmtheit), siten itseään varten eristettynä *olevana* määreellisyytenä, on laatu...»
»Laatu erikseen otettuna olevaisena on realiteetti» (115) [103].

117 [106] »...Määreellisyys on kieltämistä...»
(Spinoza) *Omnis determinatio est negatio* *****,
»tämä väite on äärettömän arvokas...»

* — sofistikkaa. *Toim.*

** — syntyminen ja häviäminen. *Toim.*

*** — Tulemisen kumoutuminen. *Toim.*

**** — kumota = tehdä loppu = pysyttää (samanaikaisesti säilyttää). *Toim.*

***** — läsnäoleminen on määreellistä olemista. *Toim.*

***** — »jokin konkreettinen». *Toim.*

***** — toinen, — muuttuva ja ääreellinen. *Toim.*

***** — Kaikenlainen määrittäminen on kieltämistä. *Toim.*

120 [108]: »Jokin on ensimmäinen kieltämisen kieltäminen...»

abstrakte und
abstruse Hege-
lei * — Engels.

(Tässä kohden esitys on jo-
tenkin katkonaista ja hyvin
sekavaa.

125 [113—114] — ...Kaksi paria määrittäviä: 1) »Jokin ja toinen»; 2) »oleminen toista varten ja sinänsä oleminen».

127 [115] — **Ding an sich** ** — »varsin yksinkertainen abstraktio». Sanonta, että emme tunne, mitä ovat oliot sinänsä, vaikuttaa viisaudelta. Olio sinänsä on abstraktio mistä tahansa määrittämisestä [Sein-für-Anderes ***] [mistä tahansa suhteesta toiseen], s.o. ei mikään. Niin muodoin olio sinänsä »ei ole muuta kuin todellisuutta vailla oleva tyhjä abstraktio».

NB

Se on hyvin syvällistä: olio sinänsä ja sen muuttuminen olioksi toisia varten (vrt. Engels 47). Olio sinänsä on yleensä tyhjä, eloton abstraktio. Elämässä tapahtuvassa liikunnassa poikkeuksetta kaikki on milloin sekä "sinänsä" että "toisia varten" suhteessa muuhun, muuttuen tilasta toiseen.

Sehr gut!! ****
jos kysymme,
mitä ovat oliot
sinänsä, so
ist in die Frage
gedankenloser
Weise die Un-
möglichkeit der
Beantwortung
gelegt ***** ...
(127) [116].

Kantilaisuus = metafysiikkaa ||| 129 [117] — en passant: dialektinen filosofointi, joka on tuntematon »metafyysiselle filosofoinnille, johon kriittillinenkin kuuluu».

Dialektiikka on oppi siitä, miten *vastakohtat* voivat olla ja ovat *identtisiä* (miten muodostuvat sellaisiksi), millaisten ehtojen vallitessa ne ovat

* — abstraktista ja hämää hegelöimistä. *Toim.*

** — Olio sinänsä. *Toim.*

*** — oleminen toista varten. *Toim.*

**** — Oikein hyvin! *Toim.*

***** — niin kysymykseen on harkitsemattomalla tavalla sisällytetty vastauksen mahdottomuus... *Toim.*

identtisiä muuttuen toisikseen, miksi ihmisälyn ei ole tarkasteltava näitä vastakohtia kuolleina, jähmettyneinä, vaan elävinä, ehdollisina, liikkuvina, toisikseen muuttuvina. En lisant Hegel...*

134 [122—123]: »*R a j a* (on) yksinkertainen kieltäminen tahi ensimmäinen kieltäminen» (des Etwas. Jokaisella jollakin on *r a j a n s a*) »mutta toinen on samalla kieltämisen kieltäminen...»

137 [125]: »Etwas mit seiner immanenten Grenze gesetzt als der Widerspruch seiner selbst, durch den es über sich hinausgewiesen und getrieben wird, ist das Endliche.»

(*J o k i n* — otettuna immanenttisine rajoineen — ristiriitana oman itsensä kanssa, mikä ristiriita työntää sitä [tuota jotakin] ja ajaa sitä ylittämään äärensä, on *äärellinen*.)

Kun olioista puhuttaessa sanotaan, että ne ovat äärellisiä, niin siten tunnustetaan, että niiden olemattomuus on niiden luontoa ("olemattomuus on niiden olemista").

»Ne» (oliot) »ovat, mutta tämän olemisen totuutena on niiden loppu.»

Sukkelasti ja älykkäästi sanottu! Hegel erittelee tavallisuudessa kuolleilta vaikuttavia käsitteitä ja osoittaa, että niissä on liikuntaa. Äärellinen? siis loppua kohden *liikkuva!* Jokin? — siis *e i s a m a* kuin toinen. Oleminen yleensä? — t.s. sellainen epämääräisyys, että oleminen = olemattomuus. Käsitteiden kaikinpuolinen, universaalinen joustavuus, joka menee vastakohtien samuuteen saakka, — siinä asian ydin. Subjektiivisesti sovellettuna tämä joustavuus = eklektiikka ja sofistiiikka. *Objektiivisesti* sovellettuna, s.o. aineellisen tapahtumisen kaikkia puolia ja sen ykseyttä kuvastavana tämä joustavuus on dialektiikkaa, se on maailman ikuisen kehityksen oikeaa heijastusta.

N B
ajatuksia
dialektii-
kasta
en lisant
Hegel

* — Hegellä lukiessa... *Toim.*

- 139 [127] — Äärettömän ja äärellisen sanotaan olevan vastakohtia? (ks. s. 148 [136—137]) (vrt. s. 151 [139]).
- 141 [129] — *Sollen und Schranke* ovat des Endlichen momenteja*.
- 143 [132] — »Velvoituksessa alkaa äärellisyyden ylittäminen, äärettömyys.»
- sehr gut! || 143 [132] — Sanotaan, että järjellä on rajansa. »Tästä väitteestä puuttuu se tietämys, että jonkin määrittäminen rajaksi merkitsee jo sen ylittämistä.»
- 144 [132—133]: Kivi ei ajattele, ja siksi sen rajoittuneisuus (Beschränktheit) ei ole *sille* raja (Schranke). Mutta kivelläkin on rajansa, esimerkiksi hapettuvuus, mikäli se »on hapettumiskykyinen emäs».

Kiven evoluutio**

- 144—145 [133]: — Kaikki (inhimillinen) ylittää rajansa (Trieb, Schmerz etc.***), vain *järki* kuulemma »ei voi ylittää rajojaan»!

”Mutta jokainen ääri rajojen ylittäminen ei tietenkään merkitse todellista vapautumista niistä”!

Jos magneettineulalla olisi tajunta, se pitäisi kääntymistään pohjoiseen vapautena (Leibniz). — Eipäs, silloin se tuntisi avaruuden *kaikki* suunnat ja pitäisi ainoastaan *yhtä* suuntaa vapautensa *rajana*, sen rajoituksena.

Itsensä olioiden, itsensä luonnon, itsensä tapahtumien kulun dialektiikkaa

- 148 [137] »...Itsensä äärellisen luontoon kuuluu ylittää itsensä, kieltää kieltämisensä ja tulla äärettömäksi...» Äärellistä ei muuta äärettömäksi ulkoinen (fremde) voima (Gewalt) (149) [137], vaan sen (äärellisen) oma luonto (seine Natur).

- 151 [139]: ”Schlechte Unendlichkeit” **** — äärettömyys, joka on laadullisesti vastakkainen äärellisyydelle, siihen liittymätön, siitä irrallaan, ikään kuin äärellinen

* — *Velvoitus* ja *ääri* ovat äärellisen momenteja. *Toim.*

** Käsikirjoituksessa on evoluutio (эволюция)-sanan viimeisen kirjaimen yläpuolella »н». *Toim.*

*** — vietti, tuska j.n.e. *Toim.*

**** — »Huono äärettömyys». *Toim.*

olisi *diesseits* ja ääretön *jenseits* *, ikään kuin ääretön olisi äärellisen *yläpuolella*, sen *ulkopuolella*...

153 [142]: Itse asiassa sind sie (äärellinen ja ääretön) *untrennbar* **. Ne ovat yhtä (155) [143–144].

158—159 [147]: »...Äärellisen ja äärettömän ykseys ei ole niiden ulkonaista yhteen-
saattamista eikä vieras, niiden määri-
tystä vastaan sotiva yhteys, missä
erilliset ja vastakkaiset, toisiinsa näh-
den itsenäiset ja niin muodoin yhteen-
sovittamattomat asiat sidottaisiin toi-
siinsa, vaan kumpikin on sinänsä
tämä ykseys ja kumpikin on vain
itsensä *kumoutuma* eikä kummalla-
kaan ole sinänsä olemisen etuutta toi-
seen nähden eikä myönteistä läsnä-
olemista. Kuten aikaisemmin jo osoi-
tettiin, äärellisyys on vain itsensä
ylittämistä; siksi siihen sisältyy ääret-
tömyys, sen toinen itseys...»

•
Sovellettava
atomeihin
versus
elektronit.
Yleensä
materian
äärettömyys
syvyys-
suuntaan...

»...Mutta loputon edistys ilmaisee enem-
män» (kuin äärellisen yksinkertainen ver-
taaminen äärettömään), »siihen sisältyy
myös erotettavien *yhteys*...» (kursivointi
Hegelin) (160) [148].

||| Loputtoman
edistyksen
(kaikkien
osien) yhteys

167 [155] »Spekulatiivisen ajattelun luonteen... mukaista on
yksinomaan vastakkaisten seikkojen käsittäminen nii-
den ykseytenä.»

Kysymystä, miten ääretön päätyy äärelliseen, pide-
tään toisinaan filosofian olemuksena. Mutta tässä on
kysymys vain niiden yhteyden selvittämisestä...

168 [156] »...Muistakin aiheista puheen ollen tarvitaan
tiettyä sivistystä, jotta osattaisiin *tehdä kysy-
myksiä*, sitäkin enemmän sitä vaaditaan filoso-
fisissa aiheissa, sillä muutoin voidaan saada
vastaukseksi, että kysymys ei kelpaa mihin-
kään.»

||| Bien
dit!

173—174 [161–162]: *Fürsichsein* — itseään varten ole-
minen = ääretön oleminen, täydellinen laadullinen ole-

* — tällä puolella ja ääretön tuolla puolella. Toim.

** — ne ovat... *eroittamattomat* Toim.

minen. | Suhde toiseen on hävinnyt; jäljellä on suhde itseensä.| Laatu saavuttaa huippunsa (auf die Spitze) ja muuttuu määräksi.

Kantin ja Fichten idealismi... (181) [169] »juuttuu läsnäolemisen ja itseään varten olemisen dualismiin» ...((epäselvää))

s.o. että ei ole *siirtymistä* oliosta sinänsä (siitä mainitaan seuraavassa lausekkeessa) ilmiöön? objektista subjektiin?

Miksi Fürsichsein on *Eins* *, on minulle epäselvä. Tässä kohdin Hegel on mielestäni hyvin hämärä.

NB: Selbstbewegung *****

Yksi on ikivanha ἄτομον** -periaate (ja tyhjiys). Tyhjiyttä pidetään *Quell der Bewegung* *** (185) [173] eikä vain siinä mielessä, että paikka on täyttämätön, vaan enthält **** myös »syvällisemmän ajatuksen, että kielteinen sisältää yleensä tulemisen perusteen, itseliikunnan levottomuuden perusteen» (186) [173].

183 [170]: »Itseään varten olemisen ideaalisuus kokonaisuutena muuttuu niin muodoin ensiksikin reaalisuudeksi, vieläpä mitä abstraktisimmaksi, mitä lujimmaksi, kuin *yksi*.»

Hämärää...

Ajatus ideaalisen muuttumisesta reaaliseksi on *syvälinen*: hyvin tärkeä historialle. Mutta ihmisen yksilöllisestäkin elämästä näkyy, että siinä on paljon totta. Vulgääriä materialismia vastaan. NB. Ideaalisen ja materiaalisen ero ei ole sekään ehdoton, ei überschwenglich *****.

* — *yksi. Toim.*
 ** — *atomi (jakamaton). Toim.*
 *** — *liikkeen lähteenä. Toim.*
 **** — *sisältää. Toim.*
 ***** — *itseliikunta. Toim.*
 ***** — *ylennääräinen. Toim.*

189 [177] — Huomautus. Leibnizin monadit. *Eins*-periaate ja sen epätäydellisyys Leibnizillä.

Ilmeisesti Hegel liittää ajatuksensa käsitteiden, kategorioiden itsekehityksestä koko filosofian historiaan. Tämä tuo esille vielä *uuden* puolen koko Logiikasta.

193 [181] »...On olemassa vanha sanonta, että *yksi* on *monta* ja erikoisesti: että *moni* on *yhtä*...»

195 [183] »...Yhden ja monen välinen ero on määrittynyt niiden keskinäissuhteen eroavuudeksi, joka on hajonnut kahdeksi suhteeksi, *poistovoimaksi* ja *vetovoimaksi*...»

Yleensä ottaen tämä Fürsichsein lienee ollut tarpeen Hegelille muun muassa sen johtamiseksi, miten "*laatu* muuttuu *määräksi*" (199) [187] — laatu on määreellisyttä, määreellisyttä itseään varten, Gesetzte *, se on yksikkö — tämä vaikuttaa kovin pingotetulta ja tyhjältä.

Pantakoon merkille s. 203 [190] jonkin verran ironinen huomautus, jossa vastustetaan sitä »kokemuksesta reflektiivaa tiedostustapaa, joka ensin *havaitsee* ilmiössä tiettyjä määreitä, sitten panee ne perusteeksi ja hyväksyy niin sanotuksi *selitykseksi* niiden vastaavat *perusainekset* eli *voimat*, joiden täytyisi tuottaa noita ilmiön määreitä»...

* — edellytetty. *Toim.*

TOINEN JAKSO:
KVANTITEETTI (MAARA)

Kantilla on 4 "antinomiaa". Itse asiassa *jokainen* käsite, jokainen kategoria on *yhtä* antinomistinen (217) [205].

Skeptismin osuus filosofian historiassa ||| »Antiikin skeptisismi ei kaihtanut vaivaa osoittaakseen tämän ristiriidan eli antinomian kaikissa käsitteissä, joita se löysi tie-teistä.»

Eriteltyään Kantia varsin pisteliäästi (ja älykkäästi) Hegel päätelee, että Kant vain toistaa johtopäätöksissään edellytyksissä sanomaansa, toistelee vain sitä, että on olemassa kategoria *Kontinuität** ja kategoria *Diskretion***.

Wahrhafte
Dialektik ***

Siitä seuraakin vain, »että mikään näistä määrityksistä ei yksinään otettuna ole tosi, vaan sitä on ainoastaan niiden ykseys. Tällaista on niiden totuudellinen dialektinen erittely samoin kuin niiden totuudellinen tulos» (226) [214].

229 [217]: »*Die Diskretion* [käännös? erotettavuus****, *j ä s e n t y v y y s*] kuin myös *die Kontinuität* [yhtäjaksoisuus (?), jatkuvuus (?)]*****, *keskeytymättömyys*] ovat *m ä ä r ä n* momentteja...»

232 [219]: »*Määrä*, lähinnä eräänlaisen määreen tai yleensä rajan omaava kvantiteetti, on täydessä määreellisyydessään *luku*...»

* — *yhtäjaksoisuus. Toim.*

** — *keskeytyvyys. Toim.*

*** — Totuudellinen dialektiikka. *Toim.*

**** Sana »erotettavuus» on viivattu ylitse käsikirjoituksessa. *Toim.*

***** Sanat »yhtäjaksoisuus» ja »jatkuvuus» on viivattu ylitse käsikirjoituksessa. *Toim.*

234 [221]: »*Anzahl* [lukumäärä?] ja *ykkönen* muodostavat luvun momentit.»

248 [235—236]—*Luvun* osuutta ja merkitystä koskevasta kysymyksestä (paljon Pythagoraasta etc. etc.) muun muassa osuva huomautus:

»Kuta rikkaampia ajatukset ovat määreellisyydeltään ja niin muodoin myös suhteiltaan, sitä sekavampaa on toisaalta sekä mielivaltaisempaa ja epämielekkäämpää toisaalta esittää niitä sellaisissa muodoissa kuin luvut» (248—249) [236]. ((Ajatusten arvostus: rikas määrityksistä ja niin muodoin suhteista.))

Kantin antinomioiden johdosta (maailma ilman alkua etc.) Hegel todistelee jälleen des Längeren *, että edellytyksissä otetaan todistetuksi se, mikä on todistettava (267—278) [255—267].

Edelleen, määrän muuttuminen laaduksi abstraktis-teoreettisessa esityksessä on niin hämärä, ettei siitä ymmärrä mitään. Palattava!!

283 [271]: Päättymätön matematiikassa. Tähän asti on todistelu perustunut *vain tulosten oikeellisuuteen* (»mikä on todistettu muista perusteista lähtien») ...eikä kohteen selvyyteen [confer Engels ⁴⁸]. NB

285 [273]: Päättymättömiä lukuja laskettaessa ei oteta huomioon tiettyä epätarkkuutta (tiedossa olevaa), mutta saadaan silti ei likipitäinen, vaan *täysin* tarkka tulos!

Sittenkään ei tässä tapauksessa ole »yhtä tarpeetonta» vaatia *Rechtfertigung* ** »kuin näyttää tarpeettomalta vaatia todisteita oikeudesta käyttää omaa nenäänsä» ⁴⁹.

Hegelin vastaus on mutkikas, abstrus *** etc. etc. Puhe on *korkeammasta* matematiikasta; vrt. *Engels* differentiaali- ja integraalilaskennasta ⁵⁰.

* — laveasti. *Toim.*

** — todistelua. *Toim.*

*** — hämärä. *Toim.*

Mielenkiintoinen on Hegelin ohimennen tekemä huomautus — »transsendentaalisesti, s.o. itse asiassa subjektiivisesti ja psykologisesti»... »transsendentaalisella tavalla, nimittäin subjektissa» (288) [276].

Ss. 282—327 [270—314] u. ff.— 379 [363]

Mitä seikkaperäisin esitys differentiaali- ja integraalilaskennasta, lainauksin — Newton, Lagrange, Carnot, Euler, Leibniz etc. etc.—, jotka osoittavat, miten mielenkiintoisena Hegel piti tätä äärettömän pienten ”häviämistä”, tätä ”olemisen ja olemattomuuden välimuotoa”. Ilman korkeamman matematiikan tutkimista tämä on kaikki käsittämätöntä. Kuvaava on *Carnotin* otsake: ”Réflexions sur la Métaphysique du calcul infinitésimal”!!! *

Verhättnis **-käsitteen kehittäminen (379—394) [363—379] on kerrassaan hämärä. Pantakoon muistiin vain s. 394 [378—379], huomautukset *symboleista*, että niitä vastaan ei yleensä voi olla mitään. Mutta ”*kaikkea symboliikkaa vastaan*” täytyy sanoa, että se on toisinaan ”mukava keino suoriutua ilman *käsitelmääritysten* (Begriffsbestimmungen) huomioon ottamista, osoittamista, oikeuttamista”. Vaikka juuri siitä on filosofiassa kysymys.

NB? »Tavanmukaiset voiman tahi substantiaalisuuden, syyn ja vaikutuksen j.n.e. määritykset ovat nekin ainoastaan symboleja, joilla ilmaistaan esimerkiksi elollisia tai henkisiä suhteita, s.o. niille epätosia määrityksiä» (394) [379].

* — »Mietteitä äärettömän pienten suureiden laskennan metafysiikasta»!!!
Toim.

** — Suhde. Toim.

KOLMAS JAKSO:

MITTA

»Mitassa yhtyvät abstraktisesti ilmaistuina laatu ja määrä. Oleminen sellaisenaan on määreellisyyden välittöntä yhtäläisyyttä itsensä kanssa. Tämä määreellisyyden välittömyys on kumoutunutta. Määrä on olemista, joka on palannut itseensä siten, että se, ollen yhdentekevä määreellisyyteen nähden, on yksinkertaista yhtäläisyyttä itsensä kanssa» (395) [380]. Kolmas jäsen on mitta.

Kant on ottanut käyttöön *modaliteetin* kategorian (mahdollisuus, todellisuus, välttämättömyys), ja Hegel huomauttaa, että Kantilla:

»Tämä kategoria on merkitsemässä kohteen suhdetta ajatteluun. Tämän idealismin mukaan ajattelu yleensä on oliolle sinänsä olennaisesti ulkopuolista... muille kategorioille ominainen objektiivisuus ei ole ominaista modali-teetti-kategorioille» (396) [380].

En passant (397) [381–382]:

Intialainen filosofia, missä Brahma siirtyy Shivaan (muuttuminen=häviäminen, syntyminen)...

Kansat jumalallistavat *mitan* (399) [383].

? Mitta muuttuu olemukseksi (Wesen).

(Mitasta puheen ollen on mielenkiintoista panna merkille Hegelin ohimennen tekemä huomautus, että »eri elinkeinoja harjoittavien yksilöiden määrät ovat kehittyneessä kansalaisyhteiskunnassa tietystä suhteesta toisiinsa») (402) [386].

Kysymyksen ollessa asteittaisuuden (Allmähligkeit) kategoriasta Hegel huomauttaa:

»Tähän kategoriaan turvaudutaan halukkaasti yksityisen laadun tai yleensä jonkin häviämisen havainnollistamiseksi tahi *selittämiseksi*, sillä häviäminen tuntuu siten melkein silminnähävältä, kun tietty määrä otetaan ulkonaiseksi, luonnostaan muuttuvaksi rajaksi, niin että *muutos* ymmärretään ilman muuta vain määrän muutokseksi. Todellisuudessa siten ei kuitenkaan selitetä mitään; muuttuminenhan on samalla varsinaisesti siirtymistä laadusta toiseen, eli abstraktisemmin, läsnäolemisesta ole-mattomuuteen; siinä esiintyy toinen määrite kuin asteittaisuudessa, joka on vain vähentymistä tai lisääntymistä ja huomion yksipuolista kiinnittämistä paljouteen.

Mutta että puhtaasti määrällisenä ilmenevä muutos tulee myös laadulliseksi — tähän yhteyteen kiinnittivät huomiota jo vanhan ajan filosofit kansanomaisten esimerkkien avulla osoittaen tämän seikan tietämättömyydestä aiheutuvat ristiriidat...» (405—406) [389—390] ("kaljupää": kiskaistaan yksi hius; "kasa" — otetaan pois yksi jyvä...) »mikä» (tällöin) »kumoutuu, on das einseitige Festhalten an der abstrakten Quantumsbestimmtheit» ("huomion yksipuolista suuntaamista abstraktisiin kvantiteettimäärityksiin", s.o. huomioimatta kaikinpuolisia muutoksia ja konkreettisia kvaliteetteja etc.).

NB

»...Nämä käänteet eivät sen vuoksi ole mitään tyhjää eivätkä pedanttista pilailua, vaan ne ovat sinänsä oikeita ja peräisin tajunnasta, joka on kiinnostunut ajattelussa syntyviin ilmiöihin.

Yhtäkaikkiseksi rajaksi otettu määrä on se taho, jolta oleva joutuu yllätyshyökkäyksen kohteeksi ja tuhon omaksi. Käsitteen *oveluus* onkin siinä, että se ottaa olevaisen siltä taholta, jolta sen laatu tuntuu jäävän koskematta, jopa niin, että valtion, omaisuuden j.n.e. lisääntyminen, mikä johtaa valtion, omistajan onnettomuuteen, tuntuu alussa vieläpä sen onnelta» (407) [391].

»On hyvin ansiokasta oppia tuntemaan luonnon empiirisiä lukuja, esim. planeettojen keskinäisiä etäisyyksiä; mutta vielä verrattomasti ansiokkaampaa on pakottaa empiiriset määräpaljoudet häviämään ja kohottaa ne kvantitatiivisten määritysten *yleiseen muotoon*, niin että

niistä tulee lain eli mitan momentteja»; Galilein ja Keplerin ansio... »He *todistivat* keksimänsä lait osoittamalla havaittujen yksityiskohtien kaikessa laajuudessaan vastaavan niitä» (416) [400—401]. On kuitenkin vaadittava näiden lakien vielä *höheres Beweisen* **, jotta niiden kvantitatiiviset määritykset voitaisiin tiedostaa pitäen lähtökohtana *Qualitäten oder bestimmten Begriffen, die bezogen sind (wie Raum und Zeit)* ***.

Gesetz
oder
Maß *

?

Hyvin hämärästi kehiteltyjä ovat des Maßes -käsitteet: *spezifische Quantität* ja *reales Maß* **** (m.m. *Wahlverwandtschaften* ***** — esimerkiksi kemiassa alkuaineet, musiikissa sävellajit).

Laaja huomautus kemian alalta, sisältää polemiikka Berzeliusta ja hänen sähkökemian teoriaansa vastaan (433—445) [417—429].

”Mitallisten suhteiden solmuviiva” (Knotenlinie von Maßverhältnissen) — määrän muuttumiset laaduksi... Asteittaisuus ja *harppaukset*.

NB ||| Ja toistuvasti, s. 448 [432], että asteittaisuus ei ilman harppauksia selitä mitään. ||| NB

Huomautuksessa Hegel, kuten tavallisesti, esittää fakta-aineistoa, esimerkkejä, konkreettista (Feuerbach pilalleekin sen vuoksi kerran, että Hegel on karkottanut *luonnon huomautuksiin*, Feuerbach, Teokset, II, s. ?) ⁵¹.

Ss. 448—452 [432—436], huomautus, joka on otsikoitu *sisällysluettelossa* (ei tekstissä!! pedanttisuutta!!): »Esimerkkejä tällaisista solmuviivoista; siitä, ettei luonnossa olisi harppauksia.» ||| Harppauksia!

* — laki eli mitta. *Toim.*

** — korkeampaa todistusta. *Toim.*

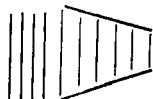
*** — kvaliteetit eli määrättyt suhteutetut käsitteet (kuten avaruus ja aika). *Toim.*

**** — mitan käsitteet: erityinen kvantiteetti ja reaallinen mitta. *Toim.*

***** — yhtymistäipumukset. *Toim.*

Esimerkkejä: kemia; musiikissa sävellajit; vesi (höyry, jää) — s. 449 [433—434] — synnytyt ja kuolema.

Asteittaisuuden keskeytykset

Abbrechen der Allmähligkeit, s. (450) [434].

Harppauksia!

»Sanotaan, ettei luonnossa esiinny harppauksia; ja pyrkiessään ymmärtämään syntymistä tai häviämistä tavallinen käsitys — kuten mainittiin—olettaa ymmärtävänsä ne kuvittelemalla ne asteittaiseksi ilmaantumiseksi tai katoamiseksi. Mutta kuten jo osoitettiin, olemisen muutokset ylipäänsä eivät ole vain koon muuttamista toiseksi, vaan laadullisen muuttamista määrälliseksi ja päinvastoin, tulemista toiseksi, mikä merkitsee asteittaisuuden keskeytymistä ja laadullisesti uutta, edeltäneelle olemassaololle vastakkaista. Vesi ei jäähtyessään kiinteydy vähitellen, se ei tule ensiksi hyytelömäiseksi eikä kovetu vähitellen jääksi, vaan se kovettuu heti; jäätymislämpötilan saavutettuaan se levossa pysyessään voi vielä säilyä neste-mäisenä, mutta pieninkin liikahdus saattaa sen kiinteään tilaan.

Harppauksia!

Kuvitelma syntymisen asteittaisuudesta pohjautuu käsitykseen, että syntyvä olisi aistimellisesti tai yleensä todellisuudessa jo olemassa ja ainoastaan pienuutensa vuoksi vielä havaitsemattomissa; samoin kuin kuvitelma katoamisen asteittaisuudesta perustuu käsitykseen, että olemattomuus tai muu katoavan paikalle astuva olisi samoin olemassa, mutta ei vielä havaittavissa; — eikä tällöin ole kysymys kummankaan olemassaolosta siinä mielessä, että toinen sisältyisi sinänsä toiseen, vaan siitä, että se on olemassa olevaisena, mutta havaitsemattomana. Siten syntyminen ja häviäminen yleensä kumoutuvat, eli toisin sanoen, oleva sinänsä, sisäinen, jossa jotakin on ennen olemassa-oloaan, muuttuu ulkoisen olemassaolon pienuudeksi ja olemuksellinen tai käsitteellinen eroavuus ulkoiseksi eroavuudeksi, pelkäksi suuruuseroksi.— Syntymisen ja häviämisen tekeminen käsitettäväksi olettamalla muuttuminen

asteittaiseksi merkitsee lankeamista tautologialle ominaiseen pitkävetoisuuteen; tällöin oletetaan, että syntyvä tai häviävä on jo ennalta olemassa valmiissa muodossa, ja muuttuminen käännetään pelkäksi ulkoisen eroavuuden muutokseksi, joten se on itse asiassa vain tautologiaa. Vaikeutena sellaiselle käsittämään pyrkivälle ymmärrykselle on jonkin laadullinen muuttuminen yleensä toisekseen ja vastakohtakseen; tämän vaikeuden välttämiseksi se kuvittelee samuuden ja muuttumisen olevan määrällisen yhdentekeviä ulkoisia muutoksia.

Moraalisella alalla, mikäli sitä tarkastellaan olemisen piirissä, tapahtuu samanlaista määrällisen muuttumista laadulliseksi; ja erilaiset laadut esiintyvät suuruuseroihin pohjautuvina. Jotain 'enemmän' tai 'vähemmän' — ja kevytmielisyyden mitta ylittyy ja syntyy jotain aivan toista, rikkomus, jolloin oikeus muuttuu vääryudeksi, hyve paheeksi. — Samoin valtiotkin saavat suuruuseronsa kautta — muiden ehtojen säilyessä samoina — erilaisen laadullisen luonteen...» (450—452) [434—436].

Edelleen.

Olemisen muuttuminen olemukseksi (Wesen) on esitetty hyvin hämärästi.

I osan loppu.

IV NIDOS. (BERLIINI 1834)
I OSA. OBJEKTIIVINEN LOGIIKKA.
II OSASTO. OPPI OLEMUKSESTA

ENSIMMÄINEN JAKSO:

OLEMUS HEIJASTUMANA ITSESSÄÄN

tieto-
teoria

»Olemisen totuus on olemus» (3) * [455]**. Sellainen on ensimmäinen lause, ja se kuulostaa läpeensä idealistiselta, mystiikalta. Mutta heti sen jälkeen seuraa niin sanoakseni raitis tuulahdus: »Oleminen on välitöntä. Koska tieto tahtoo saada selville totuuden *** siitä, mitä on oleminen *sinänsä ja itseään varten*, niin se ei pysähdy» (*ei pysähdy* NB) »välittömään eikä sen määrittäykseen, vaan *tunkee* (NB) sen lävitse (NB) edellyttäen, että tämän olemisen *takana* (kursivointi Hegelin) on vielä jotain muuta kuin itse oleminen ja että tuo taka-ala muodostaa olemisen totuuden. Tämä tieto on välillistä tietoa, sillä se ei ole välittömästi olemuksessa eikä sen vierellä, vaan alkaa jostain muusta, olemisestä, ja sen on kuljettava edeltävä tie, olemisen ulkopuolelle tai oikeammin sen sisäpuolelle johtava tie...»

”tie”

Tämä *Bewegung* ****, tiedon tie, tuntuu »olemiseen nähden ulkoiselta» ”tiedostuksen toiminnalta” (Tätigkeit des Erkennens).

* *Hegel. Werke*, Bd. IV, Berlin, 1834. *Toim.*

** *Гегель. Сочинения*, т. V, М., 1937. *Toim.*

*** Sivumennen. Hegel ivasi usein [vrt. edellä lainattua kohtaa asteittaisuudesta] sanaa (ja käsitettä) erklären, selittää, nähtävästi asettaen vastakohtaksi metafyyksiselle kertakaikkiselle ratkaisulle (”selittivät”!) alati syvenevän tiedostuksen ikuisen prosessin. Vrt. III osa, s. 463 [447]: »voidaan *tiedostaa* tai, kuten sanotaan, *selittää*».

**** — liike. *Toim.*

»Mutta tämä kulku on itsensä olemisen liikunta.»

Objektii-
vinen
merkitys

»Olemus... on sitä, mitä se on... olemisen oman loputtoman liikunnan kautta» (4) [456].

»Absoluuttisella olemuksella... ei ole läsnäolemista. Mutta sen on siirryttävä läsnäolemiseen» (5) [457].

Olemus on olemisen ja käsitteen välillä siirtymisenä käsitteeseen (=absoluutti).

Olemuksen jaotus: näennäisyys (Schein), ilmiö (Erscheinung), todellisuus (Wirklichkeit).

Das Wesentliche und das Unwesentliche * (8) [460]. Der Schein (9) [461].

Epäoleellisessa, näennäisyydessä on olemattomuuden momentti (10) [462].

s.o. epäoleellinen, näennäinen, pinnallinen useammin katoaa, ei pysy niin "kiinni", ei "istu" niin "lujassa" kuin "olemus". Etwa **: joen liikunta — vaahto on ylhäällä ja syvät virtaukset alhaalla. *Mutta vaahtokin* on olemuksen ilmausta!

Näennäisyys ja skeptisismi respective * kantilaisuus:**

»Näennäisyys on niin muodoin skeptisismien ilmiö, sellainen välittömyys, mikä ei ole jokin eikä mikään olio, ei yleensä sellainen yhtäkaikkinen olevainen, mikä olisi olemassa määreellisyytensä tai subjektisuhteensa ulkopuolella. Skeptisismi ei suvainnut sanoa: se on; uudempi idealismi ei suostunut pitämään tietoa tietona oliosta sinänsä; tällä näennäisyydellä ei olisi pitänyt yleensä oleman mitään olemisen perustaa, olion sinänsä ei olisi pitänyt sisältyä näihin tietoihin. Samalla kuitenkin skeptisismi piti mahdollisena näennäisyytensä moninaisia määrityksiä tai pikemminkin sen näennäisyyden sisältönä oli maailman koko moninainen rikkaus. Samalla tavalla idealis-

NB

* — Oleellinen ja epäoleellinen. *Toim.*
 ** — Esim. tähän tapaan. *Toim.*
 *** — vastaavasti. *Toim.*

min ilmiö käsittää noiden moninaisten määreellisyyksien koko laajuuden.»

Te sisällytätte Schein'iin * maailman koko rikkauden ja kiellätte Schein'in objektiivisuuden!!

»Tuo näennäisyys ja tämä ilmiö ovat välittömästi niin moninaisesti määrittyneitä. Olkoonkin, että tämän sisällön perustana ei ole mitään olemista, mitään oliota tai mitään oliota sinänsä, se pysyy itseään varten sellaisena kuin se on; se on vain siirretty olemisesta näennäisyyteen, niin että näennäisyys sisältää nuo moninaiset määreellisyydet, jotka ovat välittömiä, olevia, keskinäisesti toisia. Näin ollen näennäisyys itse on jotain välittömästi määreellistä. Sillä voi olla tämä tai tuo sisältö, mutta millainen se on, ei ole sen itsensä säätämää, vaan sille välittömästi ominaista. Leibnizin tai Kantin tai Fichten idealismi samoin kuin muutkin sen muodot eivät ole enempää kuin skeptisismikään päässeet määreellisyydeksi käsitetyn olemisen, tämän välittömyyden rajojen yli. Skeptisismille sen näennäisyyden sisältö on *annettua*

'välittömästi annettua'!!]; olipa se millaista tahansa, se on sille *välitöntä*. Leibnizin monadi kehittää mielteensä omasta itsestään; mutta se ei ole niitä synnyttävä ja yhdistävä voima, vaan ne pulppuavat siinä kuin kuplat; ne ovat yhtäkaikkisia, välittömiä toisiinsa ja niin muodoin myös itseensä monadiin nähden. Samalla tavalla myös Kantin ilmiö on havainnon *annettu* sisältö, joka edellyttää vaikutuksia, subjektin määrityksiä, jotka ovat välittömiä toisiinsa ja subjektiin nähden. Fichten idealismin loputon sysäys ei tosin perustu mihinkään oloon sinänsä, niin että se muodostuu pelkästään eräänlaiseksi määreellisyydeksi Minässä.

näennäisyyden välittömyys

eivät menneet syvemmälle!

vrt. machilaisuuttall!

* — näennäisyyteen. *Toim.*

Mutta tämä määreellisyys on Minälle, joka tekee sen omakseen ja kumoo sen ulkoisuuden, samalla välitön määreellisyys, sen raja, jonka se tosin voi ylittää, mutta jonka eräänä puolena on yhdentekevyys, mitä vastaavasti se Minään kuuluvanakin sisältää tämän välittömän olemattomuuden» (10—11) [462—463].

»...Määreet, jotka erottavat sen» (den Schein) »olemuksesta, ovat itsensä olemuksen määreitä...»

»...Olemattomuuden välittömyys on se, mikä muodostaa näennäisyyden... Oleminen on olemattomuutta olemuksessa. Sen olemattomuus itsessään on olemuksen itsensä kielteinen luonto...»

||| näennäisyys = olemuksen kielteinen luonto

»...Nämä molemmat momentit, olemattomuus — mutta pysyvyytenä, ja oleminen — mutta momenttina, tai itsessään oleva kielteisyys ja heijastunut välittömyys, jotka muodostavat näennäisyyden momentit, ovat siten itsensä olemuksen momenteja...»

»Näennäisyys on itse olemusta olemisen määreellisyydessä...» (12—13) [464].

Näennäisyys on (1) ei mitään, olemattomuus (Nichtigkeit), joka on olemassa
— (2) oleminen momenttina

»Näennäisyys on siis itse olemus, mutta se on sitä eräänlaisessa määreellisyydessä, vieläpä siten, että viimeksi mainittu on vain olemuksen momentti, kun taas olemus on itsensä ilmentymistä omassa itsessään» (14) [466].

[Näennäisyys]* Näennäinen on olemusta eräässä sen määrityksessä, eräässä sen puolista, eräässä sen momenteista. *Olemus* näyttää tietynlaiselta. Näennäisyys on itsensä olemuksen ilmentymistä (Scheinen) omassa itsessään.

»...Olemus... kätkee itseensä näennäisyyden loputtomana liikuntana sisällään...»

* Sana »näennäisyys» on vliivattu ylitse käsikirjoituksessa. *Toim.*

»...Tässä itseliikunnassaan olemus on refleksio. Näennäisyys on samaa kuin refleksio» (14) [466].

Näennäisyys (näennäinen) on olemuksen *heijastumista* (siinä) itsessään.

»...Tuleminen olemuksessa, tämän refleктоiva liike on sen vuoksi liikettä ei mistään ei mihinkään ja samalla takaisin itseensä...» (15) [467].

Älykästä ja syvällistä. Luonnossa ja elämässä sattuu liikkeitä "ei mihinkään". Mutta "ei mistään" tuskin sattuu. Aina jostakin.

»Refleksio ymmärretään tavallisesti subjektiivisessa mielessä, päättelykyvyn liikuntana, joka menee annettua välitöntä mielletä kauemmaksi ja etsii sille tai vertaa siihen yleisiä määrityksiä» (21) [473]. (Lainaus Kantin "Päättelykyvyn kritiikistä"⁵²)... »Mutta tässä ei ole puhe tajunnan refleksiosta eikä määrätymmästä ymmärryksen refleksiosta, jonka määritteinä ovat erityinen ja yleinen, vaan ylipäänsä refleksiosta...»

Tässäkin Hegel siis syyttää Kantia **subjektivismista**. Tämä NB. Hegel tähdentää näennäisyyden, "välittömästi annetun" [termi "*annettu*" on Hegelillä tavanomainen yleensä, tässäkin ks. s. 21 i. f. [473]; s. 22 [474]] "objektiivista merkityksellisyyttä" (sit venia verbo*). Pienemmät filosofit kiistelevät siitä, olisiko perustaksi otettava olemus tai välittömästi annettu (Kant, Hume, kaikki machilaiset). Hegel asettaa *tain* paikalle ja selittäen tämän "ja" sanan konkreettisen sisällön.

»Die Reflexion on olemuksen ilmentymä omassa itsessään» (27) [478] (käännös? refleksiivisyys? refleksiivinen määritelmä? refleksio ei sovi).

»...Se» (das Wesen) »on liikuntaa erilaisten momenttien kautta, absoluuttista välillisyyttä itsensä kanssa...» (27) [479].

* — luvalla sanoen. *Toim.*

Samuus — erilaisuus — ristiriita
 (+ [Gegensatz]*
 muun muassa)
 (vasta-
 kohtaisuus) (peruste)...

Sen vuoksi Hegel selvittää "identtisuuden lain" ($A=A$), kategorian (kaikki olevaisen määreet ovat kategorioita — ss. 27—28 [479—480]) yksipuolisuuden, virheellisyyden.

»Jos kaikki on identtistä, samaa itsensä kanssa, niin se ei ole erilaista, ei ole vastakkaista, sillä ei ole perustaa» (29) [481].

»Olemus on... yksinkertainen identtisyys, samuus itsensä kanssa» (30) [482].

Tavallinen ajattelu asettaa rinnatusten ("daneben") samanlaisuuden ja erilaisuuden oivaltamatta »tätä näiden määreiden toisikseen muuttumisen liikettä»: (31) [483].

Yhä uudestaan identtisuuden lakia ($A=A$) vastaan: sen kannattajat

»pitäessään kiinni tästä liikkumattomasta samuudesta, jolla on vastakohtansa erilaisuudessa, he eivät näe, että tällä tavoin he tekevät samuudesta yksipuolisen määreellisyyden, mikä sellaisenaan on vailla totuutta» (33) [485].

NB

minun alle-
viivaamiani
termejä

(»Tyhjää tautologiaa»: 32 [484])

(»Sisältää ainoastaan *muodollisen, abstraktisen*, epätäydellisen totuuden» (33) [485]).

Refleksion lajit: *ulkoinen* etc. hyvin hämärästi esitetty.

Erilaisuuden periaatteet: »Kaikki oliot ovat erilaisia...» »A on myös ei-A...» (44) [496].

»Ei ole kahta oliota, jotka olisivat samanlaisia...»

Erilaisuus esiintyy puoleen tai toiseen (Seite), Rück-sicht etc. "insofern" etc. **

bien dit!! ***

* Sana Gegensatz on viivattu ylltse käsikirjoituksessa. Toim.

** — siihen nähden j.n.e. »sikäli kuin» j.n.e. Toim.

*** — hyvin sanottu! Toim.

»Tavanomainen hentomielisyys asioissa, mikä huolehtii vain siitä, ettei niissä olisi ristiriitaa itsensä kanssa, unohtaa tällöin kuten muulloinkin, että ristiriitaa ei siten ratkaista, vaan se siirretään vain johonkin muualle, **subjektiiviseen tai ulkoiseen refleksioon** yleensä, ja että viimeksi mainittuun tosiaankin sisältyvät yhtenä kokonaisuutena, kumoutuneina ja toisiinsa suhteutuneina molemmat momentit, jotka tämän loitontamisen ja siirtämisen kautta julistetaan pelkästään edellytetyiksi» (47) [498].

(Tämä on herttaista ironiaa! "Hentomielisyys" luontoa ja historiaa kohtaan (poroporvareilla) on pyrkimystä puhdistaa ne ristiriidoista ja taistelusta)...

Jos lasketaan yhteen + ja —, tuloksena on nolla. »*Ristiriidan tulos ei ole ainoastaan nolla*» (59) [511].

Ristiriidan ratkaiseminen, positiivisen ja negatiivisen pelkistäminen "yksinomaan määritteiksi" (61) [513] muuttaa *olemuksen* (das Wesen) *perusteeksi* (Grund) (ibidem *).

NB || »...Ratkaistu ristiriita on siis peruste, olemus positiivisen ja negatiivisen ykseytenä...» (62) [514].

»Vähäinenkin kokemus refleктоivasta ajattelusta riittää havaintoon, että jos jokin määritetään positiiviseksi, niin lähdetäessä tältä pohjalta etemmäksi tämä jokin muuttuu heti välittömästi negatiiviseksi ja päinvastoin negatiiviseksi määritetty jokin muuttuu positiiviseksi, ja että refleктоiva ajattelu sotkeutuu näissä määritteissä ja joutuu itsensä kanssa ristiriitaan. Tietämättömyys viimeksi mainittujen luonnosta johtaa mielipiteeseen, että tämä sekaannus olisi jotain väärää, mitä ei pitäisi olla ja mikä olisi katsottava jonkinlaiseksi **subjektiiviseksi** erehdykseksi. Tämä muuttuminen jää tosiaan pelkäsi seka-sotkuksi mikäli ei tajuta tämän *muuttumisen välttämättömyyttä*» (63) [515].

»...Positiivisen ja negatiivisen vastakohtaisuus ymmärretään pääasiallisesti siinä mielessä, että edellisen (vaikka se nimensä mukaisesti ilmaisee oletettua, edellytettyä) pitäisi olla jotain objektiivista, jälkimmäisen taas subjektiivista, vain ulkoiseen refleksioon kuuluvaa, mikä ei koske itsessään ja itseään varten olevaa, objektiivista ja on sille

* — samassa paikassa. *Toim.*

kerrassaan olematonta» (64) [516]. »Tosiaan, jos negatiivinen ilmaisee vain subjektiivisen ehdonvallan abstraktiota...» (silloin sitä, tätä negatiivista, ei ole olemassa »objektiivista positiivista varten»)...

»Objektin kanssa sopusointuisena tietona on **totuuskin** positiivinen, mutta se on tällainen yhtäläisyys itsensä kanssa vain mikäli tieto on suhtautunut negatiivisesti toiseen, **tunkenut objektin lävitse** ja kumonnut kieltämisen, joka se on. Erehdys on jotakin positiivista mielihetkenä, joka ei ole lähtöisin itsessään olevasta, mutta tietää itsensä ja pitää kiinni siitä. Tietämättömyys sen sijaan on joko jotain totuuden ja erehdyksen suhteen yhdentekevää ja siten sekä positiiviseksi että negatiiviseksi määrittämätöntä, niin että sen määrittäminen eräänlaiseksi puutteeksi kuuluu ulkoiselle refleksiolle; tai sitten objektiivisena, jonkin ominaisuuden omana määritteenä, se on itseään vastaan suuntautuvaa viettymystä, negatiivista, johon sisältyy positiivinen suuntaus.—Tärkeimpään kuuluvaa tietoa on sen seikan oivaltaminen ja muistaminen, että tarkasteltavien refleksiomääritysten luonnon mukaista on, että niiden totuus sisältyy vain niiden keskinäiseen suhteeseen ja niin ollen siihen, että jo kunkin omaan käsitteeseen sisältyy toinen; ilman tätä tietoa filosofiassa ei oikeastaan voida ottaa askelta-kaan» (65—66) [517—518]. Tämä on huomautuksesta 1. — — —

totuus
ja
objekti

oleva
itses-
sään

Huomautus 2. »*Kielletyn kolmannen laki*».

Hegel esittää tämän kielletyn kolmannen väittämän seuraavasti: »Jokin on joko A tai ei-A; kolmatta ei ole» (66) [518] ja »*purkaa*» sen. Jos tällä viitataan siihen, että »kaikki on vastakohtaista», kaikella on positiivinen ja negatiivinen määrittäminen, silloin se on hyvä. Mutta jos se ymmärretään, kuten tavallisesti tehdään, että tietylle oliolle kuuluu kaikista predikaateista joko annettu tai sen olemattomuus, silloin se on »triviaalia»! Henki... onko se makea, ei makea? vihreä, ei vihreä? Määrittäminen on tultava määreellisyydeksi, mutta tässä triviaalisuudessa se ei mene mihinkään.

Ja sitten sanotaan: kolmatta ei ole, Hegel pilailee. Kolmas on itsessään tässä teesissä, itse *A* on kolmas, sillä *A* voi olla sekä $+A$ että $-A$. »Niin muodoin itse jokin on se kolmas, jonka pitäisi olla kielletty.» (67) [519].

Älykkäästi ja oikein sanottu. Jokainen konkreettinen olio, jokainen konkreettinen jokin on erilaisissa ja usein-kin ristiriitaisissa suhteissa kaikkeen muuhun, ergo * on oma itsensä ja toinen.

Huomautus 3. »*Ristiriidan laki*» (Logiikan II kirjan, I. jakson 2. luvun lopussa).

»Kun kerran ensimmäiset refleksiomääritteet, samuus, erilaisuus ja vastakkaisuus, ovat saaneet ilmaisunsa yhdessä lauseessa, niin sitäkin suuremmalla syyllä on voitava tavoittaa ja sisältää yhteen lauseeseen se määrite, joksi ne muuttuvat tullessaan omaksi totuudekseen, nimittäin ristiriita: *kaikki oliot ovat itsessään ristiriitaisia*; ja juuri *tämän lauseen* ajatus ilmentää muita paremmin *olioiden totuutta ja olemusta*. Vastakkaisuudessa ilmenevä ristiriita on ainoastaan kehitetty ei mikään, joka sisältyy samuuteen ja tulee esille sanonnassa, että identtisyyden laki ei sano mitään. Tämä kieltäminen määrittää itsensä edelleen erilaisuudeksi ja vastakkaisuudeksi, mikä onkin edellytetty ristiriita.

Eräs tähänastinen logiikan ja tavallisen käsityskannan perusennakkoluulo on kuitenkin se, että ristiriita muka ei ole yhtä oleellinen ja immanentti määrite kuin samuus; jos kuitenkin puhutaan arvojärjestyksestä ja molemmat määritteet pidetään erillään, niin ristiriitaa olisi pidettävä syvällisempänä ja oleellisempänä. Samuus sitävastoin on vain pelkän välittömän, kuolleen olemisen määrite; ristiriita taas on *kalken liikunnan ja elävyyden juuri*; jokin *liikkuu, omaa virikettä ja toimintaa* vain mikäli siinä itsessään on ristiriitaa.

Tavallisesti ristiriita karkotetaan ensiksi olioista, yleensä olevasta ja todesta; väitetään, että mitään risti-

* — siis. *Toim*

riitaista ei ole. Toiseksi se taas päinvastoin sälytetään subjektiiviseen refleksioon, joka muka suhteuttamisen ja vertailun avulla panee sen vasta alulle. Mutta tässä refleksiossakaan sitä ei varsinaisesti ole, koska ristiriitaista ei voida kuvitella eikä ajatella. Sitä pidetään yleensä niin todellisuudessa kuin ajatuksellisessa refleksiossakin satunnaisena, eräänlaisena epänormaalisuutena ja ohimenevänä taudinpuuskana.

Mitä sitten tulee väitteeseen, että ristiriitaa ei ole, että se ei ole mitään olemassaolevaa, niin sellaisesta vakuuttelusta meidän ei tarvitse välittää; olemuksen absoluuttisen määrityksen täytyy olla läsnä kaikessa kokemuksessa, kaikessa todellisuudessa samoin kuin jokaisessa käsitteessäkin. Edellä mainittiin jo jotain samantapaista, kun koskeltiin ääretöntä, joka on ristiriita sellaisena kuin se ilmenee olemisen piirissä. Tavanomainen kokemus todistaa itsekkin, että on paljon ristiriitaisia olioita, ristiriitaisia laitoksia j.n.e., joiden ristiriita ei sisälly ainoastaan ulkoiseen refleksioon, vaan niihin itseensä. Ristiriitaa ei ole pidettävä vain eräänlaisena epänormaalisuutena, joka esiintyisi ainoastaan siellä täällä, vaan se on kielteinen sen oleellisessa merkityksessä, **kaiken itseliikunnan periaate**, itseliikunnan, joka ei ole mitään muuta kuin eräänlaista ristiriidan kuvastelua. Ulkoinen aistimellinen liikunta on itse tämän periaatteen välitöntä läsnäolemistä. Jokin liikkuu ei vain siinä mielessä, että se on yhtenä 'nyt' tässä ja toisena 'nyt' tuossa, vaan koska se on samana 'nyt' sekä tässä että ei-tässä, koska se samanaikaisesti sekä on että ei ole 'tässä'. Vanhojen dialektikkojen tavoin on myönnettävä ristiriidat, jotka he osoittivat liikunnassa olevan, mutta siitä ei seuraa, että liikuntaa ei sen tähden ole, vaan päinvastoin siitä seuraa, että liikunta on itse olemassaoleva ristiriita.

Samoin myös sisäinen, varsinainen itseliikunta, yleensä viettymys (ruokahalu tai monadin nisus*, absoluuttisen yksinkertaisen olemuksen entelekia) ei ole mitään muuta kuin sitä, että samassa suhteessa ovat jokin sinänsä oleva ja sen puuttuminen, sen oma negatiivisuus. **Abstraktinen** samuus itsensä kanssa **ei ole** vielä **elävyyttä**, mutta koska positiivinen sinänsä on negatiivi-

* — ponnistus. *Toim*

suutta, niin se siten astuu itsensä ulkopuolelle ja **aiheuttaa muuttumisensa**. Näin muodoin jokin on elävää vain mikäli se sisältää ristiriidan ja on tosiaan sellainen voima, mikä pystyy pitämään sisällään ja kestä- mään tämän ristiriidan. Jos taas jokin olemassaoleva ei myönteisessä määrittäksessään ole samalla kykenevä muuttumaan kielteiseksi ja pidättämään toista toisessa, jos se ei kykene pitämään sisällään ristiriitaa, niin tämä jokin ei ole elävä ykseys, se ei ole peruste, vaan se tuhou- tuu ristiriidassa. Spekulaatiivinen ajattelu on vain sitä, että se pitää kiinni ristiriidasta ja siinä omasta itsestään, eikä sitä, kuten on tapana kuvitella, että ollaan ristiriidan vallassa ja annetaan sen pelkästään liuottaa määrittäk- siään toisiin tai ei mihinkään» (67—70) [519—521].

Liikunta ja "**itse** liikunta" (tämä NB! tahaton (itsenäinen), spontaaninen, sisäisesti välttämätön liike), "muutos", "liikunta ja elävyys", "kaiken itseliikunnan periaate", "viettymys" (Trieb) "liikuntaan" ja "toimin- taan" on vastakkaista "**kuolleele olemiselle**"— kukapa uskokaan, että se on "hegelismin", abstraktisen ja abstrusen (raskaan, tylsän?) hegelöimisen ydin?? Tämä ydin täytyi löytää, ymmärtää, hinüberretten *, kuoria, puh- distaa, minkä Marx ja Engels tekivätkin.

Universaalisen liikunnan ja muutoksen ajatus (1813, Logiikka) on oivallettu ennen sen soveltamista elämään ja yhteiskuntaan. Julistettu yhteiskunnalle ominaiseksi ennen (1847) kuin todistettu soveltuvaksi ihmiseen (1859).⁵³

»Kun liikunnassa, viettymyksessä y.m.s. yksinker- ||||| ristiriitaa peittää mieltämiseltä näiden mää-
taisuuden ||||| ritysten *yksinkertaisuus*, niin suhdemäärittäyk-
peittämä ||||| sissä sitävastoin ristiriita esiintyy välittö-
mästi. Triviaalisimmat esimerkit — yläosa ja
alaosa, oikea ja vasen, isä ja poika j.n.e. loput-
tomiin — kaikki sisältävät vastakohtan yh-
dessä määreessä. Yläosa on se, mikä ei ole
alaosa; yläosan määreeseen sisältyy vain se,
ettei se ole alaosa, ja edellinen on vain mikäli

* — pelastaa. Toim.

on jälkimmäinen ja päinvastoin; jokainen määre sisältää myös vastakohtansa. Isä on pojan toinen ja poika on isän toinen ja kumpikin on vain tämä toisen toinen; ja samalla kumpikin määre on olemassa vain suhteessa toiseen; niiden oleminen on yhtä olemassa-oloa» (70) [521—522].

»Niin muodoin mieltäminen sisältää tosin kaikkialla ristiriidan, mutta ei tule siitä tietoiseksi; se jää ulkoiseksi refleksioksi, joka muuttuu yhtäläisyydestä epäyhtäläisyydeksi tai kielteisestä suhteesta erilaisten määreiden heijastumaksi itseensä. Tämä refleksio asettaa nämä molemmat määreet ulkonaisesti vastatusten ja tarkoittaa ainoastaan niitä eikä niiden muuttumista toisikseen, mikä on juuri olennaista ja ristiriidan sisältävää.— Älykäs refleksio, mainittakoon siitä tässä, merkitsee sitä vastoin ristiriidan käsittämistä ja sen ilmaisemista. Vaikka se ei ilmaisekaan olioiden ja niiden suhteiden käsitettä, vaan käyttää aineksinaan ainoastaan miellemääreitä, se asettaa ne kuitenkin sellaiseen keskinäissuhteeseen, joka sisältää niiden ristiriidan, ja panee siten niiden käsitteen kajastamaan tämän ristiriidan lävitse.— Ajatteleva järki taas kärjistää erilaisen niin sanoaksemme tylsyneen eroavuuden, mielteiden pelkän moninaisuuden, oleelliseksi eroavuudeksi, vastakohtaisuudeksi. Vasta täten ristiriidan asteelle kärjistyneinä moninaisuudet tulevat liikkuviksi ja eläviksi toisiinsa nähden sekä saavat siinä sen negatiivisuuden, mikä muodostaa itseliikunnan ja elävyyden sisäisen sykkeen» (70—71) [522—523].

NB

(1) Tavallinen mielle tavoittaa eroavuuden ja ristiriidan, ei kuitenkaan toisen muuttumista toiseksi, mutta *se on kaikkein tärkeintä*.

(2) Älykkyys ja järki.

Älykkyys tavoittaa ristiriidan, *lausuu sen julki*, suhteuttaa oliot toisiinsa, panee "käsitteen kajastamaan ristiriidan lävitse", mutta ei *ilmaise* olioiden ja niiden suhteiden käsitettä.

(3) Ajatteleva järki (ymmärrys) kärjistää erilaisen tylsyneen eroavuuden, mielteiden pelkän moninaisuu-

den *oleelliseksi* eroavuudeksi, *vastakohtaisuudeksi*. Vasta ristiriidan huipulle kohotettuna eroavuudet tulevat liikkuviksi (regsam) ja eläviksi toisiinsa nähden, — saavat sen negatiivisuuden, mikä muodostaa *itseliikunnan ja elävyyden sisäisen sykkeen*.

Jaottelua:

Der Grund — (peruste)

- (1) ehdoton peruste — die Grundlage (perusta). "Muoto ja materia". "Sisältö".
- (2) määritetty peruste (määritetyn sisällön perusteena).

Sen muuttuminen *määrääväksi välitykseksi* die bedingende Vermittelung

- (3) olio sinänsä (muuttuminen *olemassaoloksi*). Huomautus. »Perusteen laki».

Tavanomaista: »Kaikella on riittävä perusteensa.»

»Tämä lause ei ylipäänsä merkitse mitään muuta kuin sitä, että kaikkea olevaa ei ole tarkasteltava välittömästi olevana, vaan edellytettynä; sen ei ole pysähdyttävä välittömään läsnäoloon tai yleensä määreellisyyteen, vaan palattava niistä perusteeseen...» Lienee tarpeetonta lisätä: *riittävä peruste*. Riittämätön peruste ei ole peruste.

Leibniz, joka pani riittävän perusteen lain filosofiansa pohjaksi, ymmärsi tämän syvällisemmin. »*Leibniz* asetti perusteen riittävyuden ensi tilassa vastakohtaksi *syysuhteelle* tämän sanan tarkassa merkityksessä, *mekaanisena* vaikutustapana» (76) [528]. Hän etsi "Beziehung" der Ursachen* (77) [528—529], — — »koko-naisuutta olennaisena ykseytenä».

Hän etsi *tarkoituserää*, mutta teleologia ei näet kuulu tähän, vaan oppiin käsitteestä.

»...Ei voida kysyä, miten olemukseen tulee muoto, sillä jälkimmäinen on vain edellisen kajastumista itsessään, sille ominaista (sic!) itseheijastelua...» (81) [532—533].

* — syiden »suhdetta». *Toim.*

Muoto on oleellista. Olemus on muotoutunutta. Tavalla tai toisella riippuvaista myös olemuksesta...

Muotoa vailla olevana samuutena (itsensä kanssa) *olemuksesta* tulee *materia*.

»...Se» (die Materie) »on muodon varsinainen perusta eli substraatti...» (82) [533].

»Jos abstrahoidaan tietyn jonkin kaikkinaisista määreistä, kaikkinaisesta muodosta, jäljelle jää määreetön materia. Materia on jotain aivan *abstraktista*. (— Materiaa ei voida nähdä, tuntea j.n.e.— se, mitä nähdään, tunetaan, on jo *määrättyä ainetta*, s.o. materian ja muodon ykseys)» (82) [534].

Materia ei ole muodon *peruste*, vaan perusteen ja perustellun ykseys. Materia on *passiivinen*, muoto on *aktiivinen* (tätiges) (83). »Materian on muotouduttava ja muodon on materialisoiduttava...» (84) [535].

»Se, mikä ilmenee muodon toimintona, on vielä yhtä suuressa määrin myös materian omaa liikuntaa...» (85—86) [537]. NB

»...Kumpikin, niin muodon toiminto kuin materian liikuntakin on yhtä ja samaa... Materia sellaisenaan on määreellistä eli sillä on välttämättä muoto, ja muoto on vain aineellista, pysyvää muotoa» (86) [538].

Huomautus: »Tautologisista perusteista lähtevä muodollinen selitystapa.»

Hyvin useinhan varsinkin fysiikan alaan kuuluvissa tieteissä "perusteet" selitetään tautologisesti: maan liike selitetään auringon "vetovoimasta johtuvaksi". Entä mitä on vetovoima? Myös liikettä! (92) [544]. Tyhjää tautologiaa: miksi tuo mies matkustaa kaupunkiin? Kaupungin vetovoiman vuoksi! (93) [544]. Saftuu myös, että tieteessä esitetään aluksi "perusteeksi" molekyylit, eetteri, "sähköinen materia" (95—96) [547] etc., ja sittemmin ilmeneekin, »että ne» (nuo käsitteet) »ovat itse asiassa määrityksiä, jotka on johdeltu siitä, mitä niiden pitäisi perustella, että ne ovat epäkriittillisestä refleksiosta johdettuja olettamuksia ja keksintöjä»... Tai sanotaan, että »emme tunne itsensä näiden voimien ja aineiden sisäistä olemusta»... (96) [547],

joten ei muka kannata mitään "selittääkään", vaan pitää vain rajoittua tosiseikkoihin...

Der reale Grund*... ei ole tautologiaa, vaan se on jo »toinen sisällön määre» (97) [548—549].

Kysymykseen "perusteesta" (Grund) Hegel huomauttaa muun muassa:

»Kun luonnosta puhuttaessa sanotaan, että se on maailman peruste, niin se, mitä kutsutaan luonnoksi, on yhtäältä sama kuin maailma eikä maailma ole mitään muuta kuin itse luonto» (100) [552]. Toisaalta »jotta luonnosta tulisi maailma, siihen lisääntyy vielä ulkonaisesti moninaisia määreitä»...

Koska jokaisella oliolla on "mehrere" ** »sisällön määreitä, suhteita ja näkökohtia», niin voidaan esittää kuinka paljon tahansa todisteluja *puolesta* ja *vastaan* (103) [554—555]. Sitä Sokrates ja Platon juuri sanoivatkin sofistiksi. Tällaiset todistelut eivät sisällä »olion koko laajuutta», eivät »tyhjennä» sitä loppuun (siinä mielessä, että »tavoittaisivat olion koko yhteyden» ja »sisältäisivät kaikki» sen puolet).

Perusteen (Grund) muuttuminen ehdoksi (Bedingung).

Entä "puhtaasti looginen" muokaus? Das fällt zusammen *****. Sen täytyy käydä yhteen kuten induktio ja deduktio "Pääomassa"

If I'm not mistaken, there is much mysticism and leeres *** pedanttisuutta näissä Hegelin johtopäätöksissä, mutta perusajatus on nerokas: kaiken yleismaailmallinen, kaikinpuolinen, elävä yhteys kaiken kanssa ja tämän yhteyden heijastuminen — materialistisch auf den Kopf gestellter Hegel ****— ihmisen käsitteissä, joiden on, sulkeakseen maailman piiriinsä, oltava myös hiottuja, taitettuja, joustavia, liikkuvia, relatiivisia, keskinäisesti sidottuja, vastakohdissaan yhtä. Hegelin ja Marxin työn jatkamisen tulee olla inhimillisen ajattelun, tieteen ja tekniikan historian *dialektista* muokkausta.

* — todellinen peruste. *Toim.*

** — »useampia». *Toim.*

*** — Jollen erehdy, tässä on paljon mystillistä ja tyhjää. *Toim.*

**** — materialistisesti pääläelleen käännetty Hegel. *Toim.*

***** — Se käy yhteen. *Toim.*

Joki ja *pisarat* tässä joessa. *Jokaisen* pisaran asema, sen suhde toisiin; sen yhteys toisiin; sen liikkeen suunta; nopeus; liikkeen linja — suora, käyrä, ympyrä etc.— ylös, alas. Liikkeen summa. Käsitteet liikkeen erillisten puolien, erillisten pisarain (= ”olioiden”), erillisten ”*juonteiden*” etc. *merkintöinä*. Sellainen on à peu près * maailmankuva Hegelin Logiikan mukaan — tietysti miinus jumalolento ja absoluutti.

Sana ”momentti” esiintyy Hegelillä usein *yhteyden* momenttina, ketjun momenttina

»Jos jonkin olion kaikki edellytykset ovat olemassa, niin se astuu olemassaoloon...» (116) [568].

Oikein hyvä! mitä tekemistä tässä on absoluuttisella idealla ja idealismilla?

Huvittavaa tämä ...*olemassaolon*... ”johtelevinen”

* — likipitäen. *Toim.*

TOINEN JAKSO:

ILMIÖ

Ensimmäinen lause: »*Olemuksen täytyy ilmetä...*» (119) [571] olemuksen ilmenemistä on (1) Existenz (olio); (2) ilmiö (Erscheinung). (»Ilmiö on sitä, mitä on olio sinänsä eli sen totuus», s. 120.) »Ilmiöiden maailmaa vastassa on itseensä heijastunut, itsessään oleva maailma...» (120) [572]. (3) Verhätlnis (suhde) ja *todellisuus*.

Sivumennen: »Todistelun on yleensä välitettyä tiedostusta...»

»...Olemisen eri lajit vaativat tai sisältävät juuri kyseisille lajeille ominaisen välittymistavan; siksi myös todistelun luonne on niihin kuhunkin nähden erilainen...» (121) [573].

Ja taäsen... jumalan olemassaolosta!! Tuo jumalaparka, se loukkaantuu heti, kun vain mainitaan sana olemassaolo.

Olemassaolo eroaa olemisesta välillisyydellään (Vermittlung: 124 [576]). [?Konkreettisuudella ja yhteydellä?]

»...Olio sinänsä ja sen välittyvä oleminen sisältävät molemmat olemassaoloon ja ovat molemmat itsekkin olemassaolemista; olio sinänsä on olemassa olion oleellisena olevaisuutena, kun taas välittynyt oleminen on olion epäoleellista olevaisuutta...» (125) [577–578].

? Olio sinänsä suhtautuu olemiseen kuten oleellinen epäoleelliseen?

»...Viimeksi mainitulla» (Ding-an-sich) »ei sinänsä pitäisi olla mitään määritettyä moninaisuutta, joten se saa tämän moninaisuuden vasta ulkoiseen refleksioon siirrettynä, mutta pysyy tällöin yhdentekevänä sitä kohtaan. (— Oliolla sinänsä on väriä vasta silmän ja hajua nenän ulottuville tuotuna j.n.e.)...» (126) [578].

»...Oliolla on ominaisuus aiheuttaa tätä tai tuota toisessa ja ilmentää itseään omalla tavallaan suhteessa tuohon toiseen...» (129) [581]. »Olio sinänsä on niin muodoin olemassa olennaisella tavalla...»

Huomautuksessa on puhe »transsendentaalisen idealismin oliosta sinänsä»...

»...Olio sinänsä ei ole sellaisenaan mitään muuta kuin kaiken määreellisyyden tyhjä abstraktio, josta ei kylläkään voida tietää mitään nimenomaan siksi, koska sen on oltava kaikesta määreestä irrallinen abstraktio...»

»Transsendentaalinen idealismi... siirtää 'tajuntaan olioiden kaiken määreellisyyden, niin muotoa kuin sisältöäkin koskevan'... »niinpä tämän katsannon mukaan minusta, subjektista, riippuu, että näen puun lehdet vihreinä enkä mustina, auringon pyöreänä enkä nelikulmaisena, että sokeri maistuu minusta makealta eikä karvaalta, että määritän kellon ensimmäisen ja toisen lyönnin perättäisiksi enkä samanaikaisiksi sekä etten määritä ensimmäistä syyksi paremmin kuin toisen vaikutukseksikaan j.n.e.» (131) [583]... Hegel esittää sitten varauksen, että on tarkastellut tässä ainoastaan kysymystä oliosta sinänsä ja "äußerliche Reflexion" *.

»Oleellisena puutteena siinä näkökannassa, jolle mainittu filosofia asettuu, on se, että se tarrautuu abstraktiseen olioon sinänsä pitäen sitä eräänlaisena viimeisenä määreenä ja asettaen refleksion tai ominaisuuksien määreellisyyden ja moninaisuuden vastakohtaksi oliolle sinänsä; vaikka oliolla sinänsä tosiasiallisesti on tuo ulkoinen refleksio itsessään ja se määrittyy joksikin omine määreineen, ominaisuuksineen, minkä vuoksi se olion abstraktio, joka tekee sen puhtaaksi olioksi

ydinajatus = vastustetaan subjektivismia sekä olion sinänsä ja ilmiön irrottamista toisistaan

* — »ulkoisesta refleksiosta». *Toim.*

|| sinänsä, osoittautuu epätodeksi määreeksi»
 || (132) [584].

»...Monet erilaiset oliot ovat ominaisuuksiensa kautta oleellisessa vuorovaikutuksessa; ominaisuus on itse tuollainen vuorosuhde, ja olio sen ulkopuolella on ei mikään...» (133) [585].

Die Dingheit muuttuu Eigenschaftiksi * (134) [585]. Eigenschaft muuttuu "materiaksi" eli "Stoffiksi" ** ("oliot koostuvat aineista") etc.

»Ilmiö on... lähinnä olemus olemassaolossaan...» (144) [596]. »Ilmiö on... näennäisyyden ja olemassaolon ykseys...» (145) [597].

(ilmiöiden) || Ykseys ilmiöissä: »Tämä ykseys on
 laki || ilmiön laki. Laki on niin muodoin ilmenevän välittämää positiivista» (148) [600].

[Tässä on yleensä paljon hämärää. Mutta elävä ajatus siinä näköjään on: laki-käsite on eräs askelma ihmisen tiedostaessa maailmanprosessin *ykseyttä* ja *yhteyttä*, keskinäistä riippuvuutta sekä kokonaisuutta. Sanojen ja käsitteiden "murjominen" ja "väänteleminen", mihin Hegel tässä antautuu, on taistelua laki-käsitteen absolutisointia vastaan, sen yksinkertaistamista ja fetiššiksi muuttamista vastaan. NB nykyfysiikan kannalta!!!]

NB

|| Laki on
 || kestävä
 || (pysyvää)
 || ilmiössä

|| »Tämä säilyvä pysyvyys, mikä ilmiöllä on laissa...» (149) [600].

(Laki on
 identtistä
 ilmiössä)

|| »Laki on ilmiön refleksio identtisyyteen itsensä kanssa» (149) [601]. (Laki on ilmiöissä oleva identtinen: "ilmiön heijastuma sen identtisyyteen itsensä kanssa".)

NB

Laki=
 ilmiöiden
 levollinen
 heijastuma
 NB

|| »...Tämä identtisyys, ilmiön perusta, mikä muodostaa lain, on ilmiön oma momentti... Siksi laki ei ole ilmiölle tuonpuoleinen, vaan sille *välittömästi ominainen*; lakien valtakunta on olemassaolevan tai ilmenevän maailman *levollinen* (kursivointi Hegelin) heijastuma...»

* - oltolisuus muuttuu ominaisuudeksi. *Toim.*

** - »aineeksi». *Toim.*

Tämä on erinomaisen materialistinen ja erinomaisen osuva (sanalla "ruhige" *) määrittäminen. Laki ottaa levollisen — ja siksi laki, mikä tahansa laki, on ahdas, epätäydellinen, likipitäinen.

»Olemassaolo palautuu lakiin, joka on sen peruste; ilmiö sisältää nämä molemmat, yksinkertaisen perusteen ja ilmenevän universumin hajottavan liikkeen, jonka olennaisuus peruste on.» »Laki on niin muodoin *olennainen* ilmiö» (150) [602].

N B
Laki on olennainen ilmiö

Ergo laki ja olemus ovat yhdensukuisia (yhtenälaatuisia) tai oikeammin samanasteisia käsitteitä, jotka ilmaisevat ihmisen syventyvää tietoa ilmiöistä, maailmasta etc.

(Universumin liike ilmiöissä (Bewegung des erscheinenden Universums), tämän liikkeen olennaisuudessa on laki.

NB
(Laki on olennaisen heijastusta universumin liikkeessä.)

»Lakien valtakunta on ilmiön *levollista* sisältöä; ilmiö on samaa sisältöä, mutta levottomassa vaihtelussa ja refleksiona toisessa esiintyvää... siksi ilmiö on lakiin nähden *kokonaisuus*, sillä se sisältää lain *sekä vielä enemmän*, nimittäin itseliikkuvan muodon momentin» (151) [602–603].

(Ilmiö on kokonaisuus, totaalisuus) ((laki = osa)) (Ilmiö on lakia *rikkaampi*)

Mutta sitten myönnetään, vaikkakin epäselvästi, se oli kai s. 154 [605], että laki voi täyttää tuon Mangel **, käsittää myös kielteisen puolen, myös Totalität der Erscheinung *** (erityisesti 154 i. f. [606]) Palattava!

* — »levollinen». Toim.

** — puutteen. Toim.

*** — ilmiön kokonaisuuden. Toim.

Maailma sinänsä on sama ilmiöiden maailman kanssa, mutta samanaikaisesti vastakkainen sille (158) [610 - 611]. Se, mikä on toisessa positiivista, on toisessa negatiivista. Se, mikä on ilmiöiden maailmassa pahaa, on maailmassa sinänsä hyvää. Vrt.— Hegel sanoo tässä kohden — ”Hengen fenomenologiaa”, s. 121 ff.

»Ilmenevä ja olemuksellinen maailma... ovat molemmat olemassaolon itsenäisiä kokonaisuuksia; toisen pitäisi olla vain heijastunutta olemassaoloa, toisen taas välitöntä, mutta kumpikin jatkuu keskeytymättä toisessaan ja on sen vuoksi itsessään näiden kummankin momentin samuus... Molemmat maailmat ovat ennen kaikkea itsenäisiä, mutta ne ovat sitä vain kokonaisuuksina, ja sellaisia ne ovat sikäli kuin kumpikin sisältää oleellisesti momentin toista...» (159—160) [611].

Tässä on ydinajatuksena se, että ilmiöiden maailma ja maailma sinänsä ovat *momentteja* ihmisen tiedostaessa luontoa, (tiedostuksen) *muuttumisen* tai syventymisen askelmia. Maailman sinänsä siirtämistä yhä kauemmaksi *pois* ilmiöiden maailmasta — sitä ei Hegelillä vielä toistaiseksi näy. NB. Hegelin käsitteen ”momenteilla” ei ole siirtymisen ”momenttien” merkitystä?

»...*Laki on niin muodoin olennainen suhde*» (kursivointi Hegelin).

Laki on *suhde*. Tämä NB machilaisia ja muita agnostikkoja sekä kantilaisia etc. varten. *Olemusten* suhde tai suhde olemusten välillä.

»Sana *maailma* merkitsee yleensä moninaisen muodotonta kokonaisuutta...» (160) [612].

Ja 3. luku (»*Olennainen suhde*») alkaa teesillä: »Ilmiön totuus on olennainen suhde...» (161) [612].

Jaottelua:

Kokonaisen suhde *osaan*; tämä suhde siirtyy seuraavaan (sic!! (s. 168) [619—620]): — *voiman* suhde *ilmentymiseensä*; — *sisäisen* *ulkoiseen*. — Siirtyminen *substanssiin, todellisuuteen*.

»...Suhteen totuus on siis *välittymisessä*...» (167) [619].

”Siirtyminen” voimaan: »Voima on negatiivinen ykseys, jossa kokonaisen ja osan ristiriita saa ratkaisunsa, se on tämän ensimmäisen suhteen totuus» (170) [621].

((Tämä on eräs Hegelin 1000:sta samantapaisesta kohdasta, jotka saattavat suunniltaan *naiivit* filosofit, kuten Pearsonin, "The Grammar of Sciencen" ⁵⁴ tekijän.— Hän lainaa tämäntapaista kohtaa ja raivoaa: mitä kouluis-samme opetetaankaan, tällaista hölynpölyä! Ja hän on *tietyissä* mielessä *osittain* oikeassa. On typerää opettaa tätä. Tämän sisältä on ensiksi *kuorittava ulos* materialistinen dialektiikka. Sillä tässä on ⁹/₁₀ kuorta, roskaa.))

Voima esiintyy "olevaan olioon eli materiaan" "kuuluvana" (als angehörig) »...Kun sen vuoksi asetetaan kysymys, miten oliosta tai materiasta tulee tietyn voiman *omaava*, niin tämä voima näyttää ulkonaisesti niihin sidotulta ja jonkin vieraan pakon olioon *sijoittamalta*» (171) [623].

»...*Kaikesta luontoperäisestä, tieteellisestä ja henkisestä kehityksestä yleensä* käy ilmi, ja on hyvin tähdelistä vakuuttua, että jonkin ollessa vasta sisäistä tai myös *käsitteenä* sisäistä edellinen onkin siksi vain jälkimmäisen välitöntä, passiivista läsnäoloa...» (181) [633].

#

Kaiken alkua voidaan tarkastella sisäisenä — passiivisena — ja samanaikaisesti ulkoisena.

Tässä ei kuitenkaan ole mielenkiintoista tämä, vaan muu: huomaamatta livahtanut Hegelin dialektiikan *kriteeri*: "*kaikessa luontoperäisessä, tieteellisessä ja henkisessä kehityksessä*": juuri siinä on mystillisen hegeliläiskuoren alla piilevän syvällisen totuuden *jyvä!*

Esimerkki: ihmisalkio on näet vasta sisäinen ihminen, dem Anderssein Preisgegebenes *, passiivinen. Gott ** ei ole alussa vielä henki. »*Välittömästi jumala on sen vuoksi ainoastaan luonto*» (182) [633—634].
(Tämäkin on kuvaavaa!!)

Feuerbach daran "knüpft an" ***.
Pois Gott, jäljelle jää *Natur* ****.

* — toisinolemlisen valtaan luovutettu. *Toim.*
** — jumala. *Toim.*
*** — »tarttuu kiinni» siihen. *Toim.*
**** — luonto. *Toim.*

KOLMAS JAKSO:
TODELLISUUS

»...Todellisuus on olemuksen ja olemassaolon ykseys...» (184) [636].

Jaottelua: 1) "*absoluutti*" — 2) varsinainen todellisuus. "*Todellisuus, mahdollisuus ja välttämättömyys* ovat absoluutin muodollisia momenteja." 3) "absoluuttinen suhde": *substanssi*.

»Siinä itsessään» (dem Absoluten) »ei ole mitään tulemista» (187) [639] — ja muuta höpötystä *absoluutista*...

(!!) absoluutti on absoluuttinen absoluutti...
 attribuutti on relatiivinen » ...

"Huomautuksessa" Hegel puhuu (liian yleisesti ja hämäästi) Spinozan ja Leibnizin filosofian puutteista.

tavallisesti:
 äärimmäisyydestä toiseen

kokonaisuus = (muodoltaan)
 hajanainen täydellisyys

Kesken kaiken huomioitakoon:

»Jonkin filosofisen periaatteen yksipuolisuuden vastakohtaksi asettuu tavallisesti päinvastainen yksipuolisuus, ja, kuten aina, syntyy niiden kokonaisuus, ainakin eräänlaisena *hajanaisena täydellisyytenä*» (197) [649].

Todellisuus on korkeammalla kuin *oleminen* ja *olemassa-olo*.

(1) Oleminen on välitöntä.

»*Oleminen ei ole vielä todellista.*»

Se muuttuu toiseksi.

(2) Olemassaolo (se muuttuu ilmiöksi)

— juontuu perusteesta, ehdoista, mutta siinä ei ole vielä "refleksion ja välittömyyden" ykseyttä.

(3) Todellisuus olemassaolon ja sinänsä olemisen (Ansichsein) ykseys

»...Todellisuus on myös korkeammalla kuin olemassaolo...» (200) [652].

»...Reaalinen välttämättömyys on sisällökästä suhdetta...»
 »Mutta tämä välttämättömyys on samalla suhteellista...» (211) [663].

»Absoluuttinen välttämättömyys on niin muodoin totuus, mihin todellisuus ja mahdollisuus yleensä palaavat samoin kuin muodollinen ja reaalinen välttämättömyyskin» (215) [667].

(Jatkoa)*...

(Logiikan II osan — oppi olemuksesta — loppu)...

Pantakoon merkille, että pienessä Logiikassa (Ensyklopedia)⁵⁵ sama asia on esitetty useinkin selvemmin, konkreettisin esimerkein. Vrt. idem Engels ja Kuno Fischer⁵⁶.

»Mahdollisuudesta» puhuessaan Hegel toteaa tämän kategorian tyhjyyden ja sanoo *Ensyklopediassa*:

»Onko jokin mahdollista tai mahdotonta, se riippuu sisällöstä, s.o. todellisuuden momenttien kokonaisuudesta, joka purkautuessaan osoittautuu välttämättömyydeksi.» (Ensyklopedia, VI osa, s. 287 ** [242] ***, 143. §, Lisäys.)

”Todellisuuden momenttien totaalisuus, kokonaisuus, joka purkautuessaan osoittautuu välttämättömyydeksi.”

Todellisuuden momenttien kokonaisuuden purkaminen NB = dialektisen tiedostamisen olemus.

Vrt. samassa *Ensyklopediassa*, VI osa, s. 289 kaunopuheisia sanoja luonnonilmiöiden rikkauden ja vaihtelevuuden pelkän ihastelun turhuudesta sekä välttämättömyydestä

»...kulkea eteenpäin kohti *luonnon sisäisen harmonian ja lainmukaisuuden* yhä täsmällisempää ymmärtämistä...» (289) [243]. (*Lähellä materiaalisia.*)

* Tästä V. I. Leninin muistiinpanot jatkuvat vihkossa »Hegel. Logiikka II (ss. 49—88)». *Toim.*

** *Hegel. Werke, Bd. VI, Berlin, 1840. Toim.*

*** *Гегель. Сочинения, т. I, М.—Л., 1929. Toim.*

Ibid. Ensyklopedia, s. 292 [246—247]: »Kehittynyt todellisuus sisäisen ja ulkoisen ykseydeksi muodostuvana vaihteluna, yhdeksi liikkeeksi yhtyvien vastakkaisten liikkeitensä vaihteluna on välttämättömyys.»

Ensyklopedia, VI osa, s. 294 [248]: »...Välttämättömyys on sokea vain sikäli kuin sitä ei ymmärretä...»

Ib. s. 295 [248]: "hänelle" (dem Menschen *)... »sattuu... että hänen toimistaan seuraa jotain aivan toista, kuin mitä hän oli ajatellut ja halunnut...»

Ib. s. 301 [253]: »*Substanssi on tärkeä aste idean kehitysprosessissa...*»

Lue: tärkeä aste luontoa ja *materiaa* koskevan *inhimillisen tiedon* kehitysprosessissa.

Logik, IV osa

»...Se» (die Substanz): »on oleminen *kaikessa* olemisessa...» (220)** [671]***.

Substantiaalisuuden suhde muuttuu kausaalisuhteeksi (223) [674].

»...Substanssilla on... todellisuutta vain syynä...» (225) [676].

Ilmiöiden syiden löytämiseksi materian tiedostaminen on toisaalta syvennettävä substanssin tiedostamiseen (käsittämiseen) asti. Toisaalta syyn todellinen tiedostaminen on tiedon syventämistä ilmiöiden ulkopinnalta substanssiin. Tätä olisi valaistava kahdenlaatuilla esimerkeillä: 1) luonnontieteen historiasta otetuilla ja 2) filosofian historiasta otetuilla. Tarkemmin sanoen: tässä tarvittaisiin ei "esimerkkejä" — comparaison n'est pas raison****, — vaan kummankin historian + tekniikan historian *kvintessenssiä*.

»Vaikutus ei sisällä... ylipäänsä mitään, mikä ei sisältyisi syhyhyn...» (226) [677] und *umgekehrt...******

* — ihmiselle. *Toim.*

** *Hegel. Werke*, Bd. IV, Berlin, 1834. *Toim.*

*** Гегель. Сочинения, т. V, М., 1937. *Toim.*

**** — vertaileminen ei ole todistamista. *Toim.*

***** — ja päinvastoin... *Toim.*

Syy ja seuraus ovat ergo ainoastaan yleismaailmalisen riippuvuussuhteen, (universaalisen) yhteyden, tapahtumien toisiinsa kytkeytymisen momenteja, ainoastaan renkaita materian kehitysketjussa.

N B:

»Sama seikka esiintyy yhdessä tapauksessa syynä, toisessa vaikutuksena, täällä omalaatuisena pysyvyytenä, tuolla edellytettynä tai jossakin muussa olevana määreenä» (227) [678].

NB Yleismaailmallisen yhteyden kaikinpuolinen ja kaikkikäsitävä luonne, yhteyden, jota kausaliteetti ilmentää vain yksipuolisesti, katkonaisesti ja epätäydellisesti.

NB

»Tässä voidaan huomauttaa vielä siitä, että mikäli syyn ja vaikutuksen suhde myönnetään, vaikkakaan ei varsinaisessa mielessä, sikäli vaikutus ei voi olla suurempi kuin syy; sillä vaikutus ei ole mitään muuta kuin syyn ilmaus.»

Ja sitten kosketellaan historiaa. Siinä kun on tapana esittää suurten tapahtumien pieninä "syinä" *anekdootteja* — itse asiassa ne ovat vain *aiheita*, ainoastaan *äußere Erregung**, »joita tapahtumien sisäinen henki ei olisi ehkä tarvinnutkaan» (230) [681]. »Tämä historiallinen arabeskimaalaus, jonka mukaan jokin suuri hahmo nousee heikosta varresta, on sikseen kylläkin älykästä, mutta tavattoman pinnallista historiantulkintaa» (ib.).

»suurten tapahtumien pienet syyt" historiassa

Tämä "sisäinen henki" — vrt. Plehanov⁵⁷ — on idealistinen, *mystillinen*, mutta hyvin syvälinen viittaus tapahtumien historiallisiin syihin. Hegel asettaa historian täysin kausaliteetin alaiseksi ja ymmärtää kausaliteetin 1000 kertaa syvemmin ja laajemmin kuin kokonainen legio "oppineita" nykyisin.

* — ulkoinen kiihoke. *Toim.*

»Niinpä liikkuva kivi on syy; sen liike on eräs sen omaama määre, jonka lisäksi sillä on vielä monia muita värin, muodon j.n.e. määreitä, jotka eivät kuulu sen syy-suhteeseen» (232) [683].

Tavallisen käsityksemme mukainen kausaliteetti on vain yleismaailmallisen yhteyden pieni osanen, mutta (materialistinen lisäys) ei subjektiivisen, vaan objektiivisesti reaalisuuden yhteyden osanen.

»Mutta määrätyn *syysuhteen liikunnan* kautta ollaan nyt siinä, että syy ei ainoastaan sammu vaikutuksessa, ja siten sammuu myös vaikutus — kuten muodollisessa syysuhteessa —, vaan että sammumisessaan, vaikutuksessa, syy jälleen syntyy ja että vaikutus hävitessään syhyyn samoin syntyy siinä uudestaan. Jokainen näistä määreistä kumooa itsensä edellytyksessään ja edellyttää itsensä kumoutumisessaan; se ei ole syysuhteen ulkonaista siirtymistä yhdestä substraatista johonkin toiseen, vaan tämä niiden toiseksi muuttuminen on samalla niiden itsensä edellyttämistä. Niin muodoin syysuhde edellyttää itseään eli on oman itsensä ehtona» (235) [686].

”Kausaalisuhteen liikunta” = itse asiassa: materian liikunta respective historian liikunta, jonka sisäinen *yhteys* on enemmän tai vähemmän laajalti ja syvästi havaittavaa, tajuttavaa...

»Vuorovaikutus esiintyy lähinnä toisiaan edellyttävien ja toistensa ehtona olevien substanssien molemminpuolisena syysuhteena; jokainen on toiseen nähden samalla sekä aktiivinen että passiivinen substanssi» (240) [691].

»Alkuperäinen syysuhde esiintyy vuorovaikutuksessa eräänlaisena syntymisenä omasta kieltämisestään, passiivisuudesta, ja häviämisenä siihen, tulemisena...

”yhteys
ja suhde”

...Välttämättömyys ja syysuhde ovat siis tässä kadonneet; ne sisältävät itsessään kummankin, välittömän samuuden **yhteytenä** ja suhteena sekä erillisten ehdottoman **substantiaalisuuden**, siis niiden ehdottoman

satunnaisuuden; ne sisältävät substantiaalistien erilaisuuksien alkuperäisen ykseyden, siis niiden ehdottoman ristiriidan. Välttämättömyys on olemista, *koska* se on; se on itsensä *perusteena* olevan olemisen ykseyttä itsensä kanssa; ja myös päinvastoin, koska sillä on jokin peruste, se ei ole olemista, vaan ainoastaan *näennäisyyttä, suhdetta* tai *välitystä*. Syysuhde on tätä alkuperäisen olemisen, syyn, edellytettyä muuttumista näennäisyydeksi eli pelkäksi edellytetyksi olemiseksi ja päinvastoin edellytetyn olemisen muuttumista alkuperäisyydeksi; mutta olemisen ja näennäisyyden samuuskin on vielä sisäistä välttämättömyyttä. Tämän sisäisyyden eli tämän olemisen sinänsä kumoaa syysuhteen liikunta; siten suhteessa olevien puolien substantiaalisuus katoaa, ja paljastuu välttämättömyys. Välttämättömyys ei muutu vapaudeksi häviämisenä kautta, vaan samuutensa vielä sisäisemmän ilmenemisen kautta» (241—242) [692—693].

”substanssin ykseys erilaisessa”

suhde, välitys

välttämättömyys ei häviä muuttuessaan vapaudeksi

Kun lukee mitä Hegel on kirjoittanut kausaliteetista, niin tuntuu ensi silmäykseltä omituiselta, miksi hän niin verrattain vähän pysähtyi tähän kantilaisten mieliiheeseen. Miksi? Siksi, että kausaliteetti on hänelle vain *eräs* universaalisen yhteyden määre; tätä yhteyttä hän on käsitellyt paljon syvemmin ja kaikinpuolisemmin jo aikaisemmin, *kaikessa* esityksessään *aina* ja aivan alusta lähtien korostaen tätä yhteyttä, toisikseen muuttumisia etc. etc. Olisi hyvin opettavaa rinnastaa uusempirismen (respective ”fysikaalisen idealismien”) ”*synnytystuskia*” Hegelin ratkaisuihin tai oikeammin hänen dialektiseen metodiinsa.

Todettakoon vielä, että *Ensyklopediassa* Hegel korostaa *pelkän* ”vuorovaikutus”-käsitteen riittämättömyyttä ja tyhjyyttä.

VI osa, s. 308 * [259]**:

»Mutta vaikka vuorovaikutus epäilemättä on syy- ja vaikutussuhteen lähin totuus ja niin sanoaksemme seisoo käsitteen kynnyksellä, ei kuitenkaan pidä nimenomaan sen vuoksi tyytyä tämän suhteen soveltamiseen, koska on kysymys käsitteellisestä tiedostamisesta.

pelkkä "vuorovaikutus" = tyhjiys

välityksen (yhteyden) vaatimus on se, mistä syy-suhteen soveltamisessa on kysymys

|| Jos pysähdytään tarkastelemaan annettua sisältöä vain vuorovaikutuksen kannalta, niin se on itse asiassa tarkastelua, mistä kokonaan puuttuu käsite. Tässä tapauksessa ollaan tekemisissä ainoastaan kiuvan tosiasian kanssa, ja välittymisen vaatimus, mistä syy-suhteen soveltamisessa on juuri ennen kaikkea kysymys, jää jälleen tyydyttämättä. Lähemmin tarkasteltaessa vuorovaikutussuhteen soveltamisen riittämättömyys johtuu siitä, että tämän suhteen — sen sijaan, että se olisi käsitteen vastine — on itsensä tullava käsitetyksi. Ja vuorovaikutussuhteen käsittämiseksi meidän ei tule jättää suhteen molempia puolia välittömästi annetuiksi; vaan kuten kahdessa edellisessä pykälässä osoitettiin, ne on otettava kolmannen, korkeamman määritelmän, nimittäin käsitteen momenteiksi. Niinpä jos pidämme Spartan kansan tapoja sen yhteiskuntajärjestelmän vaikutuksena ja päinvastoin sen yhteiskuntajärjestelmää tapojen vaikutuksena, niin tulemme ehkä oikeaan katsantoon tuon kansan historiasta, mutta tämä käsitys ei kuitenkaan anna mitään lopullista tyydytystä, koska emme tällaisen esityksen avulla pääse selville sen paremmin tämän kansan yhteiskuntajärjestelmästä kuin tavoistakaan. Se voi tapahtua vasta silloin, kun mainitun suhteen molemmat puolet, kuten kaikki muutkin erityiset puolet, jotka

NB

NB

* Hegel. Werke, Bd. VI, Berlin, 1840. Toim.

** Гегель. Сочинения, т. I, М.—Л., 1929. Тоim.

kuvastavat Spartan kansan elämää ja historiaa, ymmärretään siihen käsitteeseen perustuviksi, joka oli niiden kaikkien perustana» (308—309) [259—260].

||| kaikki "eril-
liset puolet"
||| ja kokonai-
suus
||| ("Begriff" *)

Logiikan toisen osan lopussa, *IV nidos*, s. 243 [694]** annetaan "käsitteeseen" siirryttäessä määritelmä: »käsite, subjektiivisuuden eli vapauden valtakunta...»

<p>NB Vapaus = subjektiivisuus ("eli") päämäärä, tietoisuus, pyrkimys NB</p>
--

* — »käsite». *Toim.*

** Гегель. Сочинения, т. V, М., 1937. *Toim.*

V NIDOS. LOGIIKAN TIEDE

II osa. *Subjektiivinen logiikka*
eli oppi käsitteestä

KÄSITTEESTÄ YLEENSÄ

Kahdesta ensimmäisestä osasta ei kuulemma ollut Vorarbeiten *, mutta tästä on päinvastoin "verknöchertes Material", joka täytyy "in Flüssigkeit bringen"... ** (3) *** [3] ****.

»Oleminen ja olemus ovat niin muodoin sen» (= des Begriffs *****) »tulemisen momentteja» (5) [5].

Käännettävä toisin päin: käsitteet ovat aivojen, materian korkeimman tuotteen, korkeinta tuotetta.

»Objektiivinen logiikka, joka tarkastelee *olemista* ja *olemista*, on sen tähden oikeastaan *käsitteen geneettistä esitystä*» (6) [6].

9—10 [9—10]: Spinozan filosofian tärkeä merkitys substanssifilosofiana (tämä näkökanta on hyvin *korkea*, mutta epätäydellinen, ei korkein: filosofisen järjestelmän kumoaminen ei yleensä merkitse sen heittämistä sivuun, vaan sen kehittämistä edelleen, ei sen korvaamista toisella, yksipuolisella, vastakohtalla, vaan sen sisällyttämistä johonkin korkeampaan). Spinozan järjestelmässä ei ole vapaata, itsenäistä, tietoista subjektia (puuttuu *itsestään tietoisien subjektin vapautta*

* — alustavia töitä. *Toim.*

** — »luutunutta aineistoa», joka täytyy »saattaa juoksevaan tilaan»... *Toim.*

*** *Hegel. Werke, Bd. V, Berlin, 1834. Toim.*

**** *Гегель. Сочинения, т. VI, М., 1939. Toim.*

***** — käsitteen. *Toim.*

ja itsenäisyyttä»), mutta Spinozallakin substanssin attribuuttina on *ajattelu* (10 i.f.) [10].

- 13 i.f. [12]: Sivumennen — että näet yhteen aikaan filosofiassa oli muotina "das Schlimme nachzusagen" der Einbildungskraft und dem Gedächtnisse * — samoin kuin nyt on muotina väheksyä "käsitteen" (= "das höchste des Denkens"**) merkitystä ja ylistää "das Unbegreifliche" *** vihjaus Kantiin?.

Siirtyessään arvostelemaan *kantilaisuutta* Hegel pitää Kantin suurena ansiona (15) [13—14] tämän esittämää ajatusta "apperseption transsendentaalisesta ykseydestä" (tajunnan ykseys, tajunnan, missä Begriff syntyy), mutta moittii Kantia *yksi-puolisuudesta* ja *subjektivismista*:

»...Millainen se» (der Gegenstand****)...

»on ajattelussa, sellainen se on aluksi itsessään ja itseään varten; millainen se on havainnossa tai mielteessä, se on ilmiö...» (16) [15]. (Hegel *kohottaa* Kantin idealismin subjektiivisesta objektiiviseksi ja absoluuttiseksi)...

||| havainnoinnista objektiivisen todellisuuden tiedostamiseen...

Kant myöntää käsitteiden objektiivisuuden (Wahrheit***** on niiden kohde), mutta jättää ne kuitenkin subjektiivisiksi. Ymmärrystä (Verstand) edeltämään hän panee Gefühl und Anschauung*****. Hegel sanoo tämän johdosta:

»Mutta mitä tulee ensiksikin ymmärryksen tai käsitteen ja sitä edeltävien asteiden mainittuun suhteeseen, niin kaikki riippuu siitä, mikä tiede suorittaa noiden asteiden muodon määrityksen. Meidän tieteesämme, joka on puhtaasti logiikan tiedettä, näitä asteita ovat *oleminen* ja *olemus*. Psykologiassa ymmärrystä edeltää *aisti* ja *havainto* ja sitten yleensä *mielle*. Oppina tajunnasta hengen fenomenologia kohoaa ymmärryksen aistillisen tajuamisen ja sitten havainnon asteiden kautta» (17) [16]. Kantilla esitys on tässä kohden hyvin "vaillinainen".

* — »puhua pahaa» mielikuvituksesta ja muistista. *Toim.*

** — »korkeinta ajattelussa». *Toim.*

*** — »käsittämätöntä». *Toim.*

**** — esine. *Toim.*

***** — totuus. *Toim.*

***** — tunnon ja havainnon. *Toim.*

Sitten PÄÄASIA:

Objektiivisen idealismin materialismiksi muuttumisen "aatto" ||| subjektiivisena ymmärryksenä, vaan käsitteenä sinänsä ja itseään varten, joka muodostaa NIIN LUONNON KUIN HENGENKIN ASTEEN. ELÄMÄ ELI ORGAANINEN LUONTO ON SE LUONNON ASTE, JOLTA KÄSITE ASTUU ESIIN» (18) [16].

Sen jälkeen seuraa hyvin mielenkiintoinen kohta (ss. 19—27 [17—24]), missä Hegel pyrkii kumoamaan Kantia nimenomaan tieto-opillisesti (Engels lienee "Ludwig Feuerbachissa"⁵⁸ tarkoittanut juuri tätä kohtaa kirjoittaessaan, että pääasian Kantia vastaan sanoi jo Hegel, sikäli kuin se on idealistisesta näkökulmasta mahdollista)—paljastamalla Kantin kaksinaisuuden, epäjohdonmukaisuuden, hänen niin sanoaksemme horjuntansa empirismin (=materialismin) ja idealismin välillä, ja tämä Hegelin todistelu tapahtuu kokonaan ja yksinomaaisesti johdonmukaisemman idealismin näkökannalta.

Begriff ei ole vielä korkein käsite: vielä korkeampi on *idea* = Begriff'in ja reaalisuuden ykseys.

»Se on vain käsite', tavataan sanoa asetettaessa käsitteen vastakohtaksi paitsi ideaa myös aistimusperäinen, avaruudellinen ja ajallinen silminnähtävä olevaisuus ikään kuin se olisi jotain korkeampitasoista. Abstraktista pidetään tällöin vähempimerkityksisenä kuin konkreettista, koska siitä on muka jätetty pois niin paljon mainitunlaista ainesta. Tämän mielipiteen mukaan abstrahointi saa sen merkityksen, että konkreettisesta otetaan vain *meidän subjektiivista käyttöämme varten* tämä tai tuo tuntomerkki siten, ettei esine noin monien muiden ominaisuuksien ja piirteiden pois jättämisen vuoksi kadottaisi mitään arvoaan ja arvokkuudestaan; vaan ne jätetään edelleen reaaliseksi, mutta vain toisella puolella oleviksi, edelleen täydellisen merkityksensä säilyttäviksi, ja tämän käsityksen mukaan ainoastaan ymmärryksen *kykenemättömyydestä* johtuu, ettei se voi

Kant
väheksyy
järjen
voimaa

omaksua kaikkea tätä rikkautta, vaan sen on tyydyttävä köyhään abstraktioon. Jos taas annettu havaintoaines ja mielteiden moninaisuus otetaan todelliseksi vastakohtana ajattelulle ja käsitteelle, niin se on katsomus, jonka hylkääminen on filosofoinnin ehto ja on jo uskonnonkin edellyttämää; miten sen tarve ja mielekkyys ovatkaan mahdolliset, jos aistimellisen ja yksityisen ohimenevää ja pinnallista ilmentymistä pidetään vielä totena? ...Siksi abstrahoivaa ajattelua ei ole tarkasteltava yksinkertaisesti aistimusperäisen aineen sivuuttamisena, mikä ei muka aiheuta mitään vahinkoa sen todellisuudelle, vaan se on pikemminkin tuon aineen kumoamista ja sen johtamista yksinkertaisena ilmiönä olennaiseen, joka ilmenee ainoastaan käsitteessä» (19—21) [17—18].

johdon-
mukaisempi
idealisti
tarrautuu
jumalaan!

Vastustaessaan Kantia Hegel on *asiallisesti* täysin oikeassa. Kohotessaan konkreettisesta abstraktiseen ajattelu ei loittone — jos se on *oikeaa* (NB) (ja Kant kuten kaikki filosofit puhuu oikeasta ajattelusta) — totuudesta, vaan lähenee sitä. *Materian*, luonnonlain abstraktio, *arvon* abstraktio j.n.e., sanalla sanoen *kaikki* tieteelliset (oikeat, vakavat, ei tyhjämpäiväiset) abstraktiot kuvastavat luontoa syvemmin, oikeammin, *täydellisemmin*. Elävästä havainnoinnista abstraktiseen ajatteluun ja siitä *käytäntöön* — sellainen on *totuuden* tiedostamisen, objektiivisen todellisuuden tiedostamisen dialektinen tie. Kant alentaa tiedon tehdäkseen tilaa uskolle: Hegel ylentää tiedon vakuuttaen, että tieto on jumalan tietämistä. Materialisti ylentää *materian* tietämistä, luonnon tietämistä lähettäen jumalan ja sitä puolustavat filosofiset roikaleet tunkiolle.

»Pääasiallinen väärinkäsitys, joka tällöin vallitsee, on mielipide, että luonnollinen prinssiippi eli alku, josta luonnollisessa kehityksessä tai kehittyvän yksilön historiassa lähdetään, on tosi ja ensimmäinen myös käsitteessä» (21) [18—19]. (— Se on oikein, että ihmiset lähtevät *tästä*, mutta

totuus ei ole alussa, vaan lopussa, oikeammin jatkossa. Totuus ei ole *alkuvaikutelma*)... »mutta filosofian ei pidä olla kertomus siitä, mitä tapahtuu, vaan tietoa siitä, mikä siinä on *totta*» (21) [19].

Kantin ”psykologinen idealismi”: Kantilla kategoriat »ovat ainoastaan määreitä, jotka ovat peräisin itsetajunnasta» (22) [20]. Nousemalla ymmärryksestä (*Verstand*) järkeen (*Vernunft*) Kant alentaa ajattelun merkitystä ja kiistää sen kyvyn »saavuttaa lopullinen totuus».

»Logiikkaa sanotaan» (Kantilla) »käytettävän väärin kun sitä, vaikka sen tulisi olla ainoastaan *arvostuksen kanoni*, pidetään *objektiivisten* katsomusten muodostamisen *organonina*. Järkeiskäsitteillä, joiden olisi pitänyt antaa aavistus korkeammasta voimasta (idealistinen lause!) ja syvälisemmästä (*oikein!!*) sisällöstä, ei ole enää mitään *Konstitutives* * [pitäisi olla: *objektives* **], kuten oli vielä kategoriain laita; ne ovat *pelkkiä* ideoita; tosin on täysin luvallista käyttää niitä, mutta näillä älyperäisillä olemuksilla, joista pitäisi tulla esille koko totuus, ei voida ajatella muuta kuin *hypoteeseja*, joiden olisi täysin mielivaltaista ja uhkarohkeaa laskea edustavan totuutta itsessään ja itseään varten, koska ne *eivät voi esiintyä missään kokemuksessa*. Olisiko filosofian voitu koskaan ajatella kieltävän älyperäisten olemusten todellisuutta siksi, että niiltä puuttuu aistiperäisyyden avaruudellinen ja ajallinen aines?» (23) [20–21].

Tässäkin Hegel on asiallisesti *oikeassa*: *arvo* on kategoria, joka entbehrt des Stoffes der Sinnlichkeit ***, mutta se on *to dem pi* kuin kysynnän ja tarjonnan laki.

Hegel on vain idealisti: siitä johtuu jaarittelu: ”*Konstitutives*” etc.

Toisaalta Kant täysin selvästi myöntää ajattelun (”des Denkens”) ”*objektiivisuuden*” (»käsitteen ja olion samuuden»), — toisaalta taas

* — *perustavaa. Toim.*

** — *objektiivista. Toim.*

*** — on vailla aistimellisen ainesta. *Toim.*

NB

»Toisaalta kuitenkin samalla jälleen väitetään, että emme sittenkään voi tiedostaa, millaisia ovat oliot sinänsä ja itseään varren, ja että totuus ei ole tiedostavan järjen tavoitettavissa; että se totuus, mikä sisältyy objektin ja käsitteen ykseyteen, on sitenkin ainoastaan ilmiö, ja nimenomaan sillä perusteella, että sisältö on vain havainnoinnin moninaisuutta. Tämän johdosta on jo edellä mainittu, että päinvastoin juuri käsitteessä tämä moninaisuus kumoutuu, sikäli kuin se kuuluu havainnoinnille käsitteen vastakohtana, ja että käsitteen kautta esine palaa epäsatunnaiseen oleellisuuteensa; viimeksi mainittu tulee esille ilmiössä ja siksi ilmiö ei ole vain jotakin olemuksetonta, vaan olemuksen ilmausta» (24—25) [21—22].

Hegel pitää olioita sinänsä tiedostettavina

ilmiö on olemuksen ilmausta

»On ihmeteltävää, että Kantin filosofia katsoi sen ajattelun ja aistimellisen olemassaolon välisen suhteen, jolle se oli pysähtynyt, vain pelkän ilmiön relatiiviseksi suhteeksi, ja vaikka se myönsi ja sanoissa tunnustikin niiden molempien korkeamman ykseyden ideassa yleensä ja esimerkiksi havainnoivan ymmärryksen ideassa, se kuitenkin päätyi tuohon relatiiviseen suhteeseen ja väitteeseen, että käsite on reaalisuudesta täysin irrallinen ja pysyy sellaisena; siten se väitti *totuudeksi* sen, minkä se oli itse julistanut lopulliseksi tiedoksi, kun taas *todeksi* julistamansa ja määrätyn käsitteeksi johtamansa se julisti kohtuuttomaksi, luvattomaksi ja pelkiksi ajatusolioiksi.»

NB

NB

Logiikassa *ideasta* »tulee luonnon luoja» (26) [22—23].

!! Ha ha!

Logiikka on »muodollinen tiede» *päinvastoin* kuin konkreettiset tieteet (luonnon- ja henkittieet), mutta sen kohde on »puhdas totuus»... (27) [23].

Kant lyö itseään kysyessään, mitä on totuus ("Puhtaan järjen kritiikki", s. 83) ja vastatessaan triviaalisesti ("tie-

don sopusointu kohteensa kanssa”), sillä »transsendentaalisen idealismin perusväittäjä on»,

— että »tieto ei voi tavoittaa oliota sinänsä» (27) [24]—

— on muka selvää, että ne ovat kaikki »epätosia mielteitä» (28) [24].

Vastustaen logiikan puhtaasti muodollista ymmärtämistä (mitä Kantillakin näes esiintyy) — sanoen, että tavanomaisen käsityksen mukaan (totuus on tiedon sopusointu [”Übereinstimmung”] kohteen kanssa) sopusoinnulle on »oleellista kaksi puolta» (29) [25], Hegel lausuu, että muodollinen on logiikassa ”puhdasta totuutta” ja että »...tämän muodollisen itsessään on sen vuoksi oltava määreiltään ja sisällöltään paljon rikkaampi sekä omattava loputtomasti suurempi vaikutus konkreettiseen kuin tavallisesti myönnetään...» (29) [26].

»...Jollei loogisissa muodoissa nähtäisikään mitään muuta kuin ajattelun muodollisia toimintoja, niin jo senkin vuoksi kannattaisi tutkia, missä määrin ne sinänsä vastaavat totuutta. Logiikka, joka ei tätä tee, voi vaatia itselleen korkeintaan *ajatusilmiöiden* — siinä muodossa kuin ne esiintyvät — *luonnonhistoriallisen kuvauksen arvoa*» (30—31) [27]. (Siinä on kuulemma Aristoteleen kuolematon ansio), mutta »on välttämätöntä mennä edemmäksi» ... (31) [27].

Näin ymmärrettynä logiikka käy yhteen tietoteorian kanssa. Se on yleensä hyvin tärkeä kysymys.

Siis ei ainoastaan ajattelun *muotojen* kuvaus eikä ainoastaan *ajatusilmiöiden luonnonhistoriallinen kuvaus* (miten se eroaa *muotojen* kuvauksesta??), vaan myös *yhdenmukaisuus totuuden kanssa*, s.o.?? ajattelun historian kvintessenssi eli yksinkertaisemmin tulokset ja yhteenvedot?? Hegelillä on tässä kohden idealistista epäselvyyttä ja keskenäisyyttä. *Mystiikkaa*.

Ei psykologia, ei hengen fenomenologia, *vaan* logiikka = kysymys totuudesta.

Vrt. Ensyklopedia, osa VI, s. 319* [I, 267]**: »Mutta tosiasias-
logischen Formen***) »päinvastoin kuin
käsitteen muodot ovat *todellisuuden elä-
vä henki...*»

M a a i l m a n j a a j a t t e - l u n l i i k u n - n a n y l e i s e t l a i t

Kehittyessään "adäquater Begriff'iksi"****
 NB ||| Begriff tulee ideaksi (33) ***** [29] *****. || NB
 ||| »Objektiivisuudessaan käsite on itse olio si-
 nänensä ja itseään varten» (33) [29]

=objektivismia + mystiikkaa ja kehityksen kavaltamista.

* Hegel. Werke, Bd. VI, Berlin, 1840. Toim.
 ** Гегель. Сочинения, т. I, М.—Л., 1929. Тоim.
 *** — loogiset muodot. Toim.
 **** — »täysin vastaava käsite». Toim.
 ***** Hegel. Werke, Bd. V, Berlin, 1834. Toim.
 ***** Гегель. Сочинения, т. VI, М., 1939. Тоim.

ENSIMMÄINEN JAKSO:

SUBJEKTIIVISUUS

”Käsitteen” dialektinen liikunta alussa puhtaasti ”muodollisesta” käsitteestä *arvostelmaan* (Urteil), sitten *päätelmään* (Schluß) ja lopulta käsitteen subjektiivisuuden muuttumiseen sen *objektiivisuudeksi* (34—35) * [30] **.

Käsitteen ensimmäinen tunnusmerkki on *yleisyys* (Allgemeinheit). NB: Käsite on peräisin *olemuksesta*, joka on peräisin *olemisesta*.

En lisant... These parts of the work should be called: a best means for getting a headache! ****

Yleisen, erikoisen (Besonderes) ja *erilisen* (Einzelnes) kehittäminen on mitään suurimmassa määrin abstraktista ja ”*abstrus*” ***.

Kuno Fischer selostaa näitä ”abstruseja” järkeilyjä hyvin kehnosti ottamalla esiin *kevyemmän asian* — esimerkkejä *Ensyklopediasta* ja lisäämällä siihen latteuksia (Ranskan vallankumousta vastaan. Kuno Fischer, 8. osa, 1901, s. 530) etc. osoittamatta kuitenkaan lukijalle, *miten* etsiä avainta Hegelin abstraktisten käsitteiden vaikeisiin muuttumisiin, vivahteisiin, kallistumiin puoleen ja toiseen.

* Hegel. Werke, Bd. V, Berlin, 1834. Toim.

** Гегель. Сочинения, т. VI, М., 1939. Тоим.

*** — *h ä t ä r ä ä*. Toim.

**** — Lukiessa... Nämä teoksen osat pitäisi nimetä: paras keino pääntkipun hankkimiseksi! Toim.

Ilmeisesti Hegelille on tässäkin tärkeintä *hahmottaa muuttumiset*. Määrätystä näkökulmasta, määräytyisissä oloissa yleinen on erillistä, erillinen on yleistä. Ei ainoastaan kaikkien käsitteiden ja arvostelmien (1) *yhteys*, erottamaton yhteys, vaan toisen (2) *muuttumiset* toiseksi, eikä ainoastaan muuttumiset, vaan myös (3) *vastakoh-tien samuus* — se on Hegelille pääasia. Mutta se ainoastaan "kuultaa" äärimmäisen "abstrus"-luontoisen esityksen **sumun** lävitse. Ajattelun historia logiikan yleisten käsitteiden ja kategoriain kehityksen ja käytön kannalta — voilä ce qu'il faut! ***

Vai onko tämä *sittenkin* myönnytys vanhalle, muodolliselle logiikalle? Kyllä! ja vielä myönnytys mystisismille = idealis-mille

Voilä * viljalti "määreitä" ja Begriffsbestimmungen ** "Logiikan" tässä osassa!

Esittäen sivulla 125 [112] "kuuluisan" päätelmän — "kaikki ihmiset ovat kuolevaisia, Cajus on ihminen, siis hän on kuolevainen" — Hegel lisää terävästi: »Heti, kun kuulee tuollaisen päätelmän, joutuu ikävän valtaan» — sen näes saa aikaan »kelvoton muoto» — ja hän tekee syvällisen huomautuksen:

»Kaikki oliot ovat *päätelmä*, se yleinen, joka on erityisyyden kautta sidottu yksityiseen; mutta ne eivät tietenkään ole *kolmesta lauseesta* muodostuva kokonaisuus» (126) [112].

||| oikein!

} "Kaikki oliot ovat *p ä ä t e l m i ä...*" NB

Oikein hyvä! Tavallisimmatkin loogiset "kuviot" (kaikki tämä pykälässä, joka koskee "päätelyn ensimmäistä kuviota") ovat koululaismaisesti tuherrettuja, sit venia verbo ****, tavanomaisimpia olioiden suhteita.

* — Siinä on. *Toim.*

** — käsittemäärityksiä. *Toim.*

*** — siinä se, mitä tarvitaan! *Toim.*

**** — luvalla sanoen. *Toim.*

Päätelmien analyysi Hegelillä (E.—B.—A., Eins; Besonderes; Allgemeines *, B.—E.—A. etc.) muistuttaa Hegelin mukailua Marxilla I luvussa.

Kantista

Muun muassa:

»Kantilaiset järjen antinomat eivät ole mitään muuta kuin sitä, että yhdessä tapauksessa käsitteen perusteeksi asetetaan sen yksi määre, toisessa tapauksessa yhtä välttämättömästi toinen...» (128—129) [115].

<p>Hegeliin olisi palattava askel askeleelta tarkastelemaan jotain käypää logiikkaa ja kantilaisen y.m.s. tietoteoriaa</p>	<p><i>N B:</i> Umkehrung**: Marx sovelsi Hegelin dialektiikkaa sen rationaalisessa muodossa kansantaloustieteen</p>	<p>Käsitteiden (abstraktisten) muodostaminen ja niiden käsittely sisältää jo mielikuvan, vakaumuksen, <i>tietoisuuden</i> maailman objektiivisen yhteyden lainmukaisuudesta. Olisi typerää ottaa suysuhde erilleen tästä yhteydestä. On mahdotonta kieltää käsitteiden objektiivisuutta, yleisen objektiivisuutta erillisessä ja erikoisessa. Hegel on siis paljon syvällisempi kuin Kant ja muut seuraillessaan käsitteiden liikunnassa objektiivisen maailman liikunnan heijastelua. Kuten yksinkertainen arvon muoto, jonkin tietyn tavaran toiseen vaihtamisen erillinen toimitus sisältää jo kehkeytymättömässä muodossa kapitalismin <i>kaikki</i> tärkeimmät ristiriidat, — samoin yksinkertaisinkin <i>yleistys, käsitteiden</i> (arvostelmien, päätelmien etc.) ensimmäinen ja yksin-</p>	<p><i>N B</i> Kysymykseen Hegelin Logiikan todellisesta merkityksestä</p>
--	---	--	---

* — yksi; erityinen; yleinen. *Toim.*

** — käännettävä toisin päin. *Toim.*

kertaisinkin muodostelu merkitsee ihmisen tiedon tunkeutumista yhä syvemmälle maailman *objektiiviseen* yhteyteen. Tästä on etsittävä Hegelin Logiikan todellista ajatusta, merkitystä ja osuutta. Tämä NB.

Kaksi aforismia:

1. Plehanov arvostelee kantilaisuutta (ja agnostisismia yleensä) enemmän vulgäärin materialismin kuin dialektisen materialismin näkökulmasta, *koska* hän ainoastaan a limine * *hylkää* niiden järkeyt, mutta ei *oikaise* (kuten Hegel oikaisi Kantia) kyseisiä järkeyttä siten, että syventäisi, yleistäisi, laajentaisi niitä, näyttäisi kaikkien ja kaikenlaisten käsitteiden *yhteyden* ja *muuttumiset*.

Kysymykseen nykyisen kantilaisuuden, machilaisuuden y.m.s. arvostelusta:

2. Marxilaiset arvostelivat (XX vuosisadan alussa) kantilaisia ja humelaisia enemmän feuerbachilaisesti (ja büchneriläisesti) kuin hegeliläisesti.

»...Induktioon perustuva kokemus tunnustetaan merkitykselliseksi, *vaikka* havainto *ei* yleisen käsityksen mukaan olekaan *täydellinen*; mutta voidaan vain olettaa, ettei voisi löytyä mitään vastanäytettä tälle kokemukselle, koska se on tosi itsessään ja itseään varten» (154) [139].

NB

Tämä paikka §:ssä "Induktiopäätelmä". Yksinkertaisinta, induktiivista tietä saatu yksinkertaisin totuus on aina epätäydellinen, sillä kokemus on aina keskeneräinen. Ergo: induktion yhteys analogiaan — *oivallukseen* (tieteelliseen ennalta näkemiseen), kaikenlaisen tiedon suhteellisuus ja absoluuttinen sisältö tiedostuksen jokaisessa askeleessa eteenpäin.

Aforismi: Ei voida täysin ymmärtää Marxin "Pää-omaa" ja varsinkaan sen I lukua tutkimatta ja käsittä-mättä Hegelin koko Logiikkaa. Niin muodoin yksikään marxilainen ei ymmärtänyt Marxia 1/2 vuosisadan kuluttua!!

Analogian mukaan (analogiasta) tapah-tuvan päätelmän *muuttuminen* vält-tämättömyyttä koskevaksi päätelmäksi,— induktiopäätelmän muuttuminen analogia-päätelmäksi,— yleisestä yksityiseen kulke-van päätelmän muuttuminen yksityisestä yleiseen kulkevaksi, — *yhteyden* ja *muuttumisten* esittäminen [yhteys

aforismi.

onkin muuttumisia], siinä Hegelin teh-tävä. Hegel todella *todisti*, että loogi-set muodot ja lait eivät ole tyhjää kuor-ta, vaan objektiivisen maailman *heijas-tusta*. Oikeammin, ei todistanut, vaan *nerokkaasti oivalsi*.

Ensyklopediassa Hegel huomaut-taa, että *ymmärryksen* ja *järjen* erottaminen toisistaan, kummankin lajin *käsitteiden* erottaminen on käsitettävä siten

abstrakti-
set ja
konkreetti-
set käsit-
teet

vapaus
ja
välttä-
mättömyys

»että meidän vallassamme on joko pysäh-tyä vain käsitteen negatiiviseen ja abstrakti-seen muotoon tai käsittää se yhdenmukai-sesi sen todellisen luonnon kanssa samalla positiivisena ja konkreettisena. Niinpä jos tarkastelemme vapautta välttämättömyyden abstraktisena vastakohtana, niin se on pelkkä ymmärryksellinen vapauskäsite; sen sijaan todellinen ja järjellinen vapauskäsite sisältää välttämättömyyden kumoutuneena» (ss. 347—348, VI osa)* [I, 290]**.

* Hegel. Werke, Bd. VI, Berlin, 1840. Toim.

** Гегель. Сочинения, т. I, М.—Л., 1930. Тоим.

Ib. s. 349 [291]: *Aristoteles* on niin täydellisesti kuvannut loogiset muodot, että siihen ei "olennaisesti" ole ollut mitään lisättävää.

"Päätelmäkuvioita" pidetään tavallisesti pelkkänä muodollisuutena. »Mutta itse asiassa niillä» (kyseisillä kuvioilla) »on hyvin tärkeä merkitys, joka pohjautuu siihen välttämättömyyteen, että *jokainen momentti* käsitelmäriityksenä tulee itse kokonaisuudeksi ja *välittäväksi perusteeksi*» (352, VI osa [1, 294]).

Ensyklopedia (VI osa, ss. 353—354 [1, 294—295]):

»Päätelmäkuvioiden objektiivinen merkitys on yleensä siinä, että kaikki järjellinen osoittautuu kolminkertaiseksi päätelmäksi ja nimenomaan siten, että sen jokainen jäsen on sekä äärimmäisellä paikalla että välittävänä keskustana. Juuri siten on myös filosofisen tieteen kolmen jäsenen, s.o. loogisen idean, luonnon ja hengen laita. Siinä luonto on aluksi keskimmäinen, yhdistävä jäsen. Luonto, tämä välitön kokonaisuus, levittäytyy molempiin äärimmäisiin jäseniin, loogiseen ideaan ja henkeen.» †

NB

NB

"Luonto, tämä välitön kokonaisuus, levittäytyy loogiseen ideaan ja henkeen." Logiikka on oppi tiedostamisesta. Se on tietoteoriaa. Tieto on luonnon heijastumista ihmisessä. Mutta se ei ole yksinkertaista, välitöntä eikä kokonaista heijastumista, vaan monien abstraktioiden prosessi, käsitteiden, lakien etc. muodostumisen, muovautumisen prosessi; nämä käsitteet, lait etc. (ajattelu, tiede="looginen idea") juuri *sulkevat* ehdollisesti, likipitään piiriinsä ikuisesti liikkuvan ja kehittyvän luonnon universaalisen lainmukaisuuden. Siinä on *tosiaan* objektiivisesti kolme jäsentä: 1) luonto; 2) ihmisen tieto, =ihmisen *aivot* (samaisen luonnon korkeimpana tuotteena) ja 3) muoto, missä luonto heijastuu ihmisen tiedossa, tänä muotona ovat juuri

NB:

(Hegel "vain"
jumaloi tätä
"loogista
ideaa", lain-
mukaisuutta,
yleisyyttä)

käsitteet, lait, kategoriat etc. Ihminen ei voi käsittää=heijastaa=kuvastaa luontoa *kokonaan*, täydellisesti, "välittömässä kokonaisuudessaan", hän voi ainoastaan läheteä *ikuisesti* sitä luomalla abstraktioita, käsitteitä, lakeja, tieteellistä maailmankuvaa j.n.e. j.n.e.

NB ||| +»Mutta henki on henki ainoastaan luonnon välittämänä...» »Juuri henki tiedostaa luonnossa loogisen idean ja niin ollen kohottaa luonnon sen olemukseen...» »Looginen idea on 'niin hengen kuin luonnonkin absoluuttinen substanssi, yleinen, kaikkeen ulottuva'» (353—354) [295].

Analogiaa koskeva osuva huomautus:

»Järjen vaisto panee aavistelemaan, että tämä tai tuo empiirisesti löydetty määre pohjautuu annetun kohteen sisäiseen luontoon tai lajiin, ja se nojaa edelleenkin tähän määreeseen» (357) [298]. (VI osa, s. 359 [299—300].)

Itseen
vastaan!

Ja s. 358 [298—299] tyhjämpäiväinen leikkely *tyhjillä* analogioilla herätti kuullemma oikeutettua halveksuntaa luonnonfilosofiaa kohtaan.

Tavallisessa logiikassa * ajattelu irrotetaan kaavamaisesti objektiivisuudesta:

»Ajattelua pidetään siinä puhtaasti subjektiivisena ja muodollisena toimintona, kun taas objektiivista — päinvastoin kuin ajattelua — pidetään jonain pysyvänä ja sinänsä annettuna. Tämä dualismi ei ole kuitenkaan tosi, ja on mielettöntä ottaa subjektiivisuuden ja objektiivisuuden määritykset niin yksinkertaisesti, niiden alkuperää kysymättä...» (359—360) [300]. Itse asiassa subjektiivisuus on vain olemisesta ja olemuksesta lähtevän kehityksen askelma,— ja sitten tämä subjektiivisuus »dialektisesti 'murtaa puitteensa'» ja »päätelmän kautta avautuu objektiivisuudeksi» (360) [300].

* Käsikirjoituksessa sana »logiikassa» on yhdistetty viivalla alla seuraavan Hegeliltä otetun lainauksen sanaan »siinä». *Toim.*

Hyvin syvällistä ja viisasta! Logiikan lait ovat objektiivisen heijastumia ihmisen subjektiivisessa tajunnassa.

VI osa, s. 360 [I, 300—301]:

”Realisoitu käsite” on objekti.

Tämä siirtyminen subjektista, käsitteestä, objektiin tuntuu muka ”oudolta”, mutta objektilla ei tule ymmärtää pelkkää olemista, vaan lopullista »konkreettista itsessään, täydellistä, itsenäistä»... (361) [301].

”Maailma on idean toisinolemista.”

Subjektiivisuus (eli käsite) ja objekti ovat samaa eivätkä ole samaa... (362) [302].

Jonninjoutavaa ontologisesta todistuksesta, jumalasta!

»...On nurinkurista pitää subjektiivisuutta ja objektiivisuutta minään pysyvänä ja abstraktisena vastakohtana. Molemmat ovat kauttaaltaan dialektisia...» (367) [306].

NB

TOINEN JAKSO:
OBJEKTIIVISUUS

objektiivisuus		(Logiikka) V, 178 * [VI, 161—162] **: Objektiivisuuden kahtalainen merkitys: »...objektiivisuudellakin osoittautuu olevan kahtalainen merkitys — itsenäiselle käsitteelle vastakkaisen, mutta myös sinänsä ja itseään varten olevan merkitys...» (178) [161].
objektin tiedostaminen		»...Totuuden tiedostaminen edellyttää sitä, että tiedostetaan objekti sellaisena kuin se on objektina, vapaana subjektiivisen refleksion lisäaineksista...» (178) [162].

”Mekanismia” koskevat järkeilyt — jäljempänä — ovat kerrassaan abstrus, melkeinpä pelkkää pötyä. Sitten idem *kemismistä*, ”arvostelman” vaiheesta etc.

Pykälä, jonka otsikkona on »*L a k i*» (198—199) [179—180] ei tarjoa sitä, mitä voitaisiin odottaa Hegeliltä näin mielenkiintoisesta kysymyksestä. Ihmetyttää, miksi ”laki” on sijoitettu ”mekanismiin”?

tämä läheneminen on hyvin tärkeä || *Lain* käsite lähenee tässä käsitteitä: ”järjestys” (Ordnung), yhdenkaltaisuus (Gleichförmigkeit); välttämättömyys; der objektiven Totalität *** ”sielu”; ”itseliikunnan periaate”.

* Hegel. Werke, Bd. V, Berlin, 1834. Toim.

** Гегель. Сочинения, т. VI, М., 1939. Тоим.

*** — objektiivisen totaliteetin. Toim.

Kaikki tämä siitä näkökulmasta, että mekanismi on muka hengen, käsitteen etc., sielun, yksilöllisyyden toisinolemista... Leikittelyä tyhjillä analogioilla, nähtävästi!

Huomioitava, että sivulla 210 [190] esiintyy käsite "Naturnotwendigkeit" * — »ja kumpikin, niin mekanismi kuin kemismikin, sisältävät siis luonnon välttämättömyyden käsitteeseen... sillä tässä me näemme »sen» (des Begriffs) »uppoutumisen ulkoisuuteen» (ib.).)»

»luonto on käsitteen uppoutumista ulkoisuuteen» (ha ha!)

»On jo mainittu, että teleologian ja mekanismin vastakohtaisuus on ennen kaikkea vapauden ja välttämättömyyden yleisluontoisempaa vastakohtaisuutta. Kant esitti vastakohtaisuuden tässä muodossa järjen antinomioiden joukossa ja nimenomaan transsendentaalisten ideain kolmanneksi yhteentörmäykseksi» (213) [193]. Hegel toistaa lyhyesti Kantin perustelut teesin ja antiteesin puolesta sekä toteaa samalla kyseisten perustelujen ontouden ja kiinnittää huomiota siihen, mihin Kantin järkeily johtaa:

vapaus ja välttämättömyys

»Kant ratkaisee tämän antinomian samoin kuin yleensä muutkin antinomat; nimittäin, että järki ei voi todistaa kumpaakaan teesiä, koska puhtaasti empiiristen luonnonlakien pohjalla meillä ei voi olla a priori minkäänlaisia määräävää periaatetta olioiden mahdollisuudesta; että sen vuoksi molempia teesejä on edelleenkin tarkasteltava *ei objektiivisina, vaan subjektiivisina maksimeina*; että minun on toisaalta alituisen ajateltava kaikki luonnontapahtumat ainoastaan luonnonmekanismin periaatteen mukaisiksi, mutta tämä ei estä minua aiheen siihen ilmaantua tutkimasta eräitä luonnonmuotoja toisen maksimin mukaan, nimittäin lopullisten syiden periaatteen mukaan;

Hegel Kantia vastaan (vapaudesta ja välttämättömyydestä)

Bien!

* — »luonnollinen välttämättömyys». Toim.

ikään kuin nämä kaksi maksiimia, joiden muutoin pitäisi palvella ainoastaan ihmisjärkeä, eivät olisi keskenään samassa vastakohtaisuussuhteessa kuin yllä mainitut teesitkin. Kuten edellä sanottiin, tälle näkökannalle asetuttaessa ei lainkaan tutkita sitä, mitä filosofinen mielenkiinto yksinomaan vaatii, nimittäin sitä, kummalle periaatteelle sinänsä on ominaista totuus; tältä kannalta asiaa katseltaessa ei ole mitään eroa siinä, onko näitä periaatteita pidettävä objektiivisina, mikä merkitsee tässä tapauksessa ulkoisesti olemassaolevia luonnonmääreitä tai yksinkertaisesti subjektiivisen tiedostuksen pelkkiä maksiimeja; — *kalkki tämä tiedostus* on pikemminkin *subjektiivista, s. o. satunnaisista*, koska se *tilapäisestä syystä* turvautuu milloin yhteen, milloin toiseen maksiimiin sen mukaan, mikä niistä tuntuu parhaiten soveltuvan annettuun objektiin, eikä yleensä piittaa itse näiden määreiden todellisuudesta, olivatpa ne sitten objektien tai tiedostuksen määreitä» (215—216) [195].

Hegel:

»Tarkoitus on osoittautunut mekanismiin ja kemismiin nähden *kolmanneksi* jäseneksi; se on niiden totuus. Koska se itse on vielä objektiivisuuden tai kokonaiskäsitteen välittömyyden piirissä, niin se kokee vielä ulkoisuuden vaikutuksen sinänsä ja sitä vastassa on objektiivinen maailma, johon se suhteutuu. Tässä tarkoitussuhteessa, joka on ulkoinen suhde, esiintyy vielä mekaaninen syysuhde, mihin kemismikin on yleensä luettava, mutta esiintyy sen

Materialistinen dialektiikka:

Ulkomaailman, luonnon lait, jotka jaetaan *mekaanisiin ja kemiallisiin* (se on hyvin tärkeää), ovat ihmisen *tarkoituksenmukaisen* toiminnan perustoja.

Käytännöllisessä toiminnassa ihminen on tekemisissä objektiivisen maailman kanssa, hän on siitä riippuvainen, määrää sen mukaan toimintansa.

Tältä kannalta, ihmisen käytännöllisen (tarkoituksellisen) toiminnan kannalta,

alaisena, itsessään kumoutuneena» (216—217) [196].

»...Tästä käy ilmi objektiivisen prosessin molempien edellisten muotojen alistettu luonne; se toinen, mikä esiintyi niissä loputtomana edistyneenä, on niille alussa ulkoisena edellytetty käsite, mikä on tarkoitus; niiden substanssina ei ole vain käsite, vaan myös ulkoisuus on niille oleellinen, niiden määreellisyyden muodostava momentti. Mekaaninen tai kemiallinen tekniikka tarjoutuu siis ulkoisesti määrittävän luonteensa mukaisesti palvelemaan sitä tarkoitussuhdetta, jota tarkasteltakoon nyt lähemmin» (217) [197].

maailman (luonnon) mekaaninen (ja kemiallinen) syy-suhde on ikään kuin jotain ulkoista, ikään kuin toisarvoista, ikään kuin peitettyä.

Objektiivisen prosessin 2 muotoa: luonto (mekaaninen ja kemiallinen) sekä ihmisen *tarkoitus* peräinen toiminta. Näiden muotojen keskinäis-suhde. Ihmisen tarkoitusperät tuntuvat alussa vierailta ("toisilta") luontoon nähden. Ihmisen tajunta, tiede ("der Begriff") heijastaa luonnon olemusta, substanssia, mutta samalla tämä tajunta on luontoon nähden ulkoista (ei heti eikä yksinkertaisesti sen kanssa yhteen käyvää).

MEKAANINEN JA KEMIALLINEN TEKNIikka palvelee ihmisen tarkoitusperiä sen tähden, että sen luonteen (olemuksen) määräävät ulkoiset ehdot (luonnolait).

((**TEKNIikka** ja **OBJEKTIIVINEN** maailma-
TEKNIikka ja **TARKOITUSPERÄT**))

»...Sillä» (der Zweck*) »on edessään objektiivinen mekaaninen ja kemiallinen maailma, johon sen toiminta suhtautuu kuten johonkin annettuun...» (219—220) [199].
»Nimenomaan mikäli edellä mainittu objektiivisuus on sitä

* — tarkoituksella. *Toim.*

vastassa, sille on ominaista vielä eräänlainen todella maailman ulkopuolinen olevaisuus...» (220) [199].

Itse asiassa ihmisen tarkoitusperät ovat objektiivisen maailman synnyttämiä ja edellyttävät sitä,—tapaavat sen annettuna, läsnäolevana. Mutta ihmisestä *tuntuu*, että hänen tarkoitusperänsä ovat maailman ulkopuolelta otettuja, maailmasta riippumattomia ("vapaus").

((NB: Tämä kaikki "subjektiivista tarkoitusperää" käsittelevässä pykälässä NB)) (217—221) [197—200].

»Tarkoitus yhtyy keinon kautta objektiivisuuteen ja viimeksi mainitussa itseensä» (221 [200] §: "Keino").

historiallisen
materialis-
min ituja
Hegelillä

»Koska tarkoitus on äärellinen, niin sillä on myös eräänlainen äärellinen sisältö; niin muodoin se ei ole mitään absoluuttista eikä varauksettomasti sinänsä järjestettyä. Keino taas on tarkoituksen toteuttamista merkitsevän päätelmän ulkoinen välitermi; siksi keinossa ilmaisee järjestäytyminen sellaisenaan säilyttävänsä itsensä tässä ulkoisessa toisessa ja juuri tämän ulkoisuuden kautta. Sikäli keino on jotain korkeampaa kuin ulkoisen tarkoitusperäisyyden äärelliset tavoitteet; aura on kunniakkaampi kuin ne välittömät nautinnot, jotka sen ansiosta valmistuvat ja ovat tarkoitusperinä. Työkalu säilyy, kun taas välittömät nautinnot menevät ohitse ja unohtuvat.

Hegel ja his-
toriallinen
materialismi

TYÖKALUJENSA AVULLA IHMINEN ON ULKOISEN LUONNON VALTIAS, KUN TAAS TARKOITUSPERIENSÄ PUOLESTA HAN ON PIKEMMINKIN SEN ALAINEN» (226) [205].

NB

Vorbericht, s.o. kirjan alkulause, päivätty:
Nürnberg. 21. VII. 1816.

Tämä pykälässä: »Toteutettu tarkoitus»

**HISTORIALLINEN MATERIALISMI ERAANA HEGELILLA
ALKIOMUODOSSA ESIINTYVIEN NEROKKAIDEN AATEJY-
VÄSTEN SOVELLUTUKSENA JA EDELLEEN KEHITTAMISENÄ.**

»Teleologinen prosessi on käsitteenä selvästi olemassa-olevan käsitteen (sic!) kääntämistä objektiivisuudeksi...» (227) [206].

NB Kun Hegel pyrkii — toisinaan hyvin-kin sinnikkäästi — saattamaan ihmisen tarkoitusperäisen toiminnan logiikan kategoriain mukaiseksi sanomalla, että tämä toiminta on "päätelmä" (Schluß), että subjekti (ihminen) esittää sellaisen ja sellaisen "jäsenen" osaa "päätelmän" loogisessa "kuviossa" j.n.e.,—

NB NIIN SITÄ EI OLE PIDETTÄVÄ VAIN PINNISTELYNÄ EIKÄ PELKKÄNÄ LEIKITELYNÄ. SIINÄ ON ERITTÄIN SYVÄLLINEN SISÄLTÖ, PUHTAASTI MATERIALISTINEN. ASIA ON KÄÄNNETTÄVÄ YLÖSALAISIN: IHMISEN KÄYTÄNNÖLLISEN TOIMINNAN ON TÄYTYNYT MILJARDEJA KERTOJA PANNA IHMISEN TAJUNTA TOISTAMAAN ERILAISIA LOOGISIA KUVIOITA, JOTTA NUO KUVIOT OVAT VOINEET SAADA AKSIOMIEN MERKITYKSEN. TÄMÄ NOTA BENE.

LOGIIKAN
KATEGORIAT
JA IHMISEN
KÄYTÄNTÖ

»Tarkoituksen liike on nyt päässyt siihen, että ulkoisuuden momenttia ei ole ainoastaan edellytetty käsitteeseen, eikä käsite ole ainoastaan täytymystä ja pyrkimistä, vaan konkreettisena kokonaisuutena identtistä välittömän objektiivisuuden kanssa» (235) [213]. "Toteutettua tarkoitusperää" käsittelevän pykälän lopussa, jakson (III luku: "Teleologia") lopussa — II jakson »Objektiivisuus» — siirtymisen III jaksoon: "Idea".

NB

NB

SUBJEKTIIVI-
SESTA KÄSIT-
TEESTÄ JA
SUBJEKTIIVI-
SESTA TARKOI-
TUSPERÄSTÄ
OBJEKTII-
VISEEN
TOTUUTEEN

Erinomaista: ajatukseen "ideasta" käsitteen ja objektin yhteenkäämisenä, ideasta *totuutena* Hegel tulee ihmisen käytännöllisen, tarkoituksenmukaisen toiminnan *kautta*. Tullaan aivan lähelle sitä, että ihminen todistaa *käytännöllään* ideainsa, käsitteittensä, tietojensa, tieteen objektiivisen oikeellisuuden.

KOLMAS JAKSO:

IDEA

III jakson alku: »*Idea*».

»Idea on adekvaatti käsite, *objektiivinen tosi* eli tosi sellaisenaan» (236) [214].

Yleensä ottaen "*Logiikan*" ("Subjektiivinen logiikka") II osan III jakson ("Idea") (V nidos, ss. 236—243 [VI, 214—221]) johdanto ja vastaavat **Ensyklopedian** pykälät (§§ 213—215) **OVAT MELKEINPÄ PARASTA ESITYSTÄ DIALEKTIIKASTA**. Siinä on myös erinomaisen nerokkaasti osoitettu logiikan ja gnoseologian niin sanoaksemme yhteenkäyminen.

Sanaa "idea" käytetään myös yksinkertaisen mielten merkityksessä. Kant.

»Kant vaati jälleen, että sanalle *idea* palautettaisiin järkeiskäsitteen merkitys.— Järkeiskäsitteenhän tulee Kantin mielestä olla käsite ehdottomasta, mutta ilmiöihin nähden sen tulee olla transsendentti, koska sillä ei ole mitään sille adekvaattia empiiristä käyttöä. Järkeiskäsitteet palvelevat Kantin mukaan havaintojen käsitteellistä tajuamista, ymmärryskäsitteet niiden ymmärtämistä. Mutta itse asiassa, jos jälkimmäiset ovat todella käsitteitä, niin ne ovat käsitteitä,— niiden kautta tapahtuu käsittäminen...» (236) [214].

Hegel Kantia vastaan vastustaa transsendenttia totuuden (objektiivisen) empiirisestä erottamisen mielessä
très bien!

Ks. vielä alempana Kantista

Yhtä väärin on pitää ideaa jonakin "epätodellisena"; — kuten sanotaan: "se on pelkkä idea".

très bien! ||| »Jos *ajatukset* ovat vain jotain *subjektiivista* ja satunnaista, niin niillä ei tietenkään ole mitään enempää arvoa, mutta ne eivät ole tässä suhteessa huonompia kuin ajalliset ja satunnaiset *todellisuudet*, joilla ei myöskään ole mitään enempää arvoa kuin satunnaisuuksien ja ilmiöiden arvo. Jos taas oletetaan, että idealla päinvastoin ei ole totuuden arvoa sen tähden, että se on ilmiöihin nähden *transsendentti*, että sillä ei voida osoittaa olevan aistimuksellisessa maailmassa mitään sen kanssa yhtenäistä esinettä, niin se on omituinen väärinkäsitys, koska siinä kiistetään idealta objektiivinen merkityksellisyys siksi, että siltä muka puuttuu juuri sitä, mikä muodostaa ilmiön, objektiivisen maailman *epätoden olemisen*» (237—238) [215].

Käytännöllisiin ideoihin nähden Kant itsekin myöntää, että vetoaminen kokemukseen ideaa vastaan on *pöbelhaft* *; hänestä idea on Maximum, johon todellisuutta on pyrittävä lähentämään. Ja Hegel jatkaa:

Hegel vastustaa Kantin "Jenseits" ** ||| »Mutta koska tulokseksi saatiin, että idea on käsitteen ja objektiivisuuden ykseys — totuus —, niin sitä ei ole pidettävä vain *taukoiperänä*, jota tulee lähestyä, mutta joka itse pysyy aina eräänlaisena *tuonpuoleisena*, vaan kaikki todellinen on olemassa vain sikäli kuin se sisältää idean ja ilmentää sitä. Esineen, objektiivisen ja subjektiivisen maailman, *täytyy* ei vain yleensä *käydä yhteen* idean kanssa, vaan ne itse ovat käsitteen ja todellisuuden yhteellisyys; se todellisuus, mikä ei vastaa käsitettä, on ainoastaan *ilmiö*, subjektiivinen, satunnainen, mielivaltainen, joka ei ole tosi» (238) [216].

* — rahvaanomainen. *Toim.*

** — »tuonpuoleisuutta». *Toim.*

»Se» (die Idee) »on *ensiksikin* yksinkertainen to- tuus, käsitteen ja objektiivisuuden — yleisen — identtisyys... (242) [219].

»...*Toiseksi* se on yksin- kertaisen käsitteen itseään varten olevan subjektiivisuuden ja sen tästä *eroavan* objektiivisuuden *suhde*; edellinen on olennaisesti *pyrkimystä* tämän eron hä- vittämiseen...

»... Tällaisena suhteena idea on *prosessi*, jonka suuntana on itsensä jaka- minen yksilöllisyydeksi ja sen epäorgaaniseksi luon- noksi, jälkimmäisen alista- minen uudestaan subjektin valtaan ja palauttaminen ensimmäiseen yksinkertai- seen yleisyyteen. Idean identtisyys itsensä kanssa on yhtä *prosessin* kanssa; ajatuksen, joka vapauttaa todellisuuden tarkoitukset- toman muuttuvuuden näen- näisyydestä ja kirkastaa sen ideaksi, ei ole kuviteltava tätä todellisuuden totuutta kuolleeksi levoksi, yksinker- taiseksi *kuvaksi*, himmeäki- si, *pyrkimyksettömäksi* ja *liikkumattomaksi*, eräänlai- seksi geniukseksi, tai luvuk- si, tai abstraktiseksi ajatuk- seksi; idea sisältää, käsit- teen siinä saavuttaman va- pauden vuoksi, myös *mitä jyrkimmän ristiriidan*; sen

Idea (lue: ihmisen tieto) on käsitteen ja objektiivisuuden ("yleisen") yhteelli- syys (yhtäläisyys). Tämä ensiksi.

Toiseksi, idea on itseään varten olevan (=muka itse- näisen) subjektiivisuuden (=ihmisen) *suhde* (tuosta ideasta) *eroavaan* ob- jektiivisuuteen...

Subjektiivisuus on *pyrki- mystä* hävittää tämä ero (idean ero objektista).

Tiedostaminen on (älyn) epäorgaaniseen luontoon syventymisen *prosessi* luon- non alistamiseksi subjektin valtaan ja yleistämiseksi (yleisen tiedostamiseksi sen ilmiöissä)...

Ajatuksen yhteenkäymi- nen objektin kanssa on *pro- sessi*: ajattelun (=ihmisen) ei pidä kuvitella totuutta kuolleena lepona, yksinker- taisena kuvana (hahmona), kalpeana (himmeänä), il- man *pyrkimystä*, ilman lii- kuntaa, ikään kuin geniusta, ikään kuin lukua, ikään kuin abstraktista ajatusta.

Ideassa on itsessään mitä voimakkain ristiriita, lepo (ihmisen ajattelulle) on lu- juudessa ja varmuudessa,

NB || lepo on lujudessa ja || jolla se ikuisesti luo (tuota
varmuudessa, joilla se ikui- || ajatuksen ja objektin risti-
sesti synnyttää tuota risti- || riitaa) ja ikuisesti voittaa
riitaa ja ikuisesti voittaa || sitä...
sitä ja käy siinä yhteen ||
itsensä kanssa...»

NB' | Tiedostaminen on ajattelun ikuista, loputonta lähentymistä objektiin. Luonnon *heijastumisen* ihmisen ajattelussa on käsitettävä tapahtuvan ei "kuolleesti" ja "abstraktisesti", *ei ilman liikuntaa ja ristiriit-toja*, vaan liikunnan, ristiriitojen syntymisen ja niiden ratkeamisen ikuisessa *prosessissa*.

»Idea on... *toden ja hyvän — tiedon ja tahdon —* ideaa... Tämän äärellisen tiedostamisen ja (NB) *toiminnan* (NB) prosessi muuttaa alkuaan abstraktisen yleisyyden kokonaisuudeksi, minkä johdosta se muuttuu *täydelliseksi objektiivisuudeksi*» (243) [220].

Idea on [ihmisen] *tietoa* ja pyrkimystä (haluamista)... Tiedostamisen (ohimenevän, äärellisen, rajoitetun) ja *toiminnan* prosessi muuttaa abstraktiset käsitteet *täydelliseksi objektiivisuudeksi*.

SAMA ENSYKLOPEDIASSA (VI NIDOS).

Ensyklopedia 213. § (s. 385 * [I, 321 **]):

»...Idea on *totuus*; sillä totuus on sitä että objektiivisuus vastaa käsitettä... Mutta myös *kaikki* todellinen, sikäli kuin se on todellista, on ideaa... Yksityinen oleva on jokin idean puoli; siksi se tarvitsee vielä muita todellisuuksia, jotka samoin ilmenevät erikseen itseään varten olevina; käsite

Erillinen oleva (esine, ilmiö etc.) on (ainoastaan) *yksi* idean (totuuden) *puoli*. Totuutta varten tarvitaan vielä muita *todellisuuden* puolia, jotka samoin vain näyttävät itsenäisiltä

* *Hegel. Werke*, Bd. VI, Berlin, 1840. *Toim.*

** *Гегель. Сочинения*, т. I, М.—Л., 1929. *Toim.*

realisoituu ainoastaan niiden yhdelmässä ja niiden vuorosuhteessa toisiinsa. Yksityinen sinänsä otettuna ei vastaa käsitettään; tämä sen läsnäolemisen rajoittuneisuus muodostaa sen äärellisyyden ja vie sen tuhoon...»

ja erillisiltä (besonders für sich bestehende*). Totuus realisoituu ainoastaan niiden yhdelmässä (zusammen) ja niiden suhteessa (Beziehung).

Totuus koostuu ilmiön, todellisuuden ja niiden (keskinäis-) suhteen kaikkien puolien yhdelmästä. Käsitteiden suhteet (=muuttumiset=ristiriidat) =logiikan pääsisältö, ja samalla nämä käsitteet (ja niiden suhteet, muuttumiset, ristiriidat) on näytetty objektiivisen maailman heijastumina. Olioiden dialektiikka luo ideain dialektiikan, eikä päinvastoin.

Hegel arvasi nerokkaasti olioiden (ilmiöiden, maailman, luonnon) dialektiikan käsitteiden dialektiikassa #

Tämä aforismi olisi ilmaistava yleis-tajuisemmin, ilman sanaa dialektiikka: osapuilleen näin: kaikkien käsitteiden vaihdunnassa, keskinäisessä riippuvuudessa, niiden vastakohtaisuuksien samuudessa, käsitteiden toisikseen muuttumisissa, ikuisessa vaihdunnassa, liikunnassa Hegel arvasi nerokkaasti OLIOIDEN, LUONNON NIMENOMAISESTI TUOLLAISEN SUHTEEN.

nimenomaan arvasi, ei enempää

mitä on dialektiikka?

 käsitteiden keskinäinen riippuvuus
 kaikkien » » »
 ilman poikkeusta
 käsitteiden muuttumiset toisesta toiseksi
 kaikkien » » » ilman poikkeusta.

----- = NB
 Jokainen käsite on tietystä suhteessa, tietystä yhteydestä kaikkiin muihin

* — erikseen itseään varten olevilta. Toim.

Käsitteiden välisen vastakohtaisuuden suhteellisuus...
 käsitteiden välisten vastakohtaisuuksien samuus.

»Totuudella käsitetään alkujaan sitä, että minä *tiedän*, miten jokin *on olemassa*. Se on kuitenkin vain totuutta suhteessa tajuntaan eli muodollista totuutta — vain oikeellisuutta (§ 213, s. 386 [322]). Syvemmässä mielessä sitä-vastoin totuus on objektiivisuuden samuutta käsitteen kanssa...»

»Huono ihminen on epätosi ihminen, s.o. ihminen, joka käyttäytyy käsitteensä tai määrityksensä vastaisesti. Mikään ei kuitenkaan voi olla olemassa aivan ilman käsitteen ja todellisuuden samuutta. Huono ja epätosikin *on olemassa* ainoastaan sikäli kuin sen reaalisuus vastaa jollain tavoin ja jossain määrin sen käsitettä...»

»...Kaikki filosofian nimen ansaitseva on aina asettanut oppinsa pohjaksi tietoisuuden sen ehdottomasta ykseydestä, *minkä ymmärrys tunnustaa ainoastaan sen erillisyydessä...*»

Olemisen eroavuus olemuksesta, käsitteen eroavuus objektiivisuudesta ovat suhteellisia	»Tähän asti tarkastellut <i>olemisen</i> ja olemuksen <i>asteet</i> , samoin kuin käsitteen ja objektiivisuuden <i>asteet</i> , eivät ole tässä eroavuudessaan <i>mitään liikkumattomia</i> ja <i>itseensä nojaavia</i> , vaan ne osoittautuvat dialektisiksi ja niiden totuus on vain <i>se</i> , että ne <i>ovat idean momentteja</i> » (387—388) [322—323].
--	--

VI nidos, 388 [1, 323]

Logiikan kategoriat ovat luontoa koskevan inhimillisen tiedon (= "idean") momentteja.

VI nidos, s. 388 [323—324] (§ 214):

»Idea voidaan ilmaista eri tavoin. Sitä voidaan sanoa järjeksi (se on järki-käsitteen varsinainen filosofinen merkitys), edelleen subjektiksi-objektiksi, ideaalisen ja reaalisen, äärellisen ja äärettömän, sie-

lun ja ruumiin ykseydeksi, mahdollisuudeksi, jolla on todellisuutensa itsessään, sellaiseksi, minkä luonto voidaan käsittää ainoastaan olemassaolevana j.n.e. Kaikki nämä sanonnat ovat laillisia, sillä ideaan sisältyvät ymmärryksen kaikki suhteet, mutta ne sisältyvät siihen loputtomassa palautumisessaan ja sisäisessä samuudessaan.

(idea)
 totuus on
 kaikinpuo-
 linen

Ymmärryksen on helppo osoittaa, että kaikki, mitä ideasta sanotaan, on sisäisesti *ristiriitaista*. Ymmärrykselle voidaan kuitenkin maksaa kaikin kohdin samalla mitalla takaisin tai oikeammin ideassa maksu on suoritettu; — tämä on järjen työtä, mikä ei tietenkään ole niin helppoa kuin ymmärryksen työ. — Kun ymmärrys osoittaa, että idea on itsensä kanssa ristiriidassa, koska esimerkiksi subjektiivinen on ainoastaan subjektiivista, objektiivinen taas sille vastakkaista; että oleminen on jotain kerrassaan toista kuin käsite eikä sen vuoksi ole johdettavissa siitä, että äärellinen on niin ikään vain äärellistä ja suorastaan vastakkaista äärettömälle eikä niin muodoin voi olla identtinen jälkimmäisen kanssa ja niin edelleen kaikkiin määrittelyihin nähden, — niin logiikka taas osoittaa päinvastaista, nimittäin, että subjektiivisessa, mikä on ainoastaan subjektiivista, äärellisessä, mikä on ainoastaan äärellistä, äärettömässä, minkä pitää olla ainoastaan ääretöntä j.n.e., ei olekaan totuutta, vaan ovat itsensä kanssa ristiriidassa ja muuttuvat vastakohdakseen; näin ollen tämä muuttuminen ja ykseys, johon vastakohdat sisältyvät kumoutuneina, näennäisyytenä tai momentteina, ilmentävät itsensä näiden äärimmäisyyksien totuutena (388) [323—324].

»Kun ymmärrys arvostelee ideaa, se lankeaa kaksinkertaiseen väärikäsitykseen. Ensiksikin idean äärimmäiset termit — ilmaistipa ne missä muodossa hyvänsä — sikäli kuin ne on annettu idean ykseytenä, ymmärrys ottaa vielä siinä mielessä ja määrittelyksessä, mihin ne eivät sisälly idean konkreettisena ykseytenä, vaan vielä idean ulkopuolella olevana abstraktiona. Yhtä tietämä-

NB:
 Abstraktiot
 ja vasta-
 kohtien
 ”konkreetti-
 nen ykseys”.

Erinomainen
 esimerkki:
 yksinkertai-

sin ja selvin, käsitteiden dialektiikka ja sen materialistiset juuret

Dialektiikka ei ole ihmisen ymmärryksessä vaan "ideassa", s.o. objektiivisessä todellisuudessa

"ikuinen elämä" = dialektiikka

tön se» (der Verstand *) »on niiden *keskinäissuhteesta* silloinkin, kun se on jo selvästi edellytetty; niinpä esimerkiksi se ei ota huomioon *arvos- telmassa* edes *kopulan luonnet- ta*, joka osoittaa, että *yksityinen*, subjekti, *on yhtä paljon myös ei yksityinen, vaan yleinen*. Toiseksi ymmärrys pitää *omaa* reflek- siotaan, jonka mukaisesti itsensä kanssa identtinen idea sisältää oman kieltämisensä, ristiriidan, *ulkoisena* refleksiona, joka ei kuulu itseensä ideaan. Tosiasiallisesti se ei ole ym- märryksen omaa viisautta, *vaan idea itse on dialektiikkaa*, joka alituisen irrottaa ja erottaa yhtäläi- sen erilaisesta, subjektiivisen objek- tiivisesta, äärellisen äärettömästä, sielun ruumiista — ja vain sikäli idea *onkin ikuista luomista, ikuista elävyyttä ja ikuista hen- keä...*» (389) [324].

VI, § 215, s. 390 [i, 325]:

idea
on...
prosessi

»Idea on olemukseltaan *prosessia*, sillä sen identtisyys on vain sikäli käsitteen absoluut- tista ja vapaata identtisyyttä, mikäli se on absoluuttista kielteisyyttä ja sen tähden dia- lektista.»

tämä NB

Siksi muka sanonta ajattelun ja olemisen, äärellisen ja äärettömän j.n.e. "ykseys" on *falsch* **, sillä se ilmaisee "levossa pysyvää samuutta". Ei ole totta, että äärellinen muka yksinkertaisesti neutralisoi äärettömän ja *vice versa* ***. Itse asiassa olemme tekemi- sissä *prosessin* kanssa.

NB
erilli-
nen=
ylei-
nen

* — ymmärrys. Toim.
** — väärä. Toim.
*** — päinvastoin. Toim.

Jos lasketaan... joka sekunti maan päällä yli 10 ihmistä kuolee ja vielä enemmän syntyy. "Liike" ja "hetki": tavoitapas se. Jokaisena hetkenä annettu... Tavoitapas tuo hetki. Idem yksinkertaisessa *m e k a a n i s e s s a* liikkeessä (contra Tshernov⁵⁹).

»Prosessina idea läpäisee kehityksessään kolme astetta. Idean ensimmäinen muoto on *elämä*... Toinen... on idea *tiedostuksen* muodossa, mikä ilmenee *teoreettisen* ja *käytännöllisen* idean kaksinaisessa hahmossa. Tiedostusprosessin tuloksena on eron rikastaman ykseyden palautuminen, ja se antaa kolmannen muodon, *absoluuttisen* idean muodon...» (391) [326].

Idea on "totuus" (s. 385 [320–321], § 213). Idea, s.o. *totuus* prosessina—sillä totuus on *prosessia*—läpäisee *kehityksessään* (Entwicklung) kolme astetta: 1) elämän; 2) tiedostusprosessin, joka sisältää ihmisen *käytännön* ja *tekniikan* (ks. edellä),— 3) absoluuttisen idean (s.o. täydellisen totuuden) asteen.

Elämä synnyttää aivot. Ihmisen aivoissa heijastuu luonto. Tarkastamalla ja soveltamalla käytännössään sekä tekniikassa näiden heijastumien oikeellisuutta ihminen tulee objektii-viseen totuuteen.

Totuus on prosessi. Subjektii-visesta ideasta ihminen kulkee objektii-viseen totuuteen "praktiikan" (ja tekniikan) *kautta*.

LOGIIKKA. V NIDOS.

III jakso. Idea. I luku. *Elämä*.

"Tavanomaisen käsityksen mukaan" (Bd. V, s. 244 * [VI, 221] **) logiikkaan ei kuulu kysymys *elämästä*. Mutta jos logiikan tutkimuskohteena on *totuus*, ja "*totuus*

* Hegel. Werke, Bd. V, Berlin, 1834. Toim.

** Гегель. Сочинения, т. VI, М., 1939. Тоим.

sellaisenaan wesentlich im Erkennen ist”*, niin joudutaan käsittelemään tiedostamista — ja tiedostamisen yhteydessä täytyy jo (s. 245 [222]) puhua *elämästä*.

Niin sanotun ”puhtaan logiikan” perään asetetaan toisinaan vielä ”sovellettu” (angewandte) logiikka, mutta silloin...

jokainen tiede on sovellettua logiikkaa		»...logiikkaan pitäisi sisällyttää kaikki tieteet, sillä jokainen tiede on sovellettua logiikkaa sikäli kuin se on kohteensa ilmaisemista ajatuksen ja käsitteen muodossa» (244) [221].
---	--	---

Ajatus *elämän* ottamisesta logiikkaan on ymmärrettävä — ja nerokas — tarkasteltuna ihmistajunnassa (aluksi yksilöllisessä) tapahtuvan objektiivisen maailman heijastumisprosessin ja tämän tajunnan (heijastumisen) käytännön avulla tapahtuvan tarkastamisen kannalta — katso:

elämä = yksilöllinen subjekti erottautuu objektiivisesta		»...Elämän alkupe- räinen <i>arvostelma</i> on sen tähden siinä, että elämä yksilöllisenä subjektina erottautuu objektiivisesta...» (248) [224].
--	--	---

Ensyklopedia **
216. §: ruumiin erilliset jäsenet ovat alnoastaan yhteydessään sitä, mitä ne ovat. Ruumiista irrotettu käsi on käsi vain nimeltä (Aristoteles).

Jos tarkastellaan subjektin suhdetta objektiin logiikassa, niin on otettava huomioon myös *konkreettisen* subjektin olemisen yleiset edellytykset (= *ihmisen elämä*) objektiivisessä tilanteessa.

* — *sisältyy olennaisesti tiedostamiseen. Toim.*

** Hegel, Werke, Bd. VI, Berlin, 1840: Гегель. Сочинения, т. I, М.—Л., 1929. Toim.

Jaottelua *:

- 1) elämä »elollisena yksilönä» (§ A)
- 2) "elämisprosessi"
- 3) "suvun" (Gattung) "prosessi", ihmisen uusintamisprosessi ja siirtyminen *tiedostukseen*.

- (1) »subjektiivinen kokonaisuus» ja "yhden-tekevä" "objektiivisuus"
- (2) subjektin ja objektin ykseys

»...Tämä elävän objektiivisuus on *elimistö*; se on tarkoituksen *keino* ja *välikkappale*...» (251) [227].

Ensyklopedia 219. §: »...Elävän olennon alistama epäorgaaninen luonto sietää tämän siksi, että se *sinänsä* on samaa, mitä elämä on *itseään varten*.»
 Toisin päin = puhdasta materialismia. Oivallista, syvällistä, oikeaa!! Ja vielä NB: todistaa termien »an sich» ja »für sich» ** *äärimmäisen* oikeellisuuden ja osuvuuden!!!

NB

Sen jälkeen seuraava "herkkätuntisuuden" (Sensibilität), "ärtyvyyden" (Irritabilität) — se on muka *erityistä* erotuksena yleisestä!! — ja "uusintamisen" kategoriain "johdattelu" loogiseksi on tyhjää leikittelyä. On unohdettu *solmuviiva*, siirtyminen luonnon-ilmioiden *toiselle* tasolle.

J.n.e. »Kipu on ristiriidan 'todellista olemassaoloa'» elävässä yksilössä.

Hegel ja leikittely "orgaanisilla käsitteillä"

!!!

Nauretavaa Hegelisä

Tai vielä: ihmisen uusintaminen... »on niiden» (kahden eri sukupuolta olevan yksilön) »realisoitu samuus, se on kahtiajakautumisesta itseensä reflektoituvan suvun negatiivinen ykseys»... (261) [236].

Hegel ja leikittely "organismilla"

* Hegel. Werke, Bd. V, Berlin, 1834, ss. 248—262; Гегель. Сочинения, т. VI, М., 1939, стр. 224—237. Toim.

** — itsessään (sinänsä) ja itseään varten. Toim.

LOGIIKKA. V NIDOS.

III jakso. Idea.

II luku. *Tiedostuksen idea*

(ss. 262—327 [237—295]). .

subjektiivinen tajunta ja sen syveneminen objektiivisuuteen

»...Sen» (des Begriffs*) »reaalisuus yleensä on *sen läsnäolemisen muoto*; on kysymys vain tämän muodon määrittämisestä; siihen perustuu ero sen välillä, mitä käsite on sinänsä eli subjektiivisena, ja sen välillä, mitä se on objektiivisuuteen syvenneenä ja sitten elämän ideassa» (263) [238].

mystiikkaa

»...Henki ei ole vain loputtomasti rikkaampi kuin luonto, vaan myös... hengen olemuksen muodostaa vastakkaisen absoluuttinen ykseys käsitteessä...» (264) [238—239].

?

mystiikkaa!

Hegel
Kantia vastaan:

Kantilla »Minä» esiintyy »eräänlaisena ajatusten transsendentaalisena subjektina» (264) [239]; »ja tällä Minällä on Kantin oman lausunnon mukaan se epä mukavuus, että meidän on jo alituisen käytettävä sitä voidaksemme edes sanoa siitä jotakin...»

s.o. että "Minä" on Kantilla tyhjä muoto ("itseimentä") ilman tiedostusprosessin konkreettista analyysia

(s. 265 [240])

»Omassa» (=Kantin) »arvostelussaan näistä määrittämisistä» (nimittäin: abstrakte einseitige Bestimmungen "der vormaligen — esikantilaisen — Metaphysik" **

* — käsitteen. *Toim.*** — »aikaisemman — esikantilaisen — metafysiikan» abstraktisista yksipuolisista määrittämisistä. *Toim.*

NB

”sielusta”) »hän» (Kant) »yksinkertaisesti seurasi skeptistä humelaista tapaa, nimittäin piti lujasti kiinni siitä, millainen Minä on itsetajunnassa, ja syrjäytti siitä — koska se oli tiedostettava olemuksena, oliona sinänsä — kaiken empiirisen; täten jäljelle ei jäänyt mitään muuta kuin tämä ilmiö: *Minä ajattelen*, — joka myötäilee kaikkia mielteitä ja josta meillä ei ole pienintäkään käsitystä» (266) [240]. # # #

NB:
Kant ja Hume olivat skeptikkoja

Ilmeisesti Hegel näkee tässä skeptisismiä siinä, että Hume ja Kant eivät ”ilmiöissä” näe *ilmenevää* oliota sinänsä, että he irrottavat ilmiöt objektiivisesta totuudesta, epäilevät tiedon objektiivisuutta, weglassen, irrottavat alles Empirische erilleen Ding an sich’stä... * Ja Hegel jatkaa:

Missä Hegel näkee Humen ja Kantin skeptismin?

»...On epäilyksettä myönnettävä, että Minästä sen enempää kuin mistään muustakaan, itse käsitteestäkään ei voi olla pienintäkään käsitystä, jollei *käsitetä*, vaan pysähdytään yksinkertaiseen, liikkumattomaan *mielteeseen* ja *nimeen*» (266) [240].

Ei voida ymmärtää ymmärtämisen (tiedostamisen, konkreettisen tutkimisen etc.) prosessin ulkopuolella

Jotta voitaisiin ymmärtää, on ymmärtäminen, tutkiminen aloitettava empiirisesti, noustava empiirisestä yleiseen. Jotta voitaisiin oppia uimaan, on mentävä veteen.

Pyrkiessään tiedostamaan *totuutta* vanha metafysiikka näes jakoi esineet totuuden tunnusmerkin mukaan substansseihin ja fenomeeneihin. Kantin kritiikki *kiel-täytyi* totuuden tutkimisesta... »Mutta

* — irrottavat kaiken empiirisen erilleen ollostsa sinänsä. *Toim.*

Kant rajoit- ||| pysähtyminen ilmiöihin ja siihen, mikä ta-
tui "ilmiöi- ||| vallisessa tajunnassa osoittautuu pelkäsi
hin" ||| mielteeksi, merkitsee kieltäytymistä käsit-
teestä ja filosofiasta» (269) [243—244].

A §:

»*Toden idea*. Subjektiivinen idea on lähinnä *viettymys*... Viettymyksellä on sen vuoksi se määreellisyys, että se kumooa oman subjektiivisuutensa, muuttaa oman vielä abstraktisen reaalisuutensa konkreettiseksi ja täyttää sen oman subjektiivisuutensa edellyttämän maailman *sisälöllä*... Koska tiedostus on idea tarkoituksena tai subjektiivisena ideana, niin sinänsä olevaksi edellytetyn maailman kieltäminen on *ensimmäinen* kieltäminen...» (274—275) [248—249].

s.o. tiedostuksen ensimmäisenä *askelmana*, momenttina, alkuna, lähtökohtana on sen ääreellisyys (Endlichkeit) ja subjektiivisuus, sinänsä olevan maailman kieltäminen — tiedostuksen tarkoitus on aluksi subjektiivinen...

Hegel
Kantia
vastaan:

»Äärellisen tätä puolta on uusim-
malla ajalla ihmeellisellä tavalla» (il-
meisesti Kant) »tähdennetty, ja se on
katsottu tiedostuksen *absoluuttiseksi*
suhteeksi, ikään kuin äärellisen sellai-
senaan pitäisikin olla absoluuttista!
Tästä näkökohdasta lähtien objektille
annetaan eräänlainen tuntematon omi-
naisuus olla *olio sinänsä* tiedostuksen
ulkopuolella, ja oliota sekä samalla
myös totuutta pidetään jonain tiedos-
tukselle kerrassaan *tuonpuoleisena*.
Ajatusmääritykset yleensä, kategoriat,
refleksiomääritykset, samoin kuin muo-
dollinen käsite ja sen momentit eivät
saa tässä käsityksessä sellaisten mää-
reiden asemaa, jotka olisivat äärellisiä
itsessään ja itseään varten, vaan ne
ovat äärellisiä siinä mielessä, että ne

Kant
kohotti
yhd en
puolen
absoluutiksi

Kantilla
olio sinänsä
on absoluut-
tinen
"Jenseits"*

Kantin
subjektivismia

* — » tuonpuoleinen». *Toim.*

ovat jotain subjektiivista verrattuna mainittuun tyhjään ominaisuuteen olla *olio sinänsä*; tämän epätoden tiedostus-suhteen pitäminen totena on uusimmalla ajalla yleiseksi mielipiteeksi tullut erehdys» (276) [250].

Inhimillisen tiedon (sen kategoriain, syysuhteen j.n.e. j.n.e.) äärellistä, ohimenevää, suhteellista, ehdollista luonnetta Kant piti *subjektivismina* eikä idean (= itsensä luonnon) dialektiikkana, hän siis irrotti tiedon objektista.

»...Mutta tiedostuksen on oman liikuntansa kautta ratkaistava äärellisyytensä ja siten myös ristiriitansa» (277) [250].

Mutta tiedostuksen **kulku** johtaa sen objektiiviseen totuuteen

»...Niin yksipuolista kuin on käsittää analyysi siten, että esineessä ei muka ole mitään sellaista, mitä siihen ei olisi *sisällytetty*, yhtä yksipuolista on luulla, että kyseeseen tulevat määreet vain *otetaan* siitä *ulos*. Edellistä käsitystä esittää tunnetusti subjektiivinen idealismi, joka tunnustaa tiedostustoiminnan analyysissa vain yksipuoliseksi *edellyttämiseksi*, jonka taakse jää piiloon *olio sinänsä*; jälkimmäinen käsitys on ominaista niin sanotulle realismille, joka ymmärtää subjektiivisen käsitteen tyhjäksi samuudeksi, mikä ottaa itseensä ajatusmäärityksiä *ulkopuolelta*.»

Hegel vastustaa subjektiivista idealismia ja "realismia"

»...Mutta näitä kahta momenttia ei saa erottaa toisistaan; looginen siinä abstraktisessa muodossaan, jossa se ilmenee analyysissa, on luonnollisesti vain tiedostuksessa annettua, samoin kuin päinvastoin, se ei ole vain jotain *edellytettyä*, vaan myös jotain *sinänsä olevaa*...» (280) [253—254].

Logiikan objektiivisuus

Loogiset käsitteet ovat subjektiivisia niin kauan kuin ne pysyvät "abstraktisina", abstraktisessa muodossaan, mutta samaan aikaan ne ilmaisevat myös olioita sinänsä. Luonto on *sekä* konkreettinen *että* abstraktinen, *sekä* ilmiö *että* olemus, *sekä* hetki *että* suhde. Inhimilliset käsitteet ovat subjektiivisia abstraktisuudessaan, irrallisuudessaan, mutta objektiivisia kokonaisuudessaan, prosessissa, tuloksessa, tendenssissä, lähteessä.

Oikein hyvä on Ensyklopedian 225. §, missä "tiedostus" ("teoreettinen") ja "tahto", "käytännöllinen toiminta" on esitetty sekä subjektiivisuuden että objektiivisuuden "yksipuolisuuden" hävittämisen kahtena puolena, kahtena menetelmänä, kahtena keinona.

NB ||| Ja edelleen 281—282 [254—255] hyvin tärkeää kategorioiden *muuttumisesta* toisikseen (ja Kantia vastaan, s. 282 [255]).

Logiikka, V osa, s. 282 [VI, 255] (loppu) *

»...Kant... lainaa *muodollisesta logiikasta* tietyn yhteyden, s.o. itse suhdekäsitteet ja synteettiset perusaatteet, ottaa ne *annettuina*; niiden deduktion olisi pitänyt *esittää* tuota itsetajunnan yksinkertaisen ykseyden *muuttumista* tällaisiksi sen määrityksiksi ja erotuksiksi; mutta Kant ei valvautunut osoittamaan tätä *itseään tuottavan käsitteen* todella synteettistä *etenemistä* (282) [255].

Kant ei osoittanut kategorioiden *muuttumista* toisikseen.

286—287 [259—260] — Palaten vielä kerran korkeampaan matematiikkaan (osoittaen muuten tuntevansa miten Gauss ratkaisi yhtälön $X^m - 1 = 0$ ⁶⁰) Hegel vielä kerran koskettelee differentiaali- ja integraalilaskentaa, sanoo, että

»matematiikka... ei ole tähän päivään asti kyennyt omin voimin, s.o. matemaattisesti, oikeuttamaan niitä toimin-

* Tästä V. I. Leninin muistilmanpanot jatkuvat vihkoon »Hegel. Logiikka III (ss. 89—115)». *Toim.*

toja, jotka perustuvat tähän muuttumiseen» (erinäisten suureiden muuttuminen toisiksi), »koska tämä muuttuminen ei ole luonteeltaan matemaattista». *Leibniz*, jolle differentiaalilaskennan keksimisen kunnia katsotaan kuuluvaksi, suoritti tämän muuttamisen »mitä riittämättömimmällä tavalla, joka on aivan yhtä käsitteetön kuin epämatemaattinenkin»... (287) [259—260].

»*Analyyttinen* tiedostus on koko päätelmän ensimmäinen edellytys — käsitteen välitön suhde objektiin; identtisyys on sen vuoksi se määre, minkä tiedostus tunnustaa omakseen, ja tämä tiedostus on vain sen tavoittamista, mikä on. Synteettinen tiedostus pyrkii *ymmärtämään* sitä, mikä on, s.o. sulkemaan piiriinsä määreiden moninaisuuden ykseydessään. Se on sen vuoksi päätelmän toinen edellytys, jossa erilainen sinänsä tulee suhteutetuksi. Sen tarkoitusperänä on siitä syystä välttämättömyys yleensä» (288) [260—261].

Eräiden tieteiden (esimerkiksi fysiikan) tavasta ottaa »selitykseksi» erilaisia »voimia» etc. ja pingottaa (venyttää), puristaa tosiasioita etc. Hegel tekee seuraavan viisaan huomautuksen:

»Teoreemoihin tuotavan konkreettisen aineiston niin sanottu selittely ja todistelu osoittautuu osittain tautologiaksi, osittain todellisen asiantilan väristelyksi; osittain tämä väristely on myös ollut omiaan peittämään tiedostuksen harhautumista sen yksipuolisesti valikoidessa kokemuksia, minkä ansiosta ainoastaan se onkin voinut saada yksinkertaiset määritelmänsä ja perusajatuksensa; mutta kokemuksesta ammennetut vastaväitteet se vuorostaan torjuu siten, ettei ota eikä tulkitse kokemusta sen konkreettisessa kokonaisuudessa, vaan esimerkkinä, ja tällöinkin hypoteeseille ja teorioille suotuisalta puolelta. Tässä konkreettisen kokemuksen alistamisessa ennalta edellytettyjen määreiden mukaiseksi teorian perusta tulee hämäytyksi ja näytetyksi ainoastaan teoriaa vahvistavalta puolelta» (315—316) [285—286].

erinomaisen oikeaa ja syvällistä

(vrt. porvariston taloustiedettä)

subjektivismia ja yksipuolisuutta vastaan

s.o. Kant ei ymmärtänyt "äärellisen" dialektiikan yleis-tä lakia?

Vanhan metafysiikan (m.m. Wolfin [esi-merkki: naurettavaa tärkeilyä latteuksilla etc.]) kumosivat näes Kant ja Jacobi. Kant osoitti, että "sitovat todistelut" johtavat antinomioihin,
 »mutta hän» (Kant) »ei ajatellut tämän äärelliseen sisältöön punoutuvan todistelun luonnetta; toisen täytyy kuitenkin kaatua toisen mukana» (317) [287].

Synteettinen tieto ei ole vielä täydellistä, sillä »käsité ei tule ykseydeksi itsensä kanssa kohteessaan eli reaali-suudessaan... Sen vuoksi idea ei tässä tiedossa saavuta vielä totuutta, koska kohde ei vastaa subjektiivista käsitettä.— Mutta välttämättömyyden piiri on olemisen ja refleksion korkein huippu; se muuttuu itsestään käsitteen vapaudeksi, sisäinen identtisyys muuttuu ilmentymäkseen, mikä on käsite käsitteenä»...

»...Idea, sikäli kuin käsite *itseään varten* on nyt sinänsä määritetty käsite, on *käytännöllinen idea, toiminta*» (319) [288—289]. Ja seuraava § on otsikoitu »B: Hyvän idea».

Hegel
 käytännöstä
 ja tiedon
 objektiivisuudesta

Teoreettisen tiedostuksen tulee antaa objekti sen välttämättömyydessä, sen kaikinpuolisissa suhteissa, sen ristiriitaisessa liikunnassa an und für sich*. Mutta inhimillinen käsite tavoittaa, saavuttaa ja omaksuu "lopullisesti" tämän tiedostuksen objektiivisen totuuden vasta käsitteen muuttuessa "itseään varten olemiseksi" käytännön mielessä. S.o. ihmisen ja ihmiskunnan käytäntö on tiedon objektiivisuuden koetin, kriteeri. Sekö on Hegelin ajatus? Tähän on vielä palattava.

Miksi käytännöstä, toiminnosta siirrytään ainoastaan "hyvään", das Gute? Se on ahdasta, yksipuolista! Entä *hyödyllinen*?

Epäilemättä siihen kuuluu myös hyödyllinen. Vai onko sekin Hegelin mielestä das Gute?

* — sinänsä ja itseään varten. *Toim.*

Kaikki tämä on luvussa "Tiedostamisen idea" (II luku) — siirtymisessä "absoluuttiseen ideaan" (III luku) — s.o. käytäntö on Hegelillä epäilemättä rengas tiedostusprosessin analyysissa ja se on nimenomaan siirtymistä objektiiviseen (Hegelien mukaan "absoluuttiseen") totuuteen. Niin muodoin Marx liittyy välittömästi Hegeliin ottaessaan tietoteoriaan käytännön kriiteerin: ks. teesejä Feuerbachista ⁶¹.

Käytäntö tietoteoriassa:

(320) [289] »Subjektii-visena taas sillä» (der Begriff) »on eräänlaisen sinänsä olevan toisinolemisen edellytys; se on *viettymystä* realisoida itsensä, tarkoitus, joka haluaa oman itsensä kautta antaa itselleen objektiivisuuden objektiivisessa maailmassa ja toteuttaa itsensä. Yleisenä, sinänsä määreettömänä subjektiivinen käsite on teoreettisessa ideassa vastakohtainen objektiiviselle maailmalle, josta se ammentaa itselleen määräsisällön ja täytön. Käytännöllisessä ideassa sitä vastoin tämä käsite on todellisenä todellista vastassa; mutta

Alias*:

Ihmisen tajunta ei ainoastaan heijasta objektiivista maailmaa, vaan luokin sitä.

Käsite (=ihminen) subjektiivisena edellyttää jälleen sinänsä olevaa toisinolemista (=ihmisestä riippumatonta luontoa). Tämä käsite (=ihminen) on *viettymystä* realisoida itsensä, antaa itselleen oman itsensä kautta objektiivisuus objektiivisessa maailmassa ja toteuttaa (täyttää) itsensä.

Yleisenä ja sinänsä määreettömänä subjektiivinen käsite (tieto?) on teoreettisessa ideassa (teorian alalla) vastakohtainen objektiiviselle maailmalle, josta se ammentaa määräsisällön ja täytön.

Käytännöllisessä ideassa (käytännön alalla) tämä käsite on todellisenä (toimivana?) todellista vastassa.

* — Tolsin sanoen. *Toim.*

itsevarmuus, mikä on ominaista subjektille määräolemisena sinänsä ja itseään varten, on varmuutta omasta todellisuudestaan ja maailman epätodellisuudesta...»

.....

Itsevarmuus, mikä subjektilla || tässä yhtäkkiä "käsitteen" asemesta || on määräolemisena sinänsä ja itseään varten, on varmuutta omasta todellisuudestaan ja maailman epätodellisuudesta.

s.o. että maailma ei tyydytä ihmistä ja ihminen päättää toiminnollaan muuttaa sitä.

»...Tämä käsitteeseen sisältyvä, sitä vastaava ja yksityisen ulkoisen todellisuuden vaatimuksen sisältävä määreellisyys on *hyvä*. Se esiintyy absoluuttisen arvoisena, koska se on käsitteen kokonaisuus sisimmässään, objektiivinen, jolle on samalla ominaista vapaan ykseyden ja subjektiivisuuden muoto. Tämä idea on *edellä tarkasteltua tiedostamisen ideaa korkeampi*, koska sillä on paitsi yleisen myös *suoranaisen todellisen* arvo...» (320—321) [290].

»...Tarkoituksen toiminta ei sen vuoksi tähtäydy omaan itseensä, tietyn määrityksen ottamiseen ja omaksumiseen itselleen, vaan pikemmin-

Ydinajatus:

"Hyvä" on "ulkoisen todellisuuden vaatimus", s.o. "hyvällä" ymmärretään ihmisen *käytäntöä* = vaatimusta (1) ja *ulkoista* todellisuutta (2).

Käytäntö on (teoreettista) tiedostamista korkeammalla, koska se omaa paitsi yleisyyden myös välittömän todellisuuden arvon.

"Tarkoituksen toiminta ei tähtäydy omaan itseensä... vaan siihen, että se *ulkoisen* maailman tiettyjen (puolten, piirteiden, ilmiöiden) hävittämisen kautta *antaisi it-*

kin oman määrityksensä || *selleen reaalisuuden ulkoisen edellyttämiseen ja reaalisuuden antamiseen itselleen ulkoisen todellisuuden muodossa ulkoisen maailman määritysten kumoamisen kautta...»* (321) [290]...

»...Tehty hyvä on hyvää sen johdosta, mitä se on jo subjektiivisessa tarkoituksessaan, ideassaan; suoritus antaa sille ulkoisen olevaisuuden...» (322) [291].

»Itse hyvän suorittaminen kohtaa esteitä, jopa voittamattomiakin, edellytyksenään olevan **objektiivisen maailman** taholta, maailman, jonka edellyttämiseen sisältyy hyvän subjektiivisyys ja äärellisyys, *ja joka eräänlaisena toisena kulkee omaa tietään...»* + (322—323) [292].

”Objektiivinen maailma” ”kulkee omaa tietään”, ja ihmisen käytäntö, jolla on edellytyksenään tämä objektiivinen maailma, kohtaa ”vaikeuksia toteuttaessaan” tarkoitustaan, kohtaa jopa ”voittamattomiakin” esteitä...

NB

NB

+ »...Hyvä jää niin muodoin *velvoitukseksi*; se on olemassa itsessään ja itseään varten, mutta päinvastoin kuin hyvä oleminen jää viimeisenä, abstraktisena välittömyytenä määritetyksi myös olemattomuutena...» ++

Hyvä, hyvyys, hyvät pyrkimykset jäävät **SUBJEKTIIVISEKSI VELVOITUKSEKSI...**

++ »...Täydellisen hyvän idea on tosin eräänlainen absoluuttinen postulaatti, mutta ei enempää kuin postulaatti, s.o. **subjektiivisuuden määreellisyyden** rasittana absoluuttinen. Lisäksi tulee vielä **kaksi vastakkaisista maailmaa, subjektiivisuuden** valtakunta **kuulakkaan** ajattelun **puhtaissa** avaruuksissa ja **objektiivisuuden** valtakunta **moninaisen** ulkoisen todellisuuden alkuelementissä, mikä

Kaksi maailmaa: subjektiivinen ja objektiivinen

on pimeyden suljettua valtakuntaa. Mainitun absoluuttisen tarkoituksen, jota vastassa on tuon todellisuuden ylipääsemätön raja-aita, ratkaisemattoman ristiriidan täydellistä kehitystä on käsitelty lähemmin 'Hengen fenomenologiassa', s. 453 ja seur. ...» (323) [292].

NB

Pilkantekoa "kuulakkaan ajattelun" puhtaista "avaruuksista" subjektiivisuuden valtakunnassa, jota vastassa on "objektiivisen", "moninaisen" todellisuuden "pimeys".

»...Jälkimmäisessä» (=der theoretischen Idee toisin kuin der praktischen Idee *)... »tiedostus tietää olevansa vain käsittämistä, sinänsä määrittämätöntä käsitteen samuutta itsensä kanssa; täyttäminen, t.s. sinänsä ja itseään varten määritetty objektiivisuus, on teoreettiselle idealle jotain annettua, ja *tosioleva on subjektiivisesta edellyttämisestä riippumatta läsnäoleva todellisuus*. Käytännölliselle idealle sitä vastoin tämä todellisuus, joka on sille samalla ylipääsemätön raja-aita, on merkitykseltään jotain sinänsä mitätöntä, minkä tulee saada todellinen määrityksensä ja ainoa arvonsa hyvän tarkoituksen kautta. Siksi tahto on itse *oman tarkoituksperänsä saavuttamisen tiellä sen kautta, että se irrottaa itsensä tiedostamisesta ja että ulkoinen todellisuus ei säilytä sille tosiolevan muotoa*; siksi hyvän idea voi saada täydennyksensä vain toden ideassa» (323—324) [292—293].

Nota bene

Tiedostus... löytää edestään tosiolevan subjektiivisista mielipiteistä (Setzen **) riippumatta läsnäolevana todellisuutena. (Se on puhdasta materialismia!) Ihmisen tahto, hänen käytäntönsä, häiritsee itse oman tarkoituksperänsä saavuttamista... siten, että irrottaa itsensä tiedostamisesta eikä tunnusta ulkoista todellisuutta tosiolevaksi (objektiiviseksi totuudeksi). On *yhdistettävä tiedostus ja käytäntö*.

* — teoreettisessa ideassa toisin kuin käytännöllisessä ideassa. *Toim.*
 ** — edellyttämisestä. *Toim.*

Ja heti tämän jälkeen:

»...Mutta se suorittaa tämän muuttumisen oman itsensä kautta» (totuuden idean muuttumisen hyvän ideaksi, teorian käytännöksi ja vice versa*). »Toimimisen päätelmässä ensimmäisenä premissinä on *hyvän tarkoituksen* välitön suhde *siihen todellisuuteen*, jonka mainittu tarkoitus valloittaa ja jonka se toisessa premississä suuntaa ulkoista todellisuutta vastaan *ulkoina keino*» (324) [293].

"Toiminnan päätelmä"... *Toiminta*, käytäntö on Hegelille *looginen "päätelmä"*, logiikan kuvio. Ja sehän on totta! Ei tietenkään siinä mielessä, että logiikan kuvion toisinolemisena on ihmisen käytäntö (=absoluuttinen idealismi), vaan vice versa: ihmisen käytäntö miljardeja kertoja toistuaan kiinnittyy logiikan kuvioina ihmisen tajuntaan. Näillä kuvioilla on ennakkoluulon lujuus, aksiomaattinen luonne nimenomaan (ja ainoastaan) tämän miljardeja kertoja tapahtuvan toistumisen vuoksi.

1. premissi: *hyvä tarkoitus* (subjektiivinen tarkoitus) versus *todellisuus* ("ulkoinen todellisuus")
2. premissi: ulkoinen *keino* (välidikappale), (objektiivinen)
3. premissi, t.s. johtopäätös: subjektiivisen ja objektiivisen käyminen yhteen, subjektiivisten ideain koetus, objektiivisen totuuden kriteeri.

NB

NB

»...Hyvän suorittaminen vastoin toista, sille vastakkaista todellisuutta on sitä välitystä, mikä on oleellisesti välttämätön välittömälle keskinäis-suhteelle ja hyvän toteuttamiselle...»

»...Jos hyvän tarkoitus ei kuitenkaan olisi täten» (toiminnalla) »toteutettu, niin se merkitsisi käsitteen paluuta sille kannalle, mikä sillä oli ennen toimintaansa, kannalle, jolta todellisuus on määritetty mitättömäksi ja kuitenkin oletettu reaaliseksi; tämä paluu muodostuu etenemiseksi kohti huonoa äärettömyyttä ja perustuu pelkästään siihen.

* — päinvastoin. *Toim.*

että mainitun abstraktisen reaalisuuden kumoutuessa tämä kumoutuminenkin välittömästi unohtuu tai unohdetaan se, että tämä reaalisuus oli jo päinvastoin oletettu sinänsä mitättömäksi, ei objektiiviseksi todellisuudeksi» (325) [294].

NB Tarkoituksien (inhimillisen toiminnan) täyttymättä jäämisen syynä (Grund) on se, että reaalisuutta pidetään olemattomana (nichtig), ettei tunnusteta sen (reaalisuuden) objektiivista todellisuutta.

»Koska objektiivisen käsitteen toiminnan kautta ulkoinen todellisuus muuttuu ja sen määrittäminen siten kumoutuu, niin juuri täten siltä riistetään pelkästään vain ilmenevän reaalisuuden luonne, ulkoinen määritettävyyden ja mitättömyys, ja siten *edellytetään* olevaksi sinänsä ja itseään varten...» +

NB Objektiivisen maailmankuvan itselleen luoneen ihmisen toiminta **muuttaa** ulkoista todellisuutta, kumoo sen määreellisyyden (=muuttaa sen niitä tai näitä puolia, laatuominaisuuksia) ja siten riistää siltä näennäisyyden, ulkoisuuden ja mitättömyyden piirteitä, tekee sen sinänsä ja itseään varten olevaksi (=objektiiviseksi totuudeksi).

+ »...Täten yleensä kumoutuu sanottu olettamus, nimittäin hyvän määrittäminen *pelkästään subjektiiviseksi* ja sisällöltään rajoitetuksi tarkoitukseksi, välttämättömyys realisoida se vasta subjektiivisen toiminnan kautta ja itse tuo toimintakin. *Tuloksessa* välitys kumoo itsensä; tulos on välittömyys, mikä ei ole olettamuksen palautusta, vaan päinvastoin sen kumoutuneisuutta. Siten sinänsä ja itseään varten määritetyn käsitteen idea ei ole edellytetty enää *ainoastaan toimivassa subjektissa* olevaksi, vaan myös eräänlaiseksi välittömäksi todellisuudeksi, ja tämä taas, sellaisena kuin se on *tiedostuksessa*, on edellytetty *tosioleavaksi objektiivisuudeksi*» (326) [295].

Toiminnan tulos on subjektiivisen tiedostuksen koetin ja TOSIOLEVAN OBJEKTIIVISUUDEN kriteeri.

»...Tässä tuloksessa *tiedostus* on siis palautettu jälleen voimaan ja yhdistetty käytännölliseen ideaan; tavattu todellisuus on samalla määritetty toteutetuksi absoluuttiseksi tarkoitukseksi; mutta ei kuten etsivässä tiedostuksessa pelkäsi objektiiviseksi maailmaksi ilman käsitteen subjektiivisuutta, vaan sellaiseksi objektiiviseksi maailmaksi, jonka sisäinen peruste ja todellinen olevaisuus on käsite. Se on absoluuttinen idea» (327) [295]. ((II luvun loppu. Siirtyminen III lukuun: »Absoluuttinen idea».))

III luku: »Absoluuttinen idea».

»...Kuten on käynyt selväksi absoluuttinen idea on teoreettisen ja käytännöllisen idean identtisyyttä ja kumpikin näistä ideoista on itseään varten vielä yksipuolinen...» (327) [296].

Teoreettisen idean (tiedon) ja käytännön ykseys — tämä NB — ja tämä ykseys nimenomaan tietoteoriassa, sillä summaksi saadaan "absoluuttinen idea" (ja idea="das objektive Wahre"*) [V osa, 236] [VI, 214].

Tarkasteltavaksi ei jääkään siis nyt enää Inhalt**, vaan... »sen muodon yleisyys,— s.o. *metodi*» (329) [298].

»Etsivässä tiedostuksessa metodikin on *työkalu*, eräänlainen subjektiivisella puolella oleva väline, jonka kautta se suhteutuu objektiin... Totuudellisessa tiedostuksessa sitä vastoin metodi on paitsi tiettyjen määreiden paljous myös käsitteen määräolemista sinänsä ja itseään varten, käsitteen, joka vain siksi on välitermi» (loogisen päätelmäkuvioiden keskimäinen jäsen), »että sillä on myös objektiivisen merkitys...» (331) [299–300].

»...Absoluuttinen metodi» (s.o. objektiivisen totuuden tiedostamismetodi) »ei sitä vastoin ilmene ulkoisena refleksiona, vaan ottaa määreellisen omasta kohteestaan, sillä tämä metodi on itse sen immanentti periaate ja sie-

* — »objektiivinen tosi». *Toim.*

** — sisältö. *Toim.*

lu.—Tämä on se, mitä *Platon* vaati tiedostukselta, — on tarkasteltava oliota sinänsä, toisaalta niiden yleisyydessä, toisaalta taas poikkeamatta niistä ja tarrautumatta sivuseikkoihin, esimerkkeihin ja vertauksiin, vaan nähden edessään yksistään nämä oliot ja saattaa tajuntaan sen, mikä niissä on immanenttia...» (335—336) [303].

Tämä »absoluuttisen tiedostamisen» metodi on »analyytinen, ...'mutta yhtä hyvin myös synteettinen'»... (336) [303—304].

Eräs
dialektiikan
määrittäminen

”Dieses so sehr synthetische als analytische Moment des *Urteils*, wodurch das anfängliche Allgemeine aus ihm selbst als das *Andere seiner* sich bestimmt, ist das *dialektische* zu nennen...” (336) [304] (+ ks. seuraavaa siv.) *.

”Tätä *arvostelman* yhtä paljon synteettistä kuin analyttistäkin momenttia, jonka vaikutuksesta alkuperäinen yleinen [yleiskäsite] omasta itsestään lähtien määritetty itseensä nähden toiseksi, on nimitettävä dialektiseksi.”

Määrittäminen ei ole selvimpiä!!

1) Käsitteen määrittäminen omasta itsestään [*itse* oliota on tarkasteltava sen suhteissa ja kehityksessä];

2) ristiriitaisuus itsessään oliossa (das *Andere seiner* **), ristiriitaiset voimat ja tendenssit jokaisessa ilmiössä;

3) analyysin ja synteetin yhdistäminen.

Ilmeisesti sellaiset ovat dialektiikan ainekset.

Yksityiskohtaisemmin nämä ainekset voitaisiin ehkä esittää näin:

Dialektiikan ainekset

1) tarkastelun *objektiivisuus* (ei esimerkkejä, ei poikkeamisia, vaan itse olio sinänsä).

×

* Käsikirjoituksessa sulusta on vedetty nuoli kappaleeseen »Dialektiikka on...», mikä on sijoitettu käsikirjoituksen seuraavalle liuskalle (ks. tätä osaa, s. 182). *Toim.*

** — toinen itse. *Toim.*

- 2) tätä oliota toisiin yhdistävien monenlaisten *suhteiden* koko yhteissumma.
- 3) tämän olion (respective * ilmiön) *kehitys*, sen oma liikunta, sen oma elämä.
- 4) sisäisesti ristiriitaiset *tendenssit* (ja # puolet) tässä oliossa.
- 5) olio (ilmiö etc.) *vastakohtien* summana

ja vastakohtien ykseytenä.
- 6) näiden vastakohtien, ristiriitaisten pyrkimysten etc. *taistelu* respective kehkeytyminen.
- 7) analyysin ja synteessin yhdistäminen,— eri osien selvittely ja näiden osien yhdelmä, yhteen veto niistä.
- × 8) jokaisen olion (ilmiön etc.) suhteet ovat paitsi monenlaisia myös yleisiä, universaalisia. Jokainen olio (ilmiö, prosessi etc.) on yhteydessä *jokaiseen*.
- 9) ei ainoastaan vastakohtien ykseys, vaan *jokaisen* määreen, laadun, piirteen, puolen, ominaisuuden *muuttuminen jokaiseksi* toiseksi [vastakohtakseen?].
- 10) *uusien* puolien, suhteiden etc. paljastumisen loputon prosessi.
- 11) oliota, ilmiötä, tapahtumia j.n.e. koskevan inhimillisen tiedostustoiminnan loputon syventymisprosessi ilmiöistä olemukseen ja vähemmän syvällisestä olemuksesta syvällisempään.
- 12) rinnakkainolosta kausaalisuuteen ja yhdestä yhteyden sekä keskinäisen riippuvuuden muodosta toiseen, syvällisempään, yleisempään.

- 13) alemman asteen tiettyjen piirteiden, ominaisuuksien etc. toistuminen korkeammalla asteella ja näennäinen
- 14) paluu vanhaan (kieltämisen) (kieltäminen)
- 15) sisällön taistelu muotoa vastaan ja päinvastoin. Muodon hylkääminen, sisällön muuttaminen.
- 16) määrän muuttuminen laaduksi ja *vice versa*. ((15 ja 16 ovat 9:nnen *esimerkkejä*))

Lyhykäisesti dialektiikka voidaan määritellä opiksi vastakohtien ykseydestä. Siten tavoitetaan dialektiikan ydin, mutta se vaatii selityksiä ja kehittelyä.

+ (jatkoa. Ks. edellistä siv. *)

»...Dialektiikka on yksi niitä vanhoja tieteitä, jota on eniten ylenkatsottu uusien filosofien metafysiikassa [tässä selvästikin=tietoteoria ja logiikka] ja sitten yleensä yleistajuisessa filosofiassa, niin antiikin aikana kuin uudellakin ajalla...»

Platon
ja
dialek-
tiikka

Diogenes Laërtios sanoi Platonin panneen alulle dialektiikan, kolmannen filosofisen tieteen (kuten Thales luonnonfilosofian, Sokrates moraalifilosofian), mutta että tätä Platonin ansiota muka vähän ajattelevat ne, jotka siitä erikoisesti meluavat... }

Dialektiikan objektiivisuus...

»...Dialektiikkaa on pidetty useasti eräänlaisena *taittona*, ikään kuin se pohjautuisi eräänlaiseen subjektiiviseen *lahjakkuuteen* eikä olisi ominaista käsitteen objektiivisuudelle...» (336—337) [304]. Kantin tärkeä ansio on dialektiikan ottaminen uudelleen käytäntöön, sen tunnustaminen "järjelle" "välttämättömäksi" (ominaisuuksiksi) (337) [304], mutta tuloksen (dialek-

* Ks. tätä osaa, s. 180. *Toim*

Sivu V. I. Leninin käsikirjoituksesta
Muistiinpanot Hegelin kirjasta »Logiikan
tiede».— Syyskuu — joulukuu 1914

tiikan soveltamisesta) on oltava "vastakkaisen" (kantilaisuudelle) *ks. alempana*.

Sitten seuraa hyvin mielenkiintoinen, selvä, tärkeä lausunto dialektiikasta:

»...Paitsi sitä, että dialektiikka tuntuu tavallisesti joltakin satunnaiselta, sillä tapaa olla sellainen lähempi muoto, että puhuttaessa jostain kohteesta, esimerkiksi maailmasta, liikkeestä, pisteestä j.n.e., osoitetaan, että sille on ominaista jokin määre, esimerkiksi mainittujen kohteiden järjestystä koskeva, äärellisyys avaruudessa tai ajassa, oleminen *tässä* paikassa, avaruuden ehdoton kieltäminen; mutta että on myös yhtä välttämätön vastakkainenkin määre, esimerkiksi äärettömyys avaruudessa ja ajassa, olemattomuus *tässä* paikassa, suhde avaruuteen ja siis avaruudellisuus. Vanhempi elealainen koulukunta käytti dialektiikkaansa pääasiallisesti liikettä vastaan, Platon taas useasti aikansa kuvitelmia ja käsitteitä vastaan, eritoten sofisteja vastaan, mutta myös puhtaita kategorioita ja refleksiomääriytyksiä vastaan; myöhempi kehittynyt skeptisismi ulotti dialektiikan paitsi tajunnan välittömiin niin sanottuihin tosiasioihin ja jokapäiväisen elämän maksimeihin myös kaikkiin tieteellisiin käsitteisiin. Ja tällaisesta dialektiikasta johdettu päätelmä on esitettyjen väitteiden *ristiriitaisuus* ja *mitättömyys* yleensä. Mutta näin voi käydä kaksinaisessa mielessä: joko objektiivisessä mielessä, siten että *kohde*, joka on tällöin ristiriidassa itsensä kanssa, kumoaa ja hävittää itsensä (sellainen on esim. elealaisten johtopäätös, jonka mukaan maailman, liikkeen, pisteen *totuudellisuus* kiellettiin); tai subjektiivisessä mielessä, siten että *tiedostus on puutteellista*. Tai jälkimmäinen päätelmä käsitetään siten, että itse tämä dialektiikka suorittaa

||| dialektiikan historiasta

||| skeptisismin osuus dialektiikan historiassa

||| dialektiikka ymmärretään konstailuksi

|| muka silmänkääntötempun, joka luo sentapaisen valheellisen näennäisyyden. Sitä mieltä on useimmiten niin sanottu terve ihmisymmärrys, joka nojaa *aistimelliseen* ilmeisyyteen sekä tavanomaisiin käsityksiin ja lausumiin...» (337—338) [304—305].

|| Esim. Diogenes-koira⁶² todistaa liikkeen kävelemällä, »rahvaanomaista kumoamista», sanoo Hegel.

kantilaisuus =
(myös)
skeptisismiä

|| »...Tai sitten päätelmä dialektiikan subjektiivisesta mitättömyydestä ei koske sitä itseään, vaan pikemminkin sitä tietoa, jota vastaan se on tähdätty, nimittäin skeptisismien hengessä, samoin kuin kantilaisen filosofian hengessä, *tietoa* vastaan yleensä.»

|| »...Perusennakkoluulo on tällöin se, että dialektiikalla olisi muka *vain kielteinen tulos*» (338) [306].

Kantin ansiona kuuluu muuten olleen huomion kiinnittäminen dialektiikkaan sekä »sinänsä ja itseään varten olevien ajatusmääritysten» tarkasteluun (339) [306].

Se on oikein!
mielle ja ajatus,
molempien kehitys,
nil aliud*

|| »Esine, sellaisena kuin se on ilman ajattelua ja käsitettä, on eräänlainen mielle tai pelkkä nimitys; vain ajatus- ja käsitelmäarityksissä se *on* sitä, mitä se on...»

Esine näyttää dialektiselta

|| »...Sen vuoksi ei ole pidettävä jonkin esineen tai tiedostuksen syynä, jos ne luonteensa mukaisesti tai jonkin ulkoisen yhteyden vaikutuksesta näyttävät dialektisilta...»

Käsitteet eivät ole liikkumattomia, vaan sinänsä,

|| »...Siten kaikki pysyvinä pidetyt vastakohdat, esimerkiksi äärellinen ja ääretön, yksityinen ja yleinen, eivät ole minkään ulkoisen sidonnaisuuden aiheuttamia ristiriitoja, vaan päinvastoin, kuten niiden luon-

* — ei enempää. *Toim.*

non tarkastelu osoittaa, ne ovat sinänsä eräänlaista muuttumista...» (339) [307].

luonnos-
taan=
*muuttu-
mista*

»Tämä on juuri sama edellä mainittu näkökanta, jonka mukaan tietty

yleinen ensimmäinen osoittautuu *sinänsä tarkasteltuna* itseensä nähden toiseksi...»

Ensimmäinen yleinen käsite (ja= ensimmäinen tavattava, mikä hyvän- sä yleinen käsite)

»...mutta tämä toinen ei ole itse asiassa tyhjä kielteinen, ei mitään, jota *pidetään dialektiikan tavanomaisena tuloksena*, vaan se on ensimmäisen toinen, välittömän kielteinen; se on niin muodoin määritetty välittyneenä ja yleensä sisältää ensimmäiselle kuuluneen määreen. Siten myös ensimmäinen itse asiassa *tallentuu ja säilyy* toisessa.— Myönteisen pidättäminen *omassa* kielteisessään, edellytyksen sisällön pidättäminen sen tuloksessa, se on tärkeintä järjellisessä tiedostamisessa; ja alkeellinenkin harkinta riittää vakuuttamaan tämän vaatimuksen ehdottomasta totuudesta ja välttämättömyydestä, ja mitä tulee *esimerkkeihin* tämän todistamiseksi, niin koko logiikka koostuu niistä» (340) [307—308].

Tämä on hyvin tärkeää dialektiikan ymmärtämiselle

Paljas kieltäminen, turhanpäiväinen kieltäminen, *skeptillinen* kieltäminen, horjuminen, epäileminen ei ole luonteenomaista eikä oleellista dialektiikassa, johon eittämättä sisältyy kieltämisen aines jopa sen erittäin tärkeänä osana, ei, vaan kieltäminen yhteyden momenttina, kehityksen momenttina, myönteisen säilyessä, t.s. ilman minkäänlaista horjuntaa, ilman minkäänlaista eklektiikkaa.

Dialektiikka on yleensä *ensimmäisen* väittämän kieltämistä, sen korvaamista *toisella* (ensimmäisen muuttumista toiseksi, ensimmäisen ja toisen yhteyden osoittamista etc.). Toisesta voidaan tehdä ensimmäisen predikaatti —

— »esimerkiksi äärellinen on ääretöntä, yksi on monta, yksityinen on yleistä...» (341) [308].

»...Koska ensimmäinen eli välitön on käsite "itsessään" = *itsessään* ja sen vuoksi myös kielteinen vain *itsessään*, niin sen dialektinen aines on siinä, että *ero*, joka siinä on *itsessään*, edellytetään sen sisällä olevaksi. Toinen sitä vastoin on itse jokin *määritetty*, *ero* tai suhde; sen dialektisena momenttina on sen vuoksi siihen sisältyvän *ykseyden* edellyttäminen...» — (341—342) [309].

(Yksinkertaisista ja alkuperäisistä, "ensimmäisistä" myönteisistä väitteistä, arvostelmista etc. puhuttaessa "dialektinen momentti", s.o. tieteellinen käsittely vaatii eroavuuden, yhteyden, muuttumisen osoittamista. Ilman sitä yksinkertainen myönteinen väite on epätäydellinen, eloton, kuollut. Suhteessa "toiseen", kielteiseen arvostelmaan, "dialektinen momentti" vaatii "*ykseyden*", s.o. kielteisen ja myönteisen yhteyden osoittamista, tämän myönteisen löytämistä kielteisestä. Väitteestä kieltämiseen — kieltämisestä "ykseyteen" väitettävän kanssa, — ilman tätä dialektiikka muodostuu paljaaksi kieltämiseksi, leikkittelyksi tai epäilyksi.)

»... — Elleivät siis kielteinen, määreellinen, suhde, arvostelma ja kaikki tämän toisen momentin tarkoittamat määreet jo sinänsä ilmene ristiriitana ja dialektisina, niin se riippuu pelkästään puutteellisesta ajattelusta, joka ei kokoa yhteen ajatuksiaan. Sillä materiaali — *vastakkaiset* määreet *yhden suhteen* sisällä — on jo *edellytetty* ja se on ajattelulle tarjolla. Mutta muodollinen ajattelu tekee identtisydestä itselleen lain, päästää edessään olevan ristiriitaisen sisällön vajoamaan mielteeseen piiriin, paikkaan ja aikaan, missä ristiriitainen pysyy sen aineiden ollessa rinnakkain ja peräkkäin *erossa toisesta* ja näin ollen tulee tajunnan eteen *ilman vastavuoroista kosketusta*» (342) [309].

NB

(Kohde) "tulee tajunnan eteen ilman vastavuo-
roista kosketusta" — siinä antidialektiikan ydin.
Tässä Hegel vain ikään kuin työnsi esille idealismin
aasinkorvat — katsoessaan ajan ja avaruuden (miel-
teen yhteydessä) olevan jotakin *alempaa* kuin *ajat-
telu*. *Määrätyssä* merkityksessä mielle on kylläkin
tietysti alempana. Kysymys on siitä, että ajattelun
on *tavoitettava* koko "mielikuva" sen liikkeessä, ja
sitä varten *ajattelun* on oltava dialektista. Onko
mielle *lähempänä* todellisuutta kuin ajattelu?
On ja ei ole. Mielle ei voi tavoittaa liikettä
kokonaisuudessaan, esimerkiksi se ei tavoita
300 000 km sekuntinopeudella tapahtuvaa liikettä,
mutta *ajatus* tavoittaa ja sen täytyy tavoittaa. Miel-
teestä otettuna ajatuskin heijastaa todellisuutta; aika
on objektiivisen todellisuuden olomuoto. Tässä, ajan
käsitteessä (eikä mielten suhteessa ajatteluun),
ilmenee Hegelin idealismi.

»...Se * tekee tästä itselleen määrätyn perusväittämän,
että ristiriita ei ole ajateltavissa; itse asiassa ristiriidan
ajattelemisen on käsitteen oleellinen momentti. Muodolli-
nen ajattelu tosiasiallisesti ajatteleekin ristiriidan,
mutta ummistaa sille heti silmänsä ja mainitussa sanon-
nassa» (väitteessä, että ristiriita ei ole ajateltavissa) »siir-
tyy siitä vain abstraktiseen kieltämiseen.»

»Juuri tarkasteltu kielteisyys muodostaa
käännekohdan käsitteen liikkeessä. Se on itseen-
sä kohdistuvan kielteisen suhteen yksinkertai-
nen piste, kaiken toiminnan, elävän ja henkisen
itseliikunnan sisäinen lähde, dialektinen sielu,
joka kaikella todella on omassa itsessään ja
jonka kautta se vain onkin tosi; sillä yksistään
tähän subjektiivisuuteen perustuu käsitteen ja
todellisuuden vastakohtaisuuden kumoutuminen
ja se ykseys, mikä on totuus.— Toinen kieltei-
nen, kielteisen kielteinen, johon olemme tulleet,
on mainittu ristiriidan kumoutuminen, mutta
tämä kumoutuminen on yhtä vähän kuin

dialektiikan
ydin

totuuden
kriteeri
(käsitteen
ja todelli-
suuden
ykseys)

* Muodollinen ajattelu. *Toim.*

ristiriitakaan *minkään* ulkoisen refleksion *vai-
kutusta*; se on elämän ja hengen *sisin*, *objektiivii-
sin* momentti, jonka ansiosta subjekti, henkilö,
vapaa — on olevainen» (342—343) [309—310].

Tässä on tärkeää: 1) dialektiikan luonnehdinta:
itseliikunta, toiminnan lähde, elämän ja hengen
liike; subjektin (ihmisen) käsitteiden käyminen yh-
teen todellisuuden kanssa; 2) objektivismi korkeim-
massa asteessa ("das objektivste Moment" *).

Tämä kieltämisen kieltäminen on kolmas jäsen, sanoo
Hegel (343) [310] — »mikäli yleensä halutaan *laskea*» —
mutta se voidaan tunnustaa myös *neljänneksi* (Quadrup-
licität **) (344) [311], kun lasketaan olevan *kaksi* kieltä-
mistä: "yksinkertainen" (eli "formaalinen") ja "absoluut-
tinen" (343 i. f.) [310—311].

Ero ei ole minulle selvä, eikä absoluuttinen ole yhtä
konkreettisemmän kanssa?

NB:
dialektiikan "kol-
minaisuus" on
sen ulkoinen pin-
nallinen puoli

»Vaikka tämä ykseys, kuten
metodin koko muotokin — *kolminai-
suus* — on vain tiedostamistavan ai-
van pinnallinen ulkopuoli» (344) [311]

— mutta, hän sanoo, sekin on jo "Kan-
tin filosofian ääretön ansio", että edes se
on sanottu (vaikkapa ohne Begriff ***).

Hegel
haukkuu
ankarasti
formalis-
mia, pitkä-
veteisyyt-
tä, dialek-
tiikalla

»Tosin formalismikin on omaksunut itsei-
leen kolminaisuuden ja pitänyt kiinni sen
tyhjästä *kaavasta*; nykyisen niin sanotun
filosofisen *konstruoinnin* pinnallisuus, kel-
vottomuus ja tyhjyys — konstruoinnin, joka
ei ole mitään muuta kuin tuon muodollisen
kaavan työntämistä joka paikkaan ilman kä-
sitettä ja immanenttia määrittystä ja sen
käyttämistä ulkoiseen järjestelyyn — ovat
tehneet tämän muodon pitkäveteiseksi ja

* — »objektiivisin momentti». *Toim.*

** — nelinäisyys. *Toim.*

*** — ilman käsitettä. *Toim.*

saattaneet sen huonoon huutoon. Mutta tämän käytön tympäisevyyden vuoksi se ei silti voi menettää sisäistä arvoaan, ja on kuitenkin arvostettava korkealle se, että siten on löydetty, vaikkakaan ei vielä käsitteellisesti omaksuttu, järjellisen hahmo» (344—345) [311].

leikkimisen tyhjyyttä

Kieltämisen kieltämisen tulos, tämä kolmas ei ole... »levossa oleva kolmas, vaan juuri se» (vastakohtien) »ykseys, joka on oman itsensä kanssa välittyvää liikuntaa ja toimintaa»... (345) [312].

Tuloksena tästä dialektisesta muuttumisesta "kolmanneksi", synteesiksi on uusi premissi, määrittäminen etc., josta taasen tulee jatkuvan analyysin lähde. Mutta siihen, tuohon "kolmanteen" asteeseen, on jo tullut tiedostuksen "sisältö" (»tiedostuksen sisältö sellaisenaan tulee tarkastelun piiriin» — ja *metodi* laajentuu *järjestelmäksi* (346) [313].

Kaikkien järkeilyjen, koko analyysin alku — tämä ensimmäinen premissi — tuntuu nyt jo epämääräiseltä, "epätäydelliseltä", ilmaantuu tarve todistaa se, "johtaa" (ableiten) se, ja saadaan »se, mikä voi tuntua loputtoman *taantuvan* kehityksen vaatimukselta todistelussa ja päätelyssä» (347) [313—314] — mutta toisaalta uusi premissi työntää *eteenpäin*...

»...Tiedostus vyöryy eteenpäin sisällöstä sisältöön. Tälle etenemiselle on ominaista, että se alkaa yksinkertaisista määreellisyyksistä ja että seuraavat tulevat alati *rikkaammiksi* ja *konkreettisemmiksi*. Sillä tulos sisältää alkunsa, ja tämän liikunta on rikastuttanut sitä tietyllä uudella määreellisyydellä. Yleinen muodostaa perustan; siksi etenemistä ei ole pidettävä virtaamisena toisesta toiseen. Absoluuttisessa metodissa käsite *säilyy* toisinolemissaan, yleinen erillisyydessään, arvostelmassa ja reaalisuudessa; yleinen nostaa jokaisen seuraavan määrittäksen asteella koko edellisen sisältönsä korkeammalle eikä dialektisen etenemisensä takia menetä mitään eikä jätä mitään jälkeensä, vaan vie kaiken hankitun mukanaan sekä rikastuu ja tiivistyy sisäisesti...» (349) [315].

(Tämä katkelma tekee melko näppärästi eräänlaisen)
yhteenvedon siitä, mitä on dialektiikka.

Mutta *laajentuminen* vaatii myös *syventymistä* ("In-sich-gehen" *) »ja suurempi laajentuminen on yhtäläisesti korkeampaa intensiivisyyttä».

Tämä NB:
Rikkainta
on *konk-*
reettisin
ja *subjek-*
tiivisin

»Rikkainta on sen vuoksi konkreettisin ja *subjektiivisin*, ja mahtavinta ja vallitsevinta se, mikä palautuu yksinkertaisimpaan syvyyteen» (349) [316].

»On siis niin, että jokainen edistysaskel määrittämisen jatkuessa, samalla kun se johtaa kauemmaksi määreettömästä alusta, on myös *lähentymistä* siihen *takaisin*, niin että se, mikä ensiksi saattoi näyttää erilaiselta, nimittäin alun taaksepäin menevä perustelu ja myöhemmän määrittämisen eteenpäin meno, käyvät yhteen ja ovat samaa» (350) [316].

Tätä määreetöntä alkua ei saa deprezieren**.

N B:
Hegel
Kantia
vastaan

»...ei ole tarpeen pyydellä anteeksi, että sitä» (alkua) »muka voitaisiin pitää vain tilapäisenä ja oletettuna. Se mitä sitä vastaan voitaisiin sanoa, että inhimillinen tieto on rajoitettua ja että ennen kuin käydään käsiksi asiaan, on kriittisesti tutkittava tiedostuksen välineet — ne ovat myös edellytyksiä, jotka konkreettisina määreinä tuovat tullessaan välityksensä ja perustelunsa vaatimuksen. Koska niillä ei siis muodollisesti ole mitään etuisuutta asian *alkuun* verraten, mitä vastaan ne protestoivat, ja pikemminkin, koska ne oman konkreettisemmän sisältönsä vuoksi kaipaavat tulla johdetuiksi, niin on päinvastoin pidettävä *turhana vaatimuksena*, että ne muka olisi otettava huomioon suuremmassa määrin kuin jokin muu. Niiden sisältö on epätosi, sillä ne tekevät kumoamattomaksi ja ehdottomaksi sen, mikä tunnetaan äärelliseksi ja epätodeksi, nimittäin rajoitetun, sisältönsä nähden.

* — »Itseensä menemistä». Toim.

** — tehdä arvottomaksi. Toim.

muodoksi ja välikappaleeksi määritetyn tiedostuksen; tämä epätosi tiedostus on itsekin muoto, perustelu, joka palautuu taaksepäin. Myös totuuden menetelmä pitää alkua jonakin epätäydellisenä, koska se on alku, mutta samalla se tietää tämän epätäydellisen yleensä välttämättömäksi, sillä totuus ei ole mitään muuta kuin tulemista omaan itseensä välittömyyden kielteisyysyden kautta...» (350—351) [316—317].

»...Metodin tällaisen luonteen vuoksi tiede on kuin suljettu *ympyrä*, jonka alkuun, yksinkertaiseen perustaan, liittyy välittymisen kautta loppu; ja sitä paitsi tämä ympyrä on *ympyröistä muodostuva ympyrä*... Tämän ketjun renkaita ovat eriliset tieteet...» (351) [318].

»Metodi on puhdas käsite, joka on suhteessa vain itseensä; se on siis sitä yksinkertaista suhdetta itseensä, mikä on olemista. Mutta se on nyt myös *täyttynyttä* olemista, itseään käsittävä käsite, olemista konkreettisenä sekä samalla kauttaaltaan intensiivisenä totaalisuutena...»

»...Toiseksi tämä idea» ((die Idee des absoluten Erkennens*)) »on vielä looginen idea, se on puhtaaseen ajatukseen suljettua, se on vielä pelkästään jumalallisen käsitteen tietoutta. Sen järjestelmällinen kehittäminen on sinänsä tosin eräänlaista toteuttamista, mutta saman kehän sisällä pysyttelevää. Koska tiedostamisen puhdas idea on siis suljettu subjektiivisuuteen, niin se on *viettymystä* kumota tämä ja lopputuloksena on, että puhdas totuus tulee myös *jonkin toisen kehän ja tieteen aluksi*. Tähän muuttumiseen tarvitsee tässä enää vain viitata.

Kantia
vastaan
(oikein)

Tiede on
ympyröiden
ympyrä

NB:
dialektisen
metodin yh-
teys "erfülltes
Sein" kanssa,
täynnä sisäl-
töä olevan ja
konkreettisen
olemisen
kanssa

* — absoluuttisen tiedostamisen idea. *Toim.*

Siirtyminen
ideasta
luontoon...

NB:
Pienessä
logiikassa
(Encyklopä-
die, § 244,
Zusatz *
s. 414 **
[344]***)
kirjan vii-
meinen lause
on tällainen:
"diese sei-
ende Idee
aber ist die
Natur" ****.

Nimittäin samalla kun idea edellyttää itsensä puhtaan käsitteen ja sen reaalisuuden ehdottomaksi ykseydeksi ja sen vuoksi sisällyttää itsensä *olemisen* välittömyyteen, niin se on totaalisuutena tässä muodossa *luonto*» (352—353) [318—319].

Tämä lause *Logiikan* viimeisellä, 353:lla [319] sivulla on varsin merkittävä. Loogisen idean muuttuminen *luonnoksi*. Materialismi on siitä käden ulottuvilla. Engels⁶³ oli oikeassa, että Hegelin järjestelmä on ylösalaisin käännettyä materialismia. Tämä ei ole Logiikan viimeinen lause, mutta se mitä seuraa sivun loppuun asti, ei ole tärkeää.

—————
"Logiikan" loppu. 17. XII. 1914.
—————

NB

On merkillepantavaa, että koko luku "absoluuttisesta ideasta" ei juuri sanallakaan puhu jumalasta (kai yhden kerran on sattumalta pujahtanut esille "jumalallinen" "käsite"), ja sitä paitsi — *tämä NB* — luku ei juuri lainkaan sisällä varsinaisesti *idealismia*, vaan sen pääaiheena on *dialektinen metodi*. Hegelin logiikan lopputulos ja yhteenveto, sen viimeinen sana ja ydin on *dialektinen metodi* — tämä on erittäin merkillepantavaa. Ja vielä eräs seikka: tässä Hegelin *idealistsim-massa* teoksessa on *kaikkein vähiten* idealismia, *kaikkein eniten* materialismia. Se on "ristiriitaista", mutta totta!

* — lisäys. *Toim.*

** *Hegel. Werke, Bd. VI, Berlin, 1840. Toim.*

*** *Гегель. Сочинения, т. I, М.—Л., 1929. Toim.*

**** — »mutta tämä oleva idea on luonto». *Toim.*

VI nidos, s. 399 [I, 332—333]:

Ensyklopedia, 227. § — mainiosti sanottu *analyttisestä* metodista ("hajottaa" "annettu konkreettinen" ilmiö — "antaa abstraktion muoto" sen eri puolille ja "herausheben" * »laji eli voima ja laki») s. 398 — ja sen soveltamisesta:

Ei ole suinkaan »ehdonvaltamme asia» (398) [332] sovellammeko analyttistä vai synteettistä metodia (kuten man pflegt zu sprechen **) — se riippuu »itsensä tiedostettavien esineiden muodosta».

Locke ja empiirikot ovat analyysin kannalla. Ja usein sanotaan, että »enempää tiedostus ei kykene yleensä tekemäänkään» (399) [332].

»Käy kuitenkin heti selväksi, että se on asioiden vääristelyä ja että tiedostus, joka haluaa ottaa oliot sellaisina kuin ne ovat, joutuu tällöin ristiriitaan itsensä kanssa.» Niinpä kemisti "martert" *** lihapalasta ja löytää tyypeä, hiiltä etc. »Mutta nämä abstraktiset aineet eivät enää ole lihaa.»

Määritelmiä voi olla paljon, sillä esi-neissä on monia puolia:

»Mitä rikkaampi määriteltävä esine on, s.o. mitä enemmän erilaisia puolia se tarjoaa tarkasteltavaksi, sitä erilaisempia voivat olla myös niiden perusteella esitetyt määritelmät» (400 [334] § 229) — esimerkiksi elämän, valtion etc. määritelmä.

Spinoza ja Schelling sisällyttävät määritelmiinsä paljon "spekulatiivista" (ilmeisesti Hegel käyttää tätä sanaa tässä kohdin hyvässä mielessä), mutta »pelkän vakuutteen muodossa». Filosofian sen sijaan tulee kaikki todistaa ja johtaa eikä rajoittua määritelmiin.

Jaottelun (Einteilung) on oltava »luonnollista eikä pelkästään keinotekoista, s.o. mielivaltaista» (401) [334].

NB:
"suku eli voima ja laki"
(suku=laki!)

Kerrassaan oikein! Vrt. Marxin huomautusta "Pääomas-a" I,5.2⁶⁴

* — »kohottaa esille». Toim.

** — on tapana sanoa. Toim.

*** — »kiduttaa». Toim.

Ss. 403—404 [336] — suuttumusta ”konstruointia” ja konstruktioilla ”leikittelyä” vastaan silloin kun kysymyksessä on »käsité», »idea», »käsitteen ja objektiivisuuden ykseys»... (403) [336].

Pienen Ensyklopedian 233. §:n b kohta on otsikoitu *Das Wollen** (sama, mikä *isossa Logiikassa* on ”Die Idee des Guten” **).

Toiminta on ”ristiriita” — tarkoitus on todellinen ja eittodellinen, mahdollinen ja ei- ... j.n.e.

»Muodollisesti tämän ristiriidan katoaminen on sitä, että toiminta kumooa tarkoituksen subjektiivisuuden ja siten myös objektiivisuuden, kumooa vastakohtaisuuden, jonka vuoksi molemmat ovat äärellisiä, eikä ainoastaan annetun subjektiivisuuden yksipuolisuutta, vaan subjektiivisuuden yleensä» (406) [338].

Kantin ja *Fichten* näkökanta (eritoten moraalifilosofiassa) on tarkoituksen, subjektiivisen velvoituksen näkökanta (407) [338–339] (ulkopuolella yhteyttä objektiiviseen)...

Puhueksaan absoluuttisesta ideasta Hegel ivailee (237. §, VI osa, s. 409 [340]) siitä esitettyjä ”deklamaatioita”, että siinä muka avautuu kaikki, ja huomauttaa, että

»absoluuttinen idea» ... on... »yleinen»,
 »mutta tämä yleinen ei ole pelkkä abstraktinen muoto, jolle (sic!) koko erikoinen sisältö olisi vastakkainen jonain toisena, vaan se on absoluuttinen muoto, mihin ovat palanneet kaikki määritykset, koko sen edellyttämän sisällön täydellisyys. Tässä suhteessa absoluuttista ideaa voitaisiin verrata vanhukseen, joka toistelee samoja raamatunlauseita kuin lapsikin, mutta sisällyttää niihin koko elämänsä. Lapsikin saattaa ymmärtää uskonnollisen sisällön, mutta se on sille jotakin, minkä ulkopuolella on vielä koko elämä ja koko maailma.»

très bien!

Erinomainen vertaus! typerän uskonnon asemesta on vain otettava kaikkinaiset abstraktiset totuudet

oivallista!

»...Mielenkiinto piilee koko liikunnassa...» (237. §, s. 409 [341]).

* — *Tahtominen. Toim.*

** — »Hyvän idea». *Toim.*

»Sisältö on idean elävää kehitystä...» »Jokainen aikai-
semmin käsitellyistä asteista on absoluuttisen kuva, mutta
lähinnä rajoitetussa mielessä...» (410) [341].

238. §, lisäys:

»Filosofinen metodi on sekä synteettinen
että analyttinen; mutta ei suinkaan siinä
mielessä, että nämä molemmat äärellisen
tiedostamisen metodit olisivat pelkästään
rinnatusten tai vain vuorottelisivat, vaan
pikemminkin sillä tavalla, että ne molem-
mat sisältyvät filosofiseen metodiin ku-
moutuneina, ja metodi vaikuttaa **jokai-
sessa liikkeessään** samanaikaisesti sekä
analyttisesti että synteettisesti. Filosofi-
nen ajattelu toimii analyttisesti, kun se
ainoastaan huomioi kohteensa, idean, an-
taa sen olla olojaan ja ikään kuin vain
seurailee sen liikettä ja kehitystä. Sikäli
filosofointi on aivan passiivista. Mutta
samaa aikaan filosofinen ajattelu on syn-
teettistä ja ilmentyy itsensä käsitteen toi-
mintana. Lisäksi filosofinen metodi vaatii
pidättymään satunnaisista henkilökohtai-
sista otaksumista ja erikoismielipiteistä,
jotka alituisesti pyrkivät esille...» (411)
[342].

très bien

oikein
hyvin!
(ja havain-
nollisesti)

(243. §, s. 413 [344])... »Metodi ei näin ollen ole ulkoinen
muoto, vaan sisällön sielu ja käsite...»

(Ensyklopedian loppu; ks. ylempänä laidassa otetta
Logiikan lopusta *.)

* Ks. tätä osaa, s. 192. Toim.